יידען, געדענקט, אז דער קאמף געגן די רדיפות אויף יידען אין דייטשלאנד דויערט!

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

היינט 20 זייטען

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 179 | Łódź, Piątek, 2 sierpnia 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ג׳ מנחם אב תרצ״ה | № 179

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

7 טויטע, 8 שווער פערוואונדעטע
פון דער שרעקליכער בוי-קאטאסטראפע אין ווארשא

עס זעבען וואקואירט געווארען די לאקאטארען אויך פון דער געגענאיבערדיגע אפיצינע — דאס אפרוימען דעם גרוז וועט קאסטען איבער 2000 זלאטעס. — נערווען-ערשיטערונג און משוגעת אלס פאלגען פון דער קאטאסטראפע

היינט קומט פאר די לויה פון די קרבנות

וו א ר ש א, 1 (טעלעפאניש)

נעכטען א גאנצען טאג האט א אפטיילונג פון 50 ארבייטער פון דער טעכנישער אפטיילונג פון דער שטאט - פערוואלטונג געארבייט ביים אפרייניגען דעם גרוז פון דעם איינגעפאלענעם הויז אויף פרעטא 16.

מען האט שוין אפגערייניגט דעם גרוז פון פארטער און ערשטען שטאק. עס ווערען ארויסגענומען די בעלקעס, ציגעל און אנדערע טיילען הויז פון די קעלערס. די פייער-לעשער - אפטיילונג, וואס האט נעכטען געארבייט איז אפגערופען געווארען.

אייגענטליך האבען די דאזיגע ארבייט געדארפט אדורכפיהרען די אייגענטימער פון הויז, אבער צוליב דעם, וואס די ארבייט איז געווען אייליג, האט מען אנגאזשירט שטאטישע ארבייטער און די ארבייט פיהרט אוים דער קאמיטעט אויסצובויען די שטאט אויפ׳ן חשבון פון די הויז-אייגענטימער הענריק און לודמילא פישהויט, וועלכע געפינען זיך אין מאריענבאד און דארפן אויף א טעלעגראפישע ארויס פאדערונג היינט קומען קיין ווארשא.

דאס אפרייניגען דעם גורז וועט קאסטען איבער 2000 זל.. נאכ׳ן אפרייניגען דעם גרוז וועט אויסגעבויט ווערען א שטארקע רושטאוואניע און מען וועט צוטרעטען צו צונעהמען די וואנד, וואס איז אויך נישט נאך איינגעפאלען. דער וויטערדיגער עטאפ וועט זיין דאס צונעהמען דעם צווייטען טייל אפיצינע. דער דאזיגער טייל בנינים רופט ארויס א בעאונרוהיגונג. מען האט פון דארט בעזייטיגט די לאקאטארען און ווי נאר עס וועט פערענדיגט ווערען דאס אפרייניגען דעם איינגעפאלענעם בנין, וועט פארקומען דאס צונעהמען אויך די דאזיגע אפיצינע.

אין משך פון דעם נעכטיגען אווענד און נאכט האבען די דאקטוירים ערטיילט הילף נאך 5 פערזאן און נעמליך: יוזעף פאצולער א ארבייטער, יוזעף גראבאווסקי, ארבייטער, ישראל גאלדבלאט א קאמאשענשטעפער, וועלכער איז נאר דורך א נס געראטעוועט געווארען, נאר ערשט נאך א פאר שעה, האט ער דערפיהלט א שמערץ אין האנד און אין ארים, און אסתר דראטווע, וועלכע האט בעקומען א שטארקע נערוועו-ערשיטערונג.

טרויעריג איז דער גורל פון די אומגליקליכע אפגעראטעוועטע קרבנות, וועלכע האבען נישט נאר פערלוירען זייער ביסעל ארימקייט נאר דעם ראך איבער׳ן קאפ.

די טעכנישע מאכט פארשט אויך אוים די לינקע 4 שטאקיגע אפיצינע, פון וועלכער מיניסטער קאשטשאלקאווסקי האט זיך נעכטען צוגעקוקט צו דער רעטונגס-ארבייט. דער דאזיגער אפיצינע דראהט אויך א סכנה. זי איז אויסגעבויט געווארען גלייכצייטיג מיט דער אפיצינע, וואס איז איינגעפאלען.

אין דעם פראנט-בנין פון הויז געפינט זיך א טאבליצע, אז דא איז געבויט געווארען אין יאהר 1867 מאריא קירי-סקלאדאווסקא. אויך דער דאזיגער טייל בנין וועט אויסגעפארשט ווערען, ווייל עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז מען וועט דארט ענדעקען די סיבות פון דער קאטאסטראפע.

היינט אינדערפריה איז פערארדענט געווארען די עוואקואציע פון די לאקאטארען פון דעם לינקען טייל אפיצינע, וואס געפינט זיך פונקט געגענאיבער די אפיצינע, וואס איז איינגעפאלען.

פון אונטער דעם גרוז האט מען ווי בעוואוסט ארויסגענומען 6 דער׳הרג׳עטע. דאס זענען אהרן פיינקוכען, יחזקאל פראנשטעטער 43 יאהר, זיינע קינדער יעקב 14 יאהר און הערש 19 יאהר, רחל ראזענמאן 43 יאהר און לאניא גאלדבלאט 8 יאהר. א חוץ דעם איז אין שפיטאל געשטארבען ביינאכט שיינדעל גאלדבלאט, די מוטער פון דער 8-יעהריגער לאה גאלדבלאט. זי איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל און דארט איז זי משוגע געווארען. מען האט זי אפגעפיהרט אין משוגעים-שפיטאל און דארט איז זי געשטארבען.

פון דער פאמיליע פראנשטעטער, וואס איז בעשטאנען פון 6 פערזאן, זענען געבליבען נאר 2 פערזאן די טאכטער בראניא 21 יאהר ווי אויך די מוטער.

א חוץ דעם געפינען זיך אין שפיטאל אברהם ריזמאן 27 יאהר, ברכה פיינקוכען, דאבע קירשענבלאט 19 יאהר, האלא לאנצער 21 יאהר און ציפע רייס. די שרעקליכע בוי-קאטאסטראפע האט אזוי ארום געקאסט דאס לעבען פון 7 פערזאן, 8 זענען שווער פערוואונדעט געווארען. לייכט פערוואונדעטע איז פערהאן 12. זיי געפינען זיך אונטער דער אויפזיכט פון זייערע פאמיליעס. א חוץ דעם האבען נאך 5 פערזאן בעקומען נערוועו-ערשיטערונגען.

מיט אלע היימלאזע אויסשליסליך יודען האבען זיך פעראינטערעסירט די יודישע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס. מען האט זיי איינגעארדענט אין יודישען עמיגראנטען-הויז אויף דער מילנע גאס.

בעת דעם אויפגרובען דעם גרוז האט ארויסגערופען סענסאציע דער פאקט, וואס מען האט ארויסגענומען א שווארצע קאץ, וואס איז געזעסען הינטער א בעלקע אויפ׳ן פארטער.

ווי עס ווייזט זיך ארוים זענען די בעלקעס, וואס

(ווייטער זעה 4-טע זייט)

בלב קרוע ומורתח הננו מודיעים ע״ד האסון הגדול שקרה לנו בהלקח מאתנו פתאום ובאופן טרגי, בדמי ימיו בן כ״ד לחייו, בארצנו הקדושה בעיר חיפה ביום ב׳ שבוע זה ושם הובל למניחתו, בחלי היקר, בננו, חינו וגיסנו היקר

מר מגר. ארי׳ זעלענפרוינד נ״ע

(חתן ר׳ איטשע גרינבוים נ״י)

המקום ינחם אתכם בתוך שבורנו הגדול. המודיעים בצער עמוק משפחתו המתאבלת.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אוים אונזער חשובן שעף ה׳ יצחק גרינבוים און פאמיליע ווי אויך דער שווערגעטראפענער פאמיליע זעלענפרוינד צוליבן טראגישען פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען

מגר. ארי׳ זעלענפרוינד נ״ע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דאס פערסאנאל פון דער פירמע י. גרינבוים. לאדז.

עטופי אבל אנו עומדים לפני קברו הרענן של חברנו היקר, האיש המצוין במדותיו

מוה״ר יחיאל מאיר הכהן ברין נ״ע

והרינו משתתפים בצערם הגדול של משפחתי המתאבלת.

הלויה תתקים בשעה 11 בדיוק מבית הטהרה.

מתפללי בית התפלה ע״ש ר׳ סנדר דישקין ז״ל פיעטריק. 8
הועד של קופת „גמלת חסד" שע״י בית התפלה

„תּומכי אורחים"
פאמארסקא 18.

זונטאג ד. 4-טען שרפּיען. 3 נאכמיטאג ווערט איינגעאָרדענט דורך דעם הילפס-פעראיין „תּומכי אורחים"

א גאַרטען-פערוויילונג

פערבונדען מיט א קאנצערט.

ס'וועלען אויפטרעטען די בעליבטע קאָמיקער **מיעטשיסלאוו מיעטשקאָווסקי** (דער גומי-מענש) און **אלעש אלעסראָווסקי** (הומאריסט און זינגער)

און אויך די זעהר בעליבטע אַרטיסטינס פון די פּוילישע ביהנעס **ריטא קאנאזשעווסקא** (וואָדעוויליסטקא) און **יאַנקא אַליעניעצקא** (זינגערין) אויך טרעט אויף דאָס בעליבטע 12-יעהריגע וואונדער-קינד **לאַלאַ אַמזעל** אין פאלקס - לידער- רעפּערטואַר.

איז פּראָגראַם: 5 אָוויענד סימפאָנ. קאָנצערט פון 40 פּערזאָן אונטער לייטונג פון דיר. ס. פּיעטרושקאַ / פאַנטאָן-לאָטעריע פון 2000 ווערטפולע געווינסטען, צוו. א. איז צו געווינען א פּאָר בעטען מיט א גאַרדעראָבע, א קינדער-בעטעל, א שטיי-זייגער. פּרייז פון א לאָס 25 גר. / 8.30 אַרטיסט. אויפטריטען / כשר'ער בופעט.

פּרייז פון בילעטען 2.20 זל. (זיץ-פּלעצער) און 1.09 זל., פאַר קינדער 50 גר. איז צו בעקומען אין קאַנצעלאַריע פון „תּומכי אורחים" און ביי דער קאַסע אין העלענאָוו אין טאָג פון דער פערוויילונג מיטגלידער פון „תּומכי אורחים" קענען בעקומען בעקומען הוחה-בילעטען נור אין פעראיינס-קאַנצעלאַריע פּאמאַרסקא 18. בילעטען ראַטירט פון 21-טען יולי זענען גילטיג.

פּאַרק **העלענאָוו**

נישט קיין גלייכע שאַנסן

די גאָר אַלטע פּעלקער פּלעגען זאָגען, אַז דער שווערד איז א צווייזיי-גער. דאָס האָט פּשוט בעדייט, אַז מען קען מיטן שווערד פערוואונדען, נישט נאָר עמיצען, נאָר אויך זיך אַליין. א יודישער שפּריכוואָרט זאָגט, אז א שטעקען האָט צוויי עקען. מען קען עמיצען צו-שלאָגען, מען קען אָבער אַליין אויך קריגען.

מיט אַנדערע ווערטער — פאַר אַלעמען זענען די שאַנסען גלייכע. פּונקט ווי אויף דער מלוכה-לאָטעריע פאַר די, וועלכע האָבען זיך פערזעהן מיט א לאָס.

אין דער 3-טער קלאַס, וועמענס ציהונג עס הויבט זיך אָן דעם 13-טען אויגוסט איז פאַראַן 3 הויפּט-געווינסטען צו 100 טויזענט זל. חוץ דעם איז פאַ-ראַן פיל אַנדערע געווינסען. צוזאַמען בעטרעפט די אַלגעמיינע סומע פון די געווינסטען 1.991.700 זל.

דער פּלאַן פון דער 33-טער מלוכה לאָטעריע זעהט פאָראויס חוץ די גע-וועהנליכע ציהונגען אין די 4 קלאַסען, אויך א אומזיסטע צוגאָב חנוכה - ציהונג.

הזכרה

דינסטאג, ד. 6 אויגוסט 12 בייטאָג קומט פאָר אויפ'ן בית החיים **א הזכרה** און די ענטהילונג פון דער **מצבה** פון אונזער ליבען מאַן און פאָטער

נ"ע אברהם יצחק האַסילעוו

צו וועלכער אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאַמיליע.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין יוגאָסלאַוויען אין עלטער פון 46 יאָהר מיין הייסגעליבטער מאַן, אונזער טייערער פאָטער, זוהן און ברודער

נ"ע יחיאל מאיר הכהן ברין

ב"ר יחזקאל נ"י

די לויה קומט פאָר אין לאָדז, ה' י"ג ס, דעם 2-טען אויגוסט ד.י. 11 א זייגער פאַרמיטאָג פון טהרה-הויז, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די אין טיפען טרויער **פערבליבענע פאַמיליע.**

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז איך האָב דערהאַלטען אויף לאַגער פרישע, נייע פון דער בעסטער קוואַליטעט **רעגנלעטען, אַרבוזען, ציטרינען** א. ז. ו. אויך וועל איך קירצליך בעקומען פרישע טראַנספּאָרטען **פלוימען, וויינטרויבען.** אויך פער-שידענע **קאָלאָניאַל-וואַרען** אַלעס פון דער ערשטע קוואַלע און פון די בעסטע סאָרטען. ווי: פון **איטאַליען, בולגאַריען, אונגאַרן** און **רומעניען** אויך פון **גריכענלאַנד** אַלעס צו די ביליגסטע הורט-פּרייזען.

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען דירעקט אָדער טעלעפאָניש 199-55, 169-20 און 247-62. מיט אַכטונג

Import Towarów Kolonjalnych i Owoców Południowych

Berek Fiszhof 11 Listopada 47
telefon 169-20.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען מיין ליבע פרוי, אונזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גראָסמוטער, שוועסטער, שווענערין און טאַנטע

ב"ע זיסל אשת ר' בערל נ"י שלאַמאָוויטש

אין עלטער פון 62 יאָהר.

די לויה קומט פאָר היינט, פרייטאָג, 12 א זייגער בייטאָג פון טרויער-הויז זגערזשער 14, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

„פּענסיאָנאַט „דאַבּרזינסקי"

ווילשביאָרעדגורא
ווילאַ זאַלצמאַן, שטרענג כשר
אינפאָרמאַציעס: זגערזש, לאָדז, טעל. 106-28

בית ספר חרדי „פרדס"

בן שבע מחלקות עם גן ילדים
לאָדז, זאַכאָדניאַ 33, פראָנט 1-טער שטאָק.

מיר מאַכען בעקאַנט דער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז, אז צום נייעם שול-יאָהר ווערט געעפענט **א רעליגיעזע מוסטער-חדר א. נ. „פרדס"** מיט דער בעטייליגונג פון די בעסטע און גוט-בעקאַנטע מומחים אויפ'ן חינוך געביט אין אונזער שטאָט.

די תלמידים פון דאָזיגען חדר וועלען ערצויגען ווערען אין אמת'ן רעליגיעזען גייסט אַלס מושלמים בתוי"ר בנינכום וד"א.

דער פּראָגראַם פון למודי קודש נעמט אַרום פון „גן-ילדים ביז גפ"ת און פוסקים". למודי חול וועט ווערען געלערנט לויט'ן פולען פּראָגראַם פון די רעגירונגס-שולען דורך די בעסטע לעהר-קרעפטען פון אונזער שטאָט. אויך וועט פיל אויפמערקזאַמקייט געלייגט ווערען אויף די לימודים פון לשון קודש און יודיש.

גענויערע פּרטים קען מען זיך דערוויסען אין לאָקאַל פון חדר.

איינשרייבונגען פון תלמידים פון 4 יאָהר אָן קומען שוין פאָר אין קאַנצעלאַריע פון חדר יעדען טאָג פון 9 ביז 2 און פון 5 ביז 8 אָוונד.

די לייטונג. 9744

בעקאַנטמאַכונג!

דער בעוואוסטער גלאַט = כשר'ער **רעסטאָראַן**

צ. ראָזענבלום

38 פּיעטריקאָווער 38

גיט גרויס ספּעציעל אויף די 9 טעג ערשטקלאַסיגע יאַרסקע געשמאַקהאַפטע מיטאָגן

ווי אויך די גוט בעקאַנטע מיטאָגען צו 1.50 אויך מילכיגע פרישטיגע און אָווענדברויט צו 1 זל.

מיט אַכטונג צ. ראָזענבלום
פּיעטריקאָווער 38 טעל. 111-02

עפענטליכע אויפפאָדערונג!

דערמיט פאָדער איך אויף דעם **ה' משה פראַוויזאָר, פּולנאָצנאַ 18** ער זאָל ערלעדיגען מיט מיר דעם סכסוך במשך פון 3 טאָג ביי א בוררים-געריכט אָדער צו דעם ב"ד ווי ער וויל געהן, אין געגענפאַל וועל איך זיין געצוואונגען זיך צו בענוצען מיט גאַנץ אַנדערע מיטלען, וויל בעזיצענדיג אויף איהם א סירוב פון היגען ראַבינאַט, אַז ער וויל נישט געהן לד"ת קען איך שוין מיין רעכט מאָהנען דורך אַנדערע וועגען, און נאָר מענשליכע ווערדע פאָדערט פון מיר, דאָס איך זאָל איהם געבען די לעצטע התראה עפענטליך כדי מקיים צו זיין דעם והייתם נקיים מד' ומאדם.

מיט אַכטונג **מ. שטערנבערג.**

ב"ה י"ז תמוז תרצ"ה

סירוב לדאי' ביד ר' משה שטערנבערג שהוזמין כמה וכ"פ לד"ת את ר' משה פראָוויזאָר, פּול-נאָצנא 18 ולא בא.

חברי הב"ד
אהרן בארענשטיין, משה ווייס, אלי' פליישהאַקער.

ומקום החותם

אכטונג עולים קייז ארץ-ישראל!

צום בילינסטען רעיעלסטען און זיכערסטען איז דאָס איבערשיקען בּאַגאַזש, סחורות, מאַשינען א. אַ. וו. נאָר דורך דער פּויליש-ארץ-ישראלדיגער טראַנספּאָרט געז.

„PALEX" Sp. z o. o. WARSZAWA, Królewska 49.
Tel.: 611-41 i 611-47 פראָנט געגענאיבער דעם פּאָלעסטינא-אַמט

פערטרעטער פאַר לאָדז און אומגעגענד:

Biuro Ekspedycyjne „SYTNER" Łódź
Nowomiejska 3, tel. 144-29.

די טראַנספּאָרטען געהען אָפּ אין ספּעציעלע זעמעל-וואַגאָנען יעדע וואָך און קומען אָן קיין ארץ-ישראל אין פערלויף פון 12—14 טעג. די זאַכען ווערען אָפּגענומען פון שטוב און צוגעשטעלט אין א"י, גלייך ביז'ן הויז אין אַלע שטעט ווי אויך אין אַלע קאָלאָניעס. גענויע אינפאָרמאַציעס הערען ערטיילט אומזיסט.

די לייטונג פון דעם 7-קל. רעליגיעזע לערן און ערציהונגס-אַנשטאַלט פון

א. פאַסטערנאַק

שרודמיעסקאַ 19 עק וואָלטשאַנסקאַ

מאַכט בעקאַנט, דאָס דער נייער שול = לאָקאַל איז שוין געוואָרען בעשטעטיגט דורך דער שול-מאַכט, דאָס לאָקאַל איז צוגעפּאַסט צו דער לעצטער פּעראָרדנונג פון היגיענע און קאַנ צעסיאָנירט דורכן וואַרשעווער שול-קוראַטאָריום נ' 1-4635/33

איינשרייבונגען אַלטע שילער ווי אויך נייע שילער אין אַלע 7 קלאַסען ווערען אָנגענומען טעגליך אין שול-קאַנצע-לאַריע פון 9—2 און פון 4—8.

גאַנץ בעזונדער ווערט געעפענט א מוסטערהאַפטען **גן-ילדים** געלייטעט דורך רוטינירטע קרעפטען אויף דעם געביט.

די לייטונג.

צו די געעהרטע גנבים!

זונטאָג בײנאַכט האָט מען אָנדערש גמען אין שײַנפוער...

אין זונ האָט מען מיר אַרויסגעצויגען א גאָלדענעם זייגער מאַרקע טאָביאַס מיט א דאָפּעל-דעק אַלטער מיט. די ה"ה גנבים אָדער אַקויפּער וועלען געבעטען זיך מיט מיר פאַרשטענדיגען צו פאַרשטעל-דיגען נומער 167-51, ווייל ס'איז געבען א גרויסע בעלוינונג. ווייל דאָס איז אַן אָנדענקונגס זאַך. דיסקרעציע געזיכערט.

פאַר **גאָלד** בּיזשוטעריע

און לאַמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזידאָר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

בעקאַנטמאַכונג.

א בשורה טובה

פאַר די לאָדזער מחותּנים

נאָך א גרונדליכע רעמאָנט איז היינט ערעפענט געוואָרן אונטער פאַכמענישע אויפזיכט

אויף 5 וואָלטשאַנסקאַ 5

א זאַל אויף חתונות

מיט א גרויסע היגיענישע כשר'ע קוך געפירט לויט די נייעסטע מאָדע. נייע טיש-בעשטעק אויך קוכען-געשיר, כדי צופרידען צו שטעלן די זיגריגע מחותּנים מיט זייערע געסט, אַלעס לויט דעם נייעסטען סטיל, אויך צו פאַרמיטען אויף טאַנץ-פערוויילונגען און פערזאַמלונגען. אכטונג: קריזיס-פּרייזען.

מיט אַכטונג די אינהאַבער.

שפּאָרט געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה צו די ביליגסטע פּרייזען לאָזט זיך גור ביי דער פירמע

„באַרוך"

לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעיעלע קוועלע פון גוטע קידוש-ווייך

ביי די געשמאַקסטע פּאַלעסטינער, אונגאַרוויינען, ווי אויך אַלע סאָרטען ליקער, בראָנפען'ס און מעהד

פאַר קראַנקע אויף רעקאָנוואַלעסצענטען!!!

אָריגינעלע **רויטווייבען** ווי אויך **אונגאַר-ווייבען** פון דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען וויין-געשעפט פון אינה: ישראל שיקיער

ע. שיקיער

לאָדז, פּולנאָצנאַ 1
טעל. 107-84

ד"ר

ל. שיפּמאַן

האָט זיך איבערגעציגען פון זשעלאַזנאַ 3 אויף 64 זאַכאָדניאַ 64 פּראָנט, 2-טער שטאָק. טעל. 106-72.

Dr B. ROBINSON

אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 131-86
עמפּפאַנגט פון $1^1/_2-2^1/_2$ פערם.
און פון 4—5 נאָכמ.
פון 6 א זייגער אָן איז קאָלומנאַ, וואַרשאַווסקאַ גאַס, ווילע נייהאַוז.

אינטערנאַצ. קאָנפערענצן זענען שעדליך

אויב עס קומט נישט פריהער צו א הסכם צווישן די צדדים

ערקלערט ענגלישער אויסערן-מיניסטער האָאַר

לאָנדאָן, 1 (ספ. טעל.)
היינט איז אין פּאַרלאַמענט פאָרגעקומען אַ רעבאַטע וועגן דער אויסערליכער פּאָליטיק. דער ערשטער האָט גערעדט לענסבורי (לייבור פּאַרטיי), אויסדריקענדיג בעדויערן צוליב די בעוואָפענונגען אויף דער גאַנצער וועלט. דער ווירטשאַפטליכער קריזיס שטערט, לויט דעם רעדנער, צו פערפעסטיגען דעם שלום. די ענגלישע רעגירונג דאַרף תיכף צונויפרופען אַ ווירטשאַפטליכע קאָנפערענץ, כדי צו בעטראַכטען די עקאָנאָמישע פּראָבלעמען.

לויט דער מיינונג פון רעדנער, דאַרף די געבעסערטע בעציהונג צווישען דער ווייסער און קאָלירטע ראַסען זיך אויסצודריקען אין אַ בעסערער פּערטיילונג פון די ווירטשאַפטליכע רייכטימער.

הערבערט סעמיועל האָט ערקלערט, אַז אין איטאַליעניש-אַביסינישען קאָנפליקט דאַרף ענגלאַנד צוזאַמענאַרבייטען מיט אַנדערע מלוכות און בעזונדערס מיט פראַנקרייך. דער קאָנפליקט אין אַביסיניען וואָלט געקענט אָננעהמען דעם כאַראַקטער פון אַ צוזאַמענשטויס צווישען דער שוואַרצער און ווייסער ראַסע.

לאָנדאָן, 1 (ספ. טעל.)
בעת דער היינטיגער דעבאַטע אין פּאַרלאַמענט איבער דער ענגלישער אויסערליכער פּאָליטיק, האָט גענומען אַ וואָרט מיניסטער האָאַר, וועלכער האָט געענטפערט דעם פיהרער פון דער לייבור-פּאַרטיי אויף דער פאָדערונג צוזאַמענצורופען אַ נייע אַל-וועלטליכע ווירטשאַפטס-קאָנפערענץ און צו בעגייען די אַרבייטען פון דער ענטוואָפענונגס-קאָנפערענץ.

מיניסטער האָאַר האָט געזאָגט, אַז ער איז געגען אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענצען, אויב מען וועט פריהער נישט פּעראייניטליכען די פּערשטענדיגונגס-פאָרמען די וויכטיגסטע פּעראינטערעסירטע צדדים. צוליב דער סיבה איז מיט דריי יאָהר צוריק צוזאַמענגעפאַלען די ווירטשאַפטליכע קאָנפערענץ. אויך איצט איז נישט פאַרהאַן קיין אויסזיכט זי צו בענייען. דאָסזעלבע איז אויך מיט דער ענטוואָפענונגס-קאָנפערענץ. אַזוי לאַנג ווי עס וועלען נישט בעזייטיגט ווערען די מיינונגס-פּערשידענהייטען צווישען דייטשלאַנד און פראַנקרייך וואָלט דאָס בענייען די ענטוואָפענונגס-קאָנפערענץ געווען צוועקלאָז און שעדליך.

אויך וועגען אַביסיניען האָט האָאַר געזאָגט, אַז אַן אויסברוך פון אַ מלחמה איז שעדליך וואו זי זאָל נישט אויסברעכען, און ווער עס זאָל נישט זיין דער זיגער. ענגלאַנד וויל אויסמיידען אַ קאַמף צווישען דער ווייסער און קאָלירטער ראַסע.

אַנפראַגען אין ענגלישען פּאַרלאַמענט

לאָנדאָן, 1 (יט"א טעלעגראַפיש)
אין פּאַרלאַמענט האָט מען אָנגעפרעגט דעם קאָלאָניען-מיניסטער וועגען הונגער-שטרייק אין די ארץ-ישראל'דיגע תפיסות. דער מיניסטער האָט געענטפערט, אַז ער האָט נישט וועגען דעם קיין גענויע ידיעות.

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 93-101
ספּעציאַליסט
פאַר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ-אַנאַליזען
נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–8 אָוונט

צוויי מאָל טעגליך
צו דערהאַלטען די שעהנהייט

אימפּאָזאַנטע לויה פון יוסף לעשטשינסקי

וואַרשאַ, 1 (טעלעפאָניש)
היינט איז פאָרגעקומען די לויה פון דעם בונדישען טוער און פּובליציסט יוסף לעשטשינסקי. אין דער לויה האָט זיך בעטייליגט אַן עולם פון 6–7 טויזענד מאַן. אין דער לויה האָבען זיך בעטייליגט מאַסען דעלעגאַציעס ווי פון צ. פּ. ס., „צישאָ", לינקע פּועלי-ציון, רעכטע פּועלי-ציון, און דעלעגאַציעס פון כמעט אַלע בונדישע אָרגאַניזאַציעס אין פּוילען. אויך פון לאָדז איז געווען אַ דעלעגאַציע פון בונד און פון דער „צוקונפט".

לעשטשינסקי איז געבראַכט געוואָרען צו קבורה נעבען די קברים פון ביכאַלעוויטש'ן און ד"ר זילבערפאַרב'ן.

ביים אָפענעם קבר האָבען גערעדט אין נאָמען פון בונדישען צ.ק. — עהרליך, פון „צישאָ" — פּאַט, פון צענטראַל-ראַט פון די פּראָפעסיאָנעלע פּעראיינען — וויקטאָר אַלטער.

—·=·—

רעזולטאַט פון די קאָנגרעס-וואַהלען אין ענגלאַנד

לאָנדאָן, 1 (יט"א טעלעגראַפיש)
צום 19-טען ציוניסטישען קאָנגרעס זענען געוועהלט געוואָרען 7 אַלגעמיינע ציוניסטען פון דער וועלט-פּעראייניגונג, 3 מזרחי און 2 פּועלי-ציון.

אונזערע חשוב'ע מיטגלידער יענקעל און לייבל שלאַמאָוויטש צוליב'ן טויט פון זייער ליבער מוטער זיסל נ"ע
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
זייט געטרייסט!
די פערוואַלטונג פון דאַמען-שניידער-כאַלופּניקעס-פּעראיין
אין לאָדז, 11 ליסטאָפּאַדאַ 7.

וויכטיג פאַר אַלע, וואָס האָבען בוי-אינטערעס אין ארץ-ישראל!
Enginier & Contractor
Mr. R. WEISS, TEL-AVIV
געפינט זיך צייטווייליג ביי ה' אַרקין, פּילסודסקיעגאָ 33, טעל: 45-171
גיט גענויע אינפאָרמאַציעס וועגען בויען הייזער, בוי-פּלעצער און הויז-פערוואַלטונג אין ארץ-ישראל.
שפּרעכשעה פון 5 – 7 נאָכמיטאָג, חוץ שבת.

Z intencji zaręczyn
p. Mani Almanówny
(Ostrowiec)
z p. Mońkiem Waldmanem
(Łódź)
życzymy wiele szczęścia i wiecznego zadowolenia,
A. CYJER
z Rodziną

Z intencji zaręczyn naszego kolegi i koleżanki
p. Mani Almanówny
z p. Mońkiem Waldmanem
życzymy Im wiele szczęścia i powodzenia w przyszłem życiu.
Koleżanka: Hela Klajnman
Koledzy: Dawid Waldman
Olek Hirszberg, Mietek Gottesdiener
Marceli Abramson, Grysza Adelsztajn

למות חבירו הנכבד חבר-הועד
שליו נ"ע יחיאל מאיר
ב"ר יחזקאל הכהן נ"י ברין ז"ל
אנו מבקשים מאת כל חברינו לחלק לו הכבוד האחרון ולהשתתף בהלויתו שתהי' היום ביום ו' עש"ק, פ' דברים בשעה 11 לפני הצהרים מבית הטהרה.
ועד המזרחי בלודז

וויכטיג פאַר דאַמען!
נאָר פאַר 2 זל. ווערען איבערגעמאַכט די קלעטסטע הימען!
אויף גאַנץ ניי און אויך נייע היטען צו 3.50
געדענקט די אדרעס
„TOLA"
23 Zawadzka 23

וויכטיג פאַר שטאָדט און פּראָווינץ!
מצבות פון 25 זל. אַן ביז די טייערסטע
גראַניט - שטיינער, רעיעל און פינקטליך
פיהרט אויס די פירמע
„גראַניט" אינהאַבער יוסף סאַט
לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 39, II הויף
קאָסטענאַנשלעגע אומזיסט!

בעקאַנטמאַכונג!
געעהרטע קאָנסומענטען!
דער געוועזענער כשר ער
באַר „מאַנגריא"
2 לעגיאָנוב 2
איבערגעגאַנגען אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטען פאַכמאַן לעאָן אָפּאָטאָווסקי און עמפּפעהלט פרישע געשמאַקע מיטאָגען פון 1 זל. אַן ווי אויך פריהשטיקען און אָווענדברויט'ן.

צו דער זילבערנער חתונה פון אונזערע ח' פריינד
חנה'לע און ישראל קאַץ
גראַטולירען מיר הערציג און מיר ווינשען זיי, אַז זיי זאָלן דערלעבן צו פייערן זייער גאָלדענער האָכצייט
פעלאַ און מרדכי טאָגעל:בוים

וויכטיג פאַר לעבענס-פערזיכערונגס-פּאָליסען!
זעמטליכע לעבענס-פערזיכערונגס-פּאָליסען, וואָס זענען אַ געוויסע צייט נישט בעצאָהלט געוואָרען און זאָגאָר אַנולירטע קענען ווערען דורך מיר אויסגענוצט בעגייט און ווייטער גילטיג, אַזוי, אַז דאָס איינגעצאָהלטע געלד זאָל נישט פערלוירען ווערען. ווענדען זיך לאָדז, פּיעטריקאָווער 145, וו. 5 צו ש. זילבערבערג אויס וואַרשאַ, טעל. 94-203. אַגענטען ווערען געזוכט, מינדליך פון 3 ביז 5 נ.מ.

Dom Ekspedycyjno-Handlowy
HERMAN PRZEDBORSKI i S-ka
Łódź, Sienkiewicza 8. — Telefony 214-10 i 208-31.
טראַנספּאָרטען מיט אַלגעמיינע וואַגאָנען נאָך וואַרשאַ, בידגאָשטש, גדאַנסק, גדיניע, קראָקאַ, טאַרנאָוו, רזשעשאָוו, לעמבערג
ס'ווערען אויך אָנגענומען איבערווייזונגען אויף אַלע געגענדען אין לאַנד ווי אויך ווערען ערלעדיגט זעמטליכע צאָל-טראַנספּאָרטען.
שנעל, פּינקטליך און סאָלידע בעהאַנדלונג.

די עלעגאַנטסטע
די בעסטע
די לעצטע מאָדעלן
שיך
עמפּפעהלט
SALON OBUWIA
A. OGÓREK
Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.
בעמערקונג: ספּעציעלע אַפּטיילונג פון מענער-שיך אין אַ גרויסען אויסוואַהל.

ווענעראָלאָגישעס אַמבולאַטאָריום
ספּעציעל פאַר ווענערישע קראַנקע און מענער-שוועכע.
עמפּפאַנגס-שטונדען פון 12–2
לעטשניצע
זגערזשער 17

Dr. med. H. Wajs
כירורג
וואוינט יעצט אויף
Piotrkowska 17, tel. 14801

צאָהן-ארצט
י. רעוו
ציגעל-גאַס 4, טעלעפאָן 44-137
צוריקגעקעהרט

№ 6 מעבעל № 6
פון דער פיינסטער אויספיהרונג לויט'ן נייעסטען סטיל צו ערמעסיגטע פּרייזען עמפּפעהלט די פירמע
MARKOWICZ i NASIELSKI
6 Piotrkowska 6
tel. 149-71
בעמערקונג: די וועניגער מאָדערן מעבעל פערקויף איך מיט 75 פּראָצ. ביליגער
№ 6 № 6

ביי-יאָהר 1895–1935, עכן 40 יאָהר
אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט
ר. קאָוואַלסקי
11 ליסטאָפּאַד 26, טעל. 59-132.
מאָדערנע אָרטאָפּעדיע פון אייגענער פּראָדוקציע אונטער דער לייטונג פון בעדייטענדע פאַכמענער, וועלכע זענען געווען אויסגעצייכענט מיט גאָלדענע און זילבערנע מעדאַלן אויף אויסשטעלונגען, עמפּפעהלט בויך-פּאַסען (רעפּאַראַטורען) פּראָטעזען, גאָרסעטען אויף מאָס. פערקריטונגען פון רוקען-ביין, גלייך-האַלטענדע אײַנלאַגען אויף פּלאַטפוס. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פאַר ווירקזאַמע אויסקורירונג פון קראַנקע. דער אָרטאָפּעד-אַנשטאַלט איז אויפ'ן אָרט. שנעלע און סאָלידע אויספיהרונג. די פּרייזען זענען צוליב'ן יובילעאום זעהר נידריגע.

ערב א הסכם אין זשענעווע

היינט זאל דער פעלקער-ליגע-ראט אננעהמען אן׳איינהייטליכע רעזאלוציע

זשענעווע, 1 (ספ. טעל.)

די ענטליכע זיצונג פון פעלקער-ליגע ראט, וואס איז בעשטימט געווען אויף היינט 5 א זייגער נאכמיטאג איז נישט פארגעקומען צוליב דעם, וואס אין די הינטער-קוליסען געשפרעכען צווישען אידענען, לאוואל׳ן און אלאיזי האט מען נישט בעוויזען צו פעראייגהייטליכען דעם טעקסט פון דער רעזאלוציע, וואס האט געזאלט אנגענומען ווערען דורכ׳ן ראט.

לויט מעלדונגען פון דער זשענעווער פרעסע, האט די רעזאלוציע געזאלט קורם כל אנווייזען אויף דער נויטווענדיגקייט צו בעניי‌ען די ארבייטען פון דער ארביטראזש - קאמיסיע. דערביי האט זי געזאלט ענטהאלטען א דעפיניציע פו די קאמפעטענצען פון דער דאזיגער קאמיסיע. די קאמפעטענצען האבען, אין הסכם מיט דער איטאליענישער פאדערונג זיך געדארפט בעגרעניצען נאר צו די געשעהענישען אין אואל-אואל.

עס האט אויך געזאלט בעשטימט ווערען דער פינפטער ארביטער. צום סוף האט די רעזאלוציע אויך געדארפט ענטהאלטען א פונקט וועגען אנהויבען אונטערהאנדלונגען צווישען פראנקרייך, ענגלאנד און איטאליען אלס די סיגנאטארען פון אפמאך פון 1906. אויפ׳ן פארשלאג פון מיניסטער אידען האט די רעזאלוציע געזאלט ענטהאלטען אויך אן׳אויסבעסערונג, דאס אויב די אונטערהאנדלונגען וועלען נישט דערפיהרען צו פאזיטיווע רעזולטאטען, וועט זיך די ליגע פארנעמען מיט׳ן גאנצען פראבלעם אויף דער סעסיע פון 4-טען סעפטעמבער. מיניסטער אידען האט אויך געזאלט פאדערען, אז די רעזאלוציע זאל מתחייב זיין די צדדים נישט צו בענוצען קיין געוואלט אין די געגענזייטיגע בעציהונגען.

די דאזיגע רעזאלוציע איז נישט אנגענומען געווארען דורך דער איטאליענישער דעלעגאציע. דער שעף פון וועלכער באראן אלאיזי האט א גאנצען פארמיטאג געפיהרט טעלעגראפישע געשפרעכען מיט מוסאליני׳ן. ארום 4 א זייגער איז ער אוועק צו לאוואל׳ן, בכדי איהם צו מעלדען די איטאליענישע קאנטער-פארשלאגען.

אין די איטאליענישע פרעסע-קרייזען הערשט די מיינונג, אז די איטאליענישע בעוואראנישען בעציהען זיך צו דעם טייל פון דער רעזאלוציע אין וועלכער עס רעדט זיך וועגען בעפולמעכטיגען דעם ראט פון דער ליגע צו פארנעהמען זיך מיט׳ן גאנצען פראבלעם פון איטאליעניש - אביסינישען קאנפליקט.

שווערינקייטען רופט אויך ארויס די ענגלישע פאדערונג נישט צו בענוצען זיך מיט כח, הגם עס פעהלט נישט קיין מיינונג, אז עס וואלט מעגליך געווען א קאמפראמיס אין דער פראגע.

נישט קוקענדיג אויף די גרויסע שוועריגקייטען דויערן די אונטערהאנדלונגען ווייטער און עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז מארגען וועט קומען צו א קאמפראמיס.

זשענעווע, 1 (ספ. טעל.)

אין משך פון נאכמיטאג זענען פארגעקומען לעבהאפטע אונטערהאנדלונגען צווישען די פראנצויזישע, ענגלישע און איטאליענישע דעלעגאטע. ארום 7 א זייגער איז פארגעקומען א קאנפערענץ, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט לאוואל, אלאיזי און אידען. דאן זענען לאוואל און אידען אוועק אויף מיטאג און אלאיזי האט זיך ווידער פארבונדען טעלעפאניש מיט רוים.

אויפנעהמענדיג די פראנצויזישע זשורנא[ליסטען] האט לאוואל ערקלערט, אז נאכמיטאג האט מיניסטער אידען ווייטער בדעה צו קאנפערירען מיט אלאיזי׳ן און ער האפט, אז די אונטערהאנדלונגען וועלען אין דער נאהנטער צייט ברענגען א פאזיטיווען רעזולטאט.

לאנדאן, 1 (ספ. טעל.)

רייטער מעלדעט פון זשענעווע: לויט גלויבווירדיגע אינפארמאציעס איז אויף דער בעראטונג צווישען לאוואל׳ן, אידענ׳ען און אלאיזי׳ן בעזייטיגט געווארען די גרעסטע שוועריגקייטען אויפ׳ן וועג צו א פערשטענדיגונג.

א נייע בעראטונג: לאוואל, אידען, אלויזי וועט פארקומען אין אוועגד. אויב עס וועט קומען צו א הסכם, וועט דער ראט זיך צוזאמענקומען מארגען, בכדי אנצונעהמען די רעזאלוציע: מען גלויבט, אז אביסיניען וועט מסכים זיין אויף דער רעזאלוציע.

אמעריק. פארלאמענט געגן רוזוועלט׳ס פאליטיק

וואשינגטאן, 1 (ספ. טעל.)

היינט האט דער פארלאמענט צום דריטען מאל געגעבען א קלאפ רוזוועלט׳ס פאליטיק פארווארפענדיג זיין פאדערונג, אויפצולעזען די געזעלשאפטען, וואס עקספלאאטירען די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך (גאזאווניע, עלעקטראווניע א. אז. וו.)

7 טויטע, 8 שווער-פארוואונדעטע

(ענדע פון דער ו-טער זייט)

האבען פערבונדען די ווענד געווען פערפוילט. א חוץ דעם איז אויך פעסטגעשטעלט געווארען א פעהלערהאפטע קאנסטרוקציע פון די ווענד. דאס איז מסתמא געווען די סיבה פון דער שרעקליכער קאטאסטראפע.

* * *

וואַרשא, 1 (טעלעפאניש)

מארגען פרייטאג 12 א זייגער מיטאג, וועט פאר קומען די לויה פון די קרבנות פון דער בוי-קאטאסטראפע. דער טערמין איז פעסטגעשטעלט געווארען נאך א קאנפערענץ אין רעגירונגס-קאמיסראיאט מיט דער בעטייליגונג פון פארשטעהער פון חסד-של אמת.

חסד של אמת. וואס פארנעהמט זיך מיט דער לויה פון די קרבנות האט אויף א ספעציעלער זיצונג פון דער פערוואלטונג בעשלאסען צו אסיגנירען פאר די קרבנות פון דער קאטאסטראפע 500 זל.

* * *

וואַרשא, 1 (טעלעפאניש)

נעכטען איז דא בעגאנגען זעלבסטמארד דער פאליציאנט סטאניסלאוו סטאווסקי. ער איז געשטאנען ביינאכט אויף דער וואך נעבען דעם הויז, וואס איז איינגעפאלען געווארען. ער האט דער ערשטער געזעהן דאס איינגעפאלענע הויז. ער האט אלארמירט די פייערלעשער, פאגאטאוויע און האט אליין געהאלפען ראטעווען די קרבנות. דאס האט אויף איהם אזוי געווירקט, אז ער איז משוגע געווארען. פאר זיינע חברים פאליציאנטען האט ער זיך בעקלאגט, אז ער קען נישט שלאפען ביינאכט. עס קומען צו איהם אין חלום די קרבנות.

נעכטען איז ער אוועק אין קאמיסאריאט אפגענומען די פענסיע, אהיימגעגאנגען און בעגאנגען זעלבסטמארד דורך דערשיסען זיך.

* * *

וואַרשא, 1 (טעלעפאניש)

ווי עס ווייזט זיך ארויס, געפינען זיך אין ווארשא עטליכע צעהנדליג הייזער, וואס זענען אויך בעדראהט. אין דער לעצטער צייט האט מען בעזייטיגט די לאקאטארען פון די פאלגענדע הייזער: וויאטראטשנא 4, קראקאווסקא 156, פראנציצשקאנסקא 1, ספיסקא 7, בארישעווסקא 8, הארארדעלסקא 8, האזשא 10, שליסקא 25, וויעסקא 4, ווילאנאווסקא 16, סטארונקעוויטש 3, פרזשיאקאווסקא 26 מאראלינסקא 37 און נאך פון א ריה הייזער.

ציהונג פון דער בוי-הלוואה

וואַרשא, 1 (טעלעפאניש).

אין דער נעכטיגער ציהונג פון דער בוי-הלוואה האבען געווינען די גומערן:

250.000 זל. – נומער 828385

50.000 זל. – נומער 793942

צו 10.000 זל. – נומערן: 669848 41993

815742	193714	157602	20341	689731
		530370	455900	917177

צו 1.000 זל – נומערן: 560070 533172

994373 61620 953407 142501 125 665614

632162	131395	696794	532941	195438
260775	860659	278346	76780	50384
21106	74497	298516	858305	226542
122471	424134	982499	975098	720510

660155 8662 775963 760159 46294 180882

171320	775389	771249	601827	873789
524954	527985	844782	22144	757207
555069	283676	667221	162518	667080
14492	156423	71050	766340	999431
145980	733470	180824	666192	302951
881154	325417	943616	936647	204343
865565	308288	27505	539141	349128
643484	631728	953217	239275	976915
273625	794533	94546	811987	377121
938560	317858	673919	330988	123469
327818	967460	872164	455294	156563
2854	881454	470430	858370	845142
906957	479665	763946	774142	459960
				.548473

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" דיר. דוד צעלמייסטער.

לעצטע 3 פארשטעלונגען! לעצטע 3 פארשטעלונגען!

דער גענייאלען קינסטלער

לודוויק זאץ

שפילט שוין די לעצ״ע גאסטשפילען

היינט פרייטאג 9.15 אוונט | מארגען שבת בייטאג 4.30 נאכמ. צו בילינע פרייזען | מארגען שבת 9.15 אוונט

איילט פו זעה׳י דעם גרויסען קינסטלער אין זיין פרעכטיגע קרעאציע און סענסאצ. שלאגער

! שטורמישער ערפאלג !
! אטעם-פערכאפענדע סצענעס !

„אלץ פאר קינדער"

לעבענסבילד אין 3 אקטען. לודוויק זאץ אין דער ראל יאנקעלע שוסטער.

אזא ריזען-ערפאלג האט נאך קיין קינסטלער נישט געהאט.

בעמערקונג: כדי אויסצומיידען א געדרענג ביי דער קאסע, איז ראטזאם זיך פריהער צו בעזארגען מיט בילעטען.

אנאנס! מאנטאג, דעם 5 אויגוסט אנאנס!

גראנדיעזער פעסטיוואל

לכבוד לודוויק זאץ׳ס אפפאהר פון לאדז

דער גרויסער קינסטלער איז 3 קרעאציעס אין איין אוונט.

זאיינצעלהייטען אין די ווייטערדיגע אנאנסען.

בילעטען שוין צו בעקומען.

Dr. med.
ANTONI ZALEWSKI
Chirurgja i Ortopedja
przeprowadził się
na ul. GŁÓWNA 5, tel. 136-60.
przyjmuje od 4–6 ppoł.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
צוריקגעקעהרט
נעמט אן ביז 8³⁰ פריה, פון 12 ביז 2 מיטאג און פון 7—9 אוו. זונטאג פון 10—1 מיטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוזאמען) אפעראציע א. ז. וו., ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9—2 און פון 4—8 אוונט

כעמיש-באקטעריאלאגישער לאבאראטאריום
פ. שאץ, לאדז,
פיעטריקאווער 37
פיהרט דורך זעמטל. ערצטליכע אנאליזען

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 4, טעל. 134-72
נעמט אן פון 2 ביז 3.30 נאכמיטאג
און פון 6.30 ביז 8.30 אוונט
אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 10—12 בייטאג.

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאליסט פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
און וואוינט יעצט אויף
Zachodnia 66, tel. 129-52
נעמט א' פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט.
ווענעריש-קראנקע, מענער-שוועכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
אין טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון רעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
דיאטערמיע, עלעקטראקאגולאציע.
נעהמט אן איין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—6 נאכמ.

ד״ר העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—12 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

ד״ר
ס. קאנטאר
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נ״מ און פון 6—9 אוו.

Dr. med.
IGNACY GRYNBERG
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציאליסט פאר הארץ-קראנקהייטען)
17 CEGIELNIANA 17
telefon 174-15.
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אוועגד.

מודעה. ברוך-קראנקע!
ליידענדע אויף פערשידענע רופטורן
פערקרימונגען פון רוקען-ביין,
פיס און הויקערס!

א הילף און א רפואה!
ביי ווינקעל, נאבעל, בויך און קיסברוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערברוך, מאגען און נירען-ברוך!
ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אה: בלוטיגע אפעראציעס און געפאהר! פערנאכלעסיגט נישט און ראטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס׳איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ׳קען בראנדיג ווערען. דורך מיין מעטאדע פערבונדענע ספעציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד״ר האפפא, ד״ר העסינג און האללאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים פראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לו״ט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד.
דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped
NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוועגד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

פייערלעכער קבלת-פנים

פאר קאנסול מאקס קאהן אין שטאקהאלם

וועגן אנקניפען נעהנטערע האנדעלס-בעציהונגען צווישען שוועדען און פוילען.—

די דעלעגאציע פון דער לאדזער פויליש-שוועדישער געזעלשאפט

ווי מיר האבען שוין געמאלדען איז פאריגע וואך אפגעפאהרען נאך שטאקהאלם א דעלעגאציע פון דער לאדזער פויליש - שוועדישער געזעלשאפט מיט קאנסול מאקס קאהן אין דער שפיץ. די דעלעגאציע, וועלכע איז בעשטאנען פון 25 פערזאן, האט געוויילט אין שוועדען 4 טעג-און איז זעהר ווארים אויפגענומען געווארען דורך די שוועדישע אפיציעלע קרייזען. שוין אין שטאקהאלמער פארט, איז די לאדזער דעלעגאציע בעגעגנט געווארען דורך פארשטעהער פון דער געזעלשאפט ,,פריינד פון פוילען אין שטאקהאלם" אין די פערזאנען פון פראפעסאר ג. ס. פלעניוס, דירעקטאר פון דער שוועדיש - פוילישער קאמער קאפיטאן איסבערג און א גרופע זשורנאליסטען. פאר'ן ווארימען קבלת פנים, האט די שוועדישע דעלעגאציעס, געדאנקט אין א קורצער רעדע קאנסול מאקס קאהן.

דערנאך האט די לאדזער דעלעגאציע אין ספעציעל צוגעגרייטע אויטאס בעזוכט די שענסטע זעהענסווירדיגקייטען פון שטאקהאלם און אומגעגנד.

דעמזעלבען טאג אין אווענד, האט קאנסול מאקס קאהן, אין די רעצעפציאנס - סאלאנען פון דער שיף ,,קאשטשיושקא" אויפגענומען מיט א מיטאג די פארשטעהער פון דער שטאקהאלמער פרעסע, אינפארמירענדיג זיי אויספיהרליך וועגען די ווירטשאפטליכע און קולטורעלע ענינים, וואס שטעהען איצט אויפ'ן סדר-היום אין פוילען. דערביי האט קאנסול מאקס קאהן געהאלטען א געלונגענע רעדע, אין וועלכער ער האט אנגעוויזען, אז הגם פוילען און שוועדען זענען אפגעטיילט פון זיך דורך א ווייטער ים - שטרעקע, פיהלט פוילען סימפאטיע צו שוועדען, וועלכע האט אין די שוועדע יאהרען פאר פוילען, ארויסגעוויזען פיל ברידערליכע ליבע צום פוילישען פאלק.

זיין רעדע האט קאנסול מאקס קאהן פערענדיגט מיט א טאאסט פארן וואויל פון שוועדישען פאלק און זיין קעניג, גוסטאוו דעם פינפטען.

צומארגענס האבען די שטאקהאלמער בלעטער געבראכט אויספיהרליכע בעריכטען וועגען וויזיט פון דער לאדזער דעלעגאציע אין שוועדען.

קאנסול מאקס קאהן האט אויך אפגעהאלטען א רייה וויכטיגע קאנפערענצען אין שוועדישען אויסערן און האנדעלס - מיניסטעריום, שוועדיש-פוילישער האנדעלס-קאמער און פוילישען קאנסולאט אין שטאקהאלם.

אויף די אלע קאנפערענצען איז ארומגערעדט געווארען די פראגע וועגען אנקניפען נעהנטערע האנדעלס-בעציהונגען צווישען שוועדען און פוילען און וועגען פערגרעסערן דעם עקספארט פון לאדזער טעקסטיל-סחורות אויפ'ן שוועדישען מארק.

די געזעלשאפט ,,פריינד פון פוילען און שטאקהאלם" האט לכבוד דער לאדזער דעלעגאציע איינגעארדענט א באנקעט.

ביים אפפאהר פון דער לאדזער דעלעגאציע פון שטאקהאלם נאך פוילען, האט זיך ביים שיף פערזאמעלט א גרויסער עולם און די אנגעזעהענסטע פאר שטעהער פון דער שוועדישער געזעלשאפט.

SUDORYN „Ap. Kowalski" usuwa POT i WON Wystrzegać się naśladownictw.

נעכטיגע זיצונג פון דער האנדווערקער-קאמער

אנגענומען געווארען דער בעשלוס וועגען די לוסטראציע-קאמיסיעס

נעכטען אין אווענד איז אין איינגענעם לאקאל פארגעקומען א פלענארע זיצונג פון דער האנדווערקער - קאמער.

הגם די טאג-ארדנונג איז געווען א גרויסע און א וויכטיגע, איז זי דאך אדורך מאנאטאן אהן שום דיסקוסיעס. די יודישע ראטמענער האבען אויך נישט גענומען קיין ווארט, אפילו אין די וויכטיגסטע פראגען...

נאכ'ן אדורכלייענען דעם פראטאקל פון דער פריהערדיגער פלענאר-זיצונג, האט דער דירעקטאר דאבאש אפגעגעבען א בעריכט פון דער טעטיגקייט פאר'ן יאהר 1934 און ראטמ. צעזאק האט געלייענט דעם פראטאקאל פון דער רעווידיר-קאמיסיע. אהן שום דיסקוסיע זענען די בעריכטען אנגענומען געווארען.

דאן זענען בעשטעטיגט געווארען א רייה בעשלוסען פון דער פערוואלטונג וועגען פערקלערען דעם אפצאהל פאר געזעלען- און מייסטער-עקזאמענס (א געזעלען-עקזאמען וועט איצט קאסטען 30 זל. און א מייסטער-עקזאמען 80 זל.) וועגען דעם צוזאמענשטעל פון דער קוואליפיקאציע-קאמיסיע, וועגען שאפען דאס האנדעלס-ביורא.

דאן רעפערירט דער דירעקטאר דאבאש די פראגע וועגען די לוסטראציע-קאמיסיעס, וועלכע דארפען איצט איינגעפיהרט ווערען און וועלכע וועלען זיך דארפען פערנעהמען מיט אויסזוכען אונלעגאלע האנדווערקער, כדי צו אנהויבען צו בעשטראפען און אפילו פערמאכען די ווארשטאטען.

די קאמיסיעס וועלען נישט זיין קיין-בראנזשען-קאמיסיעס נאר ראיאן-קאמיסיעס.

דיר. דאבאש האט אדורכגעלייענט די אינסטרוקציעס פאר די דאזיגע קאמיסיעס און די פלענאר-זיצונג (אויך די יודישע ראטמענער) האבען קיין שום פארבעהאלטען צו דעם ענין נישט געהאט.

אין די פרייע פארשלאגען איז אויך אנגענומען געווארען א פארשלאג פון וויצע-פרעזעס לעוואנדאווסקי — זיך צו ווענדען צום האנדעלס-מיניסטער, אז ער זאל ענדערען זיין צירקולאר וועגען כאלופניקעס אין דעם זין, אז יעדער כאלופניק אהן אויסנאהם זאל מוזען האבען א האנדווערקער-קארטע.

אויך אין דער פראגע האט קיינער נישט גענומען קיין ווארט (ממילא אויך נישט די יודען) און די זיצונג איז געשלאסען געווארען.

Wagons-Lits Cook

ארגאניזירט א גרויסען אויספלוג

נאך פאלעסטינא

דורך בודאפעשט, ווענעדיג, רוים, נעאפאל, סיראצום, אלעקסאנדריא, קאירא און פארט סאיד

געגען קויציע 1.800 זל.

אינפארמאציעס: פיעטריקאווער 64, טעל. 170-77.

אין קארידאר און טויער

זעלבסטמארדען פון 2 פרויען

(א) אין קארידאר פון בושעושינער 110 האט זיך גע'סמ'ט די 16-יאהריגע וואנדא ראט (פון בראטסקא 34). פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

* * *

(א) אין טויער אויף נארוטאוויטשא 52 איז בעגאנגען זעלבסטמארד דורך אויסטרינקען יאדינע די היימלאזע און ארבייטסלאזע גענאוועפא שעווטשיק. אין א שווערען צושטאנד האט מען זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

צובראכען א פוס

אראפשפרינגענדיג פון א ראווער

(א) ארונטערשפרינגענדיג פון א ראווער, האט זיך צובראכען א פוס דער 40-יאהריגער מאקס עקשטיין (פיאטקאווסקא 49) מ'האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

אונטערגעווארפען א קינד

(א) אינ'ם ווארט-זאל פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכע שוץ, אויף זאוואדזקא 11, האט אן אומבעקאנטע פרוי איבערגעלאזט א 3-חדשים-דיג יונגעלע און איז אליין נעלם געווארען.

דאס קינד איז אריבערגעשיקט געווארען אין דערציהונגס-הויז, און די פארברעכערישע מוטער ווערט געזוכט דורך פאליציי.

פערזענליכעס

דער פרעזידענט אינזש. גלאזעק האט נעכטען געוויילט און ווארשא אין דינסטליכע אנגעלעגענהייטען.

* * *

דער ראבינאטס מיטגליד הרב ר' הערצל הארצשטארק איז שוין צוריקגעקומען פון זיין אורלויב.

פארן יתומים-הויז

פולנאצנא 38

א גרופע קינד ער אין קראשעוו האבען געזאמעלט 5 זלאטעס פאר'ן יתומים-הויז, פולנאצנא 38, דאס געלד איז אפצונעהמען אין אדמיניסטראציע פון אונזער צייטונג.

אויספלוגען קיין פאלעסטינע

פון 630.— זל. אן

ארגאניזירט

„ארביס" פיעטריקאווער 18, טעל. 249-33

אויך הנחה-פעסער קיין טשעכאסלאוואקיי און יוגאסלאוויע.

אויך קייזעסטרייד.

ר. איזראעל

דמשומדים

ראמאן. שפאנענדער ראמאן פון היינטיגען יודישען לעבען

83)

—וואס פארא שפור האט איהר געפינען, אז זיי געפינען זיך אין לאנדאן ,האט סטעפאן געפרעגט אזוי ווי ער וואלט גארנישט געוואוסט וועגען דעם דאזיגען ענין.

— איך האב בעקומען א בריף פון סאבאן...

— אויב אזוי איז גארנישט אזוי שווער געווען זיך צו דערוויסען, אז זי געפינט זיך אין לאנדאן.

— ס'איז שוין דוקא יא שווער צו וויסען וואו זי געפינט זיך, אט לייענט דעם בריף.

סטעפאן האט אדורכגעלייענט דעם בריף, אין וועלכען ס'איז נישט אנגעגעבען געווארען קיין שום אדרעס.

-- און אט אויפ'ן יסוד פון דעם דאזיגען בריוועל ,וואס זאגט גארנישט, זענט איהר געקומען? מ'דארף זיין א בעלן, איהר האט דאך געקענט וואַרטען ביז איהר וועט בעקומען א צווייטען בריף מט אנ'אדרעס.

— דאס איז די מעשה וואס איך האב זיך נישט געקענט דערוואַרטען. גענוג לאנג האב איך אלק געהאפט ,אז אזא בריף וועט קומען אבער אהן רעזולטאט.

— מערקווירדיג, האט סטעפאן געטראכט, ער איז געקומען קיין לאנדאן ,כדי צו געפינען צוריק זיין געליבטע און איך בין געקומען קיין לאנדאן, כדי פטור צו ווערן פון מיין געליבטער און פונדעסט וועגען האבען מיר א געמיינזאמען אינטערעס אין אייך און דעמזעלבען ענין.

-- איך בין געקומען קיין לאנדאן ,האט מאריאן ווייטער גערעדט ,וואו איך קען נישט קיינעם און אהן שום האפנונג אויסצוגעפינען סאבאן, ערשט דא האב איך זיך דערמאהנט אן אייך, אז איהר געפינט זיך אין לאנדאן. כ'האב אויך געהאט אייער אדרעס א דאנק דעם בריף, וועלכען איך האב פון אייך בעקומען און בין געקומען אהער, כדי אייך צו זאגען ,אז סאבא געפינט זיך אין לאנדאן און ס'איז מעהר ווי זיכער ,אז אויך אידא ראזען וועמען אהר זוכט אזוי שטארק געפינט זיך דא צוזאמען מיט סאבאן.

סטעפאן האט זיך געשלאגען מיט דער דעה, צי זאל ער זאגען מאריאנען דאס וואס ער וייס אדער נישט, פארוואס נישט זאגען האט ער זיך נישט געקענט אויפקלעהרען, אבער ער האט דערפיהלט, אז ער ווערט אייפערזיכטיג צו דעם פרעמדען מאנספערשוין, דער מענש וועט זיך איצט דערוויסען ,אז די פרוי ,וועלכע ער זוכט, נאך וועלכער ער בענקט, צוליב וועלכער ער איז אזש אהערגעקומען.

איצט א בעריהמהייט ,ער וועט אוועק צו איהר זיי וועלען זיך פאלען 'אויפ'ן האלז, קושען און גליקליך לעבען צווישען זיך, אבער ער אליין? אידא וועט זיכער נישט וועלען אפילו מיט איהם רעדען, נישט וועלען איהם קענען, ער וועט זיך מוזען פון דערווייטענס צו קוקען צום גליק פון אנדערע.

— אבער ,איך שוטה איינער, האט ער זיך פלוצלונג געכאפט, פארוואס טראכט איך וועגען אזעלכע זאכען ווען איך אליין שטרעב דאך צו דעם איבערצורייסען מיט אידאן און זיך מיט איהר קיינמאל מעהר נישט זעהען, וואס טשעפעט עס מיך דאן ווען אנדערע מענשען לעבען אין גליק... ווען זיי רופן דאס אן מיטן נאמען גליק.

— גוט האט איהר געטון וואס איהר זענט דא אהערגעקומען, שטעלט זיך פאר, אז איך האב זיך שוין דא אויך מיט דעם ענין פעראינטערעסירט.

— און דער רעזולטאט?

— נאך קיין שום רעזולטאט, דערווייל ווייס איך נאך גארנישט, אבער איך האף, אז אין צוויי טעג ארום וועל איך זיך, עפעס דערוויסען אין דער אנגעלעגענהייט.

מאריאן האט געהאט די דרייסטקייט זיך נאכצופרעגען ווי אזוי סטעפאן וויל זיך דערוויסען עפיס וועגען סאבאן און ער האט געשוויגען ביז סטעפאן אליין וועט איהם אינפארמירען וועגען דעם.

— ווייסט איהר וואס איך וועל אייך זאגען, האט סטעפאן אנגעהויבען צו רעדען, איך וועל אייך מארגען מיטנעהמען אין טעטאטער „ספלענדיד" איך האב שוין בילעטען.

איך דאנק אייך זעהר, אבער וואס עפיס פלוצלונג אין טעטאטער?

— עס שפילען דארט פוילישע קינסטלער און ווער דען ווי מיר דארפן די פוילישע קינסטלער אונטערשטיצען.

— א דאנק אייך, האט מאריאן נאכאמאל געזאגט, אבער וואס הויבט מען אן צו טון, איך האב אליין אינדערהיים אוועקגעווארפען און אהערגעקומען....

—ווי קומט איינס צום אנדערען, איהר אליין וועט דאך דא גארנישט אויפטון, איך האב אייך שוין געזאגט ,אז ס'דארף דויערען עטליכע טעג ביז איך וועל זיך דערוויסען וועגען דעם ענין, די דאזיגע צוויי טעג קענט איהר דערווייל אפרוהען און פערברענגען ,איך אליין בין דאך אויך דא א פרעמדער, איך בין אהערגעקומען זיך דא אפרוהען, פערברענגען דא מיין אורלויב, אבער מ'קען דאך משוגע ווערען ווען מען דרעהט זיך דא ארום אזוי פוסט און פאסט, איך לעג אייך פאר, אז מיר זאלען זיין צוזאמען, מיר וועלען בעזוכען די שטאט און איהרע מערקווירדיגקייטען...

— צו דעם בין איך נישט אהערגעקומען, האט מאריאן געענטפערט...

און אפשר האט ער שוין איצט אינגאנצען חרטה געהאט דערויף, וואס ער איז אהערגעקומען אפשר האט ער אין דעם אויגענבליק איינגעזעהען ,אז ער האט געהאנדעלט ווי א נאר, ווי א לייכטזיניג יונגעל און נישט ווי א רייפער דערוואקסענער מענש, צוליב וואס איז ער דא הענדום-פענדום אהערגעקומען צו לויפען...

— אויב איהר ווילט נישט, האט סטעפאן בעליידיגט געזאגט, דארף מען נישט, אויב איהר מיינט אז איהר וועט ,אויף אייגענער האנד, עפיס אויפטון אין דער מיליאנענדיגער שטאט, איז ביטע זעהר, ווינש איך אייך פיל גליק אין אייער אונטערנעמונג.

— ענטשולדיגט ,פאניע קארטשינסקי, איך האב זיך אפשר שלעכט אויסגעדריקט, ווען איך וואלט געקענט אליין עפיס אויפטון, וואלט איך אייך זיכער נישט געשטערט אייער רוה און וואלט אינגאנצען נישט אהערגעקומען, אבער איך בין אזוי אומרוהיג ,אזוי אומגעדולדיג ווי א קינד, ווי א יונגעל, איך האב נישט געהאט די דרייסטקייט אייך צו פרעגען וואס פארא אויסזיכטען איהר האט זיך עפיס צו דערוויסען וועגען דעם ענין און איהר אליין האט מיר אויך נישט וועגען דעם דערצעהלט...

— דערפאר, ווייל איך אליין האב נישט קיין שום קאנקרעטען פרט, עפעס דוכט זיך מיר, אז איך וועל זיך דערוויסען, אנדערש קען מען דאך נישט האנדלען. מ'קען דאך דא אין לאנדאן נישט אויפהויבען קיין טומעל דעמאלס ווען מיר אליין זענען אינגאנצען בלינד, מיין עצה דעריבער איז געדולד, אפווארטען און דערווייל דארפט איהר אנעהמען מיין פארשלאג, אז מיר די צוויי „גרינע" זאלען עטליכע טעג צוזאמען פערברענגען.

מאריאן האט אויסגעשטרעקט צו סטעפאן די האנד.

— איך דאנק אייך פאר אייער גאסטפריינדליכקייט און דעם ווילען מיר צו העלפען...

— א, ניין, נישט אייך צו העלפען נאר זיך אליין...

מאריאן האט פיליזייטיג אנגעקוקט סטעפאנען, אבער שוין מעהר נישט איבערגעפרעגט.

— גוט, איך געפין זיך אין האטעל און וועל דארט פערבלייבען די צייט וואס מיר וועט אויסקומען צו זיין אין לאנדאן, יעדען אין דער פריה וועל איך קומען צו אייך און מיר וועלען ארויסגעהען אין גאס.

— און מארגען געהען מיר צוזאמען אין טעאטער „ספלענדיד" צו די פוילישע קינסטלער, נישט אמת?

— ווען איהר ווילט דאס, ווען איהר האלט דאס פאר געוואונשען בין איך מסכים.

— מ'קען נישט וויסען וואס יעדער טאג ברענגט מיט זיך, האט סטעפאן געגעבען א וואויל-יונגערישען וואונק צו מאריאנען.

(פארטזעצונג קומט)

KLAVIOL „Ap. Kowalski“ ÚSUWA bezpowrotnie ODCISKI

לודוויק זאַץ
זיין דריטע פּרעמיערע „אַלץ פאר קינדער“

לודוויק זאַץ האָט געגעבען די דריטע פּרע־מיערע אין „ראָזמאַיטאָשטשי“. אַ פּיעסע וואָס הייסט „אַלץ פאַר קינדער“. אַנ׳אמעריקאנער מאַכערייקע אָהן „העפּי ענד“, אַ זעהר טרויעריגער סוף. אָבער ס׳איז זעהר פּריקרע צו שרייבען וועגען דעם דאָ־זיגען מין פּיעסען מיט וועלכע מיר זענען שוין זאַט איבער׳ן האַלז.

ס׳האַנדעלט זיך וועגען לודוויק זאַץ, וועגען דעם באמת גרויסען ביהנען קינסטלער, וועלכער גאַסטראָלירט אין לאָדז.

כ׳האָב דעם איינדרוק, אַז לודוויק זאַץ האָט מיט אַ כוונה געשטעלט אין לאָדז די דריי פּיעסען. וועלכע זענען דאַ געשפּילט געוואָרען („גזלן“, „ליידיק־גייער“ און „אַלץ פאַר קינדער“.) כדי זיך אַלזייטיג פאָרצושטעלען פאַר דעם טעאַטער־עולם. ווירקליך זענען די דריי ראָלען זעהר פאַר־שידענאַרטיג. אין יעדער ראָל — צום פאַרשיין אַנדערע מעלות פון אַרטיסט, הן אין כאַראַקטער און הן אין דער אויספיהרונג.

אין „גזלן“ האָט זיך זאַץ בעוויזען אין אַ „טשאַפּלענישער“ טראַגי־קאָמישער ראָל, וועלכע ווערט דורך דעם צושויער אַרויסגענומען פון דעם סיפור - המעשה אין דער פּיעסע און ער ווערט געצוואונגען זיך צו פּעראינטערעסי־רען מיט דעם „גזלן“ אַליין. זאַץ צווינגט מיט־צופיהלען מיט זיין לאַגע און זיך מיטצופרעהען, דאַן, ווען זיין לאַגע פאַרבעסערט זיך. זאַץ ווענ־דעט נישט אָן קיין אַקטיאָרישע מיטלען אַרויס־צורופען געלעכטער, נאָר נוצט אויס זיין טאַלאַנט, זיינע גרויסע נאַטירליכע מיטלען, דאָס נאַטירליכ־קייט אין שפּילען. ער רופט אַרויס דעם עהרליכע געלעכטער און דעם ערנסטען טרויער. אין „גזלן“ האָט זאַץ געשאַפען אַ קרעאַציע פון גאַר א הויכער מדרגה.

גאַנץ אַנדערש איז געווען די ראָל פון „ליידיק גייער“. נישט קיין יודישע ראָל, אהן ספּעציעלע סיטואַציעס פאַר׳ן אַרטיסט, נאָר אַלץ מוז דאָרט געשאַפען ווערען דורך דעם אַרטיסט אַליין. און זאַץ האָט בעוויזען צו שאַפען פון דער קלאַסען־ראָל אַ טיפּ, אַ מערקווירדיגען טיפּ, וועלכער דרייט זיך אַרום צווישען אונז שטענדיג און אומעטום. מיר געהען פאַר זיי פאַריבער און בעמערקען זיי אפילו נישט. זאַץ האָט דאָ אַרויסגעוויזען זיין גאַנ־צע אָריגינאַליטעט, ער האָט געוויזען, אַז ער איז אַ גרויסער קינסטלער און דערצו איז ער ״״דערש... אזוי אַנדערש, אַז ער ווירקט שטאַרק און אַנדערש ווי גרויסע אַקטיאָרען פון אַנ׳אַנדער שניט.

גאָר אַנדערש איז שוין די ראָל פון „יאַנקעלע שוסטער“ אין דער לעצטער אויפפיהרונג. זאַץ האָט זיך דאָ געוואָלט בעווייזען אַלס דראַמאַטישער אַרטיסט, אפילו די ראָל איז אַזוי צוגעשניטען, אַז די טראַגישע מאָמענטען זאָלען זיין וואָס שטאַרקער. און הגם זאַץ האָט דאָ אויך בעוויזן זיין טאַלאַנט (ווייל דאָס איז דאָך אונמעגליך צו בע־האַלטען, אַז מען בעזיצט דאָס), האָט ער אָבער נישט געקענט אַרויסווייזען זיין גרויסקייט. זאַץ האָט דערמיט געמוזט האַמעווען זיין נאַטירליכקייט איבערטרייבען און „שפּילען“. דאָס איז נישט פאַר איהם. אַ גרויסער טאַלאַנט, אַ גרויסען שוישפּילער קען מען נישט אַריינזעצען אין ראַהמען, מ׳קען איהם נישט בעגרעניצען. אַזוי ווי מ׳קען נישט איינראַהמען, נישט בעגרעניצען קיין שטאַרקען ים־כוואַליע. זאַץ דאַרף אַ ברייטען ים צו שווימען און נישט קיין סאַדזאַווקע. דעריבער איז זאַץ אין זיין לעצטער אויפפיהרונג נישט געניאַל, אַזוי ווי ער איז אין „גזלן“ און קודם־כל אין „ליידיק־גייער“.

דער סך־הכל איז, אז לודוויק זאַץ איז אייגער פון די גרעסטע יודישע אַרטיסטען. דעם שם וואָס זאַץ האָט געהאַט ביי אונז, האָט זיך בעשטעטיגט פון דער בעסטער זייט.

י. ד.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15 טעל. 149-07
ספּעציאַל־ארצט פאר מענער־שוואכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעמשניצע־פרייזען

Dr. med. P. Braun
ספּעציאַליסט פאר הויט און וועגערישע קראַנקה.
נעהמט אָן פון 8—1 און פון 4—8 אָוו.
Cegielniana 4, tel. 100-57.

שטילשטאַנד איז דער גרויסער באַנוועל־אינדוסטרי
אויפלעבונג איז דער מיטעלער און קליינער

(אג) די לאַגע אויפ׳ן מאַרק פון פּערטיגע סחו־רות אויב עס האַנדעלט זיך וועגען דער גרויסער אינדוסטריע איז זעהר נישט קיין גינסטיגע. די מיני־מאַלע אומזאַצען פון די פּראָווינציאַנעלע ווי אויך אָרטיגע סוחרים האָבען גורם געווען, אַז די גרויסע פאַבריקען גרייטען זיך צו צום סעזאָן זעהר פאַרזיכ־טיג, פּראָדוצירענדיג נאָר אַזעלכע אַרטיקלען, וואָס זיי זענען זיכער, דאָס זיי וועלען פערקויפט ווערען.

אַנדערש איז די לאַגע אין דער מיטעלער און קליינער אינדוסטריע, וועלכע האָבענדיג קלענערע פּראָדוקציע־קאָסטען גרייטען זיי זיך צום ווינטער־סע־זאָן זעהר אינטענסיוו. מען מוז צוגעבען, אַז די נאָכ־פראַגע אויף באַנוועל גאַרן מצד די דאָזיגע פּראָדו־צענטען איז אַ בעדייטענדער און זי פערגרעסערט זיך פון טאָג צו טאָג.

לויט דער מיינונג פון די פעראינטערעסירטע קרייזען דאַרף זיך דער ווינטער סעזאָן אָנהויבען אין מיטען פון איצטיגען חודש, ווען די פּראָווינציאַנעלע ווי אויך אָרטיגע סוחרים הויבען אָן צו מאַכען זייע־רע קניות.

גרויסער אויספלוג קיין ווילנא
ארדענט איין די געזעלשאַפט „פריינד פון יווא“

אין דער צייט פון 14—19 אויגוסט, קומט פאָר אין ווילנע דער אַלוועלטליכער צוזאַמענפאָהר פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט. זייער בעטייליגונג אין דעם צוזאַמענפאָהר האָבען אָנגע־זאָגט די פּראָמינענטסטע פערזענליכקייטען סיי פון דער יודישער, סיי פון דער נישט־יודישער וויסענ־שאַפטלער און קינסטלער־וועלט.

אויף דעם צוזאַמענפאָהר וועלען זיין אָנוועזענד די גרעסטע פערזענליכקייטען, נישט בלויז פון איי־ראָפּע, נאָר אויך פון די ווייטסטע יודישע ישובים אין דער גאָרער וועלט.

אויך לאָדז בלייבט נישט הינטערשטעליג אין דער הינזיכט, אויך לאָדז, וואָס האָט זיך לעצ־טענס אַזוי פאַראינטערעסירט און זיך אַזוי שטאַרק בעטייליגט אין דער ערשט נישט לאַנג פאָרגעקו־מענער יווא־אַקציע, שיקט איהרע דעלעגאַטען צום אַלוועלטליכען צוזאַמענפאָהר אין די פערזאָנען פון די ה״ה: רעד. ישעיה אוגער, אינזש. אַנאַטאָל פרומקין, יעקב שולמאַן, שמעיה צימערמאַן און יוסף זעלקאָוויטש.

וועלענדיג אָבער אויך צוגענגליך מאַכען פאַר דער ברייטער, יודישער אינטעליגענץ דאָס בעקע־נען זיך מיט דער מעקאַ פון דער יודישער קול־טור — מיט ווילנע, מיט די פערזענליכקייטען, וואָס וועלען זיין אויף דער קאָנפערענץ אד״ג, אָרדענט די היגע געזעלשאַפט פריינד פון ייווא איין אַנ־אויספלוג קיין ווילנע אויף דער צייט פון דער אַל־וועלטליכער קאָנפערענץ ד״ה פון 14—19 אויגוסט.

די בעטייליגטע אינ׳ם אויספלוג פון דער געזעלשאַפט פריינד פון ייווא, וועלען זיין די געסט פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט און וועלען זיין בערעכטיגט אַלס אַזעלכע, זיך צו בעטיי־ליגען אין אַלע פּלענאַרע זיצונגען פון דער קאָנ־פערענץ און אין אַלע אימפּרעזעס פון וויסענשאַפט־ליכען אינסטיטוט.

עס איז צו האָפען, אַז די יודישע אינטעלי־גענץ וועט אַרויסווייזען די געהעריגע פאַרשטענדניש און וועט זיך מאַסענווייז פאַרשרייבען אויף דעם באמת זעהר אינטערעסאַנטען אויספלוג. פּרטים און אינפאָרמאַציעס, וועלען בעזונדער בעקאַנט גע מאַכט ווערען.

וויגענדיג זיך אויף א שטוהל...
שווער פערוואונדעט געוואָרען א פרוי

(א) אַ געוויסע אירענאַ וולאָשטשינסקאַ פון רודאַ־פּאַביאַניץ (וויגורא־גאַס 13) האָט זיך נעכטען גאַנץ געמיטליך געוויגט אויף אַ שטול.

פּלוצים האָט זי אָבער פאַרלוירען דאָס גלייכ־געוויכט און איז אַנידערגעפאַלען אויפ׳ן רוקען אָנטרעפענדיג אויף אַ שאַרף שטעקעל, וואָס איז געווען איינגעגראָבען אין דער ערד.

די וולאָשטשאַנסקאַ האָט זיך מיט׳ן שטעקעל אַדורכגעהאַקט די ריפּען און בעשעדיגט דעם חוט־השדרה.

אין אַ שווערען און בעוואוסטלאָזען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין קרייז־שפּיטאָל

יונג-טעאַטער איז פילהאַרמאָניע

„יונג טעאַטער“ פיהרט אויף איצט אַ גלענצענ־דען ספּעקטאַקל, וואָס געפעלט יעדען טעאַטער־בע־זוכער.

די קאָמישע געשטאַלטען, וואָס די רעזשי האָט אַרויסגעשלעפט פון דער פערגאַנגענהייט, האָבען דאָ אויפגעלעבט און ווייזען דעם עולם מיט זייערע ווי־צען און הומאָר.

די מוזיק, טענץ קאָסטיומען פיהרען אריין דאָס פּובליקום אין אַ סביבה פון אמאָליגע מענשען, סיטואַציעס און געשעהענישען.

יעדען טאָג ווערט געשפּילט דער פרייליכער ספּעקטאַקל א. נ. „טרופּע טאַנענצאַפּ“ שבת און זונ־טאָג צו צוויי מאָל: 4.15 נאָכמ און 9 אָוונד.

לודוויק זאַץ פערלאָזט לאָדז

לודוויק זאַץ פערלאָזט לאָדז. ער שפּילט שוין דעם לעצטען שבת אין „ראָזמאַיטאָשטשי“־טעאַטער אין „אַלץ פאַר קינדער“.

אויף מאָנטאָג דעם 5 אויגוסט ווערט צוגע־גרייט אַ גראַנדיעזער פעסטיוואַל לכבוד דעם אָפּ־פאָהר פון קינסטלער לודוויק זאַץ, וועלכער וועט זיך בעווייזען אין איין אָוונט אין אַלע זיינע 3 ראָלען מיט וועלכע ער האָט זיך בעריהמט געמאַכט אין לאָדז. עס ווערט געגעבען איין אַקט פון „גזלן“, איין אַקט פון „ליידיק־גייער“ און איין אקט פון „אַלץ פאַר קינדער“.

האנקא ארדאנובנא און איגא סים
מארגען אין העלענאוו

שוין מאָרגען שבת קומט פאָר דער געזעגנונגס־קאָנצערט פון דער בעריהמטער רעווי־קינסטלערין האנקא ארדאנובנא מיט דעם אַנטייל פון דעם פילם־סטאַר איגא סים.

די אויבענדערמאָנטע אַרטיסטען זענען אַנגאַ־זשירט געוואָרען אויף אַ לענגערען טורנע נאָך אמעריקא און קירצליך פערלאָזען זיי שוין פּוילען.

צום אָפּשיד האָבען זיי פאַרגעברייט אַ ספּע־ציעל געקליבענעם רייכען פּראָגראַם.

בערסאָן׳ס אָבצאַסען דערהאַלטען די פאָרם און דעם עלעגאַנטען אויסזעהן פון אייער בע־שיכונג. ביי אייער שוסטער פאַרלאַנגט דעריבער דייטליך בערסאָנ׳ס אָבצאַסען און וואַרפט אָפּ אין אייער אייגענעם אינטערעס יעדע נאָכאַהמונג.

די בערסאָן־אָבצאַסען גיבען אַ גלייכען, זי־כערן און עלאַסטישען גאַנג און פאַרהיטען פון מיד־ווערען. פאַרלאַנגט דעריבער דייטליך ביי איי־ער שוסטער בערסאָנ׳ס אָבצאַסען און אין אייגענעם אינטערעס וואַרפט אָפּ יעדע אַרט נאָכאַהמונג.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי — — — —	92.50
3 פּראָצענטיגע בוראָוולאַנע —	42.00
4 „ דאָלאַרובקא —	53.00
7 „ סטאַביליזאַציע (אמ.)	67.13
5 „ וואַרשאָווער פּ.ב. 1934	59.00
5 „ לאָדזער „	53.00
ענגלישער פונט — — —	26.18
דאָלאַר אָפיצ. 5.28, נישט אָפיצ. —	5.25
גאָלד־דאָלאַר — — —	9.05
גאָלד־רובל — — — —	4.69
דייטשער מאַרק — —— —	1.80

די ענטוויקלונג פון דער פאָטאָגראַפיע־קונסט

די ענטוויקלונג פון דער פאָטאָגראַפיע־קונסט, קומט פאָר מיט דעם זעלבען טעמפּאָ ווי די אַלגע־מיינע טעכניק. עס ווערען כסדר פערעפענטליכט נייע אויפטועון אויפ׳ן געביט פון דער פאָטאָגראַפיע. פאָטאָגראַפיסטען, וועלכע ווילען ווערען אָנערקענט און דערגרייכען פּאָפּולאַריטעט צווישען די פערשי־דענע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, מוזען זיך צו־פּאַסען צו די כסדר׳דיגע ענדערונגען און צו די נייע טעכנישע אויסבעסערונגען, וואָס בעווייזען זיך אויפ׳ן מאַרק פון דער פאָטאָגראַפיע - פּראָדוקציע.

דער פאָטאָגראַפיע־ אַטעליער „פּאָלאָניאַ“ (נאַרוטאָ־וויטשאַ 31) אָנגעפיהרט דורכ׳ן אויסגעצייכענטען פאָ־טאָגראַף ה׳ גוטערמאַן, געהערט צו די אַנשטאַלטען, וועלכע שטעהן אויף דער וואַך פון די נייעסטע אויפ־טון און ערפינדונגען אין דער פאָטאָגראַפיע און פיהרט דאָס איין אין זיין אַטעליע. דעריבער איז זיין אַנשטאַלט פּאָפּולער צווישען די ברייטסטע קרייזען.

נאָך קאַרלסבאַד און מאַריענבאַד מיט אַנ׳אַעראָפּלאַן

„וואַגאָן־לי־קוק“ לאָדזער אָפּטיילונג אָרגאַני־זירט אינדיווידועלע רייזעס מיט אַעראָפּלאַנען אין די קוראָרט־געגענדען אין טשעכאָסלאָוואַקיי.

פליה־בילעטען אין ביידע זייטען בעטרעפען 140 זלאָטעס.

די אַעראָפּלאַנען קורסירען 3 מאָל אַ וואָך דינס־טאָג, דאָנערשטאָג און שבת. פּעסער פאַר די, וועלכע וועלען געניסען פון די דערמאָנטע בילעטען בעטרעפען 125 זל.

ביי מאַגען־ליידען

אָפּעטיטלאָזיגקייט, אויסשטויסונג, דרוקענייש אין דער זייט פון דער לעבער, שלעכטע זעלבסט־פיהלונג, פערשלאָפענהייט, ציטערן פון די הענד און פוס, ווירקט אַ גלאָז ביטער־וואַסער Franciszka Józefa זייער פרישער אויף דער שווא־כער פערדייאונג. פּרעגט דאָקטוירים, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקענס.

אינדיווידועלע הנחות נאָך זאַקאָפּאַנע

די היגע אָפּטיילונג „וואַגאָן־לי־קוק“, פּעטריקאָ־ווער 64 מאַכט בעקאַנט, אַז זי גיט ווייטער ארויס אינדיווידועלע באַהן־הנחות נאָך זאַקאָפּאַנע. פון די הנחות קענען געניסען אַלע אָהן שום בעגרענצונגען א באַהן־בילעט 3־טע קלאַס צוזאַמען מיט אַנ׳אַנטייל־נעהמונגס־קאַרטע בעטרעפט 16.95 זל.

די באַראַכאָוו־ביבליאָטעק
אָרדענט איין איינאַיינציגע הנחה־פאַרשטעלונג פון „טרופּע טאַנענצאַפּ“

דער יונג־טעאַטער מיט זיינע עקספּערימענטאַ־לע פאָרשטעלונגען האָט אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס ביים היגען טעאַטער־עולם. בעזונדער איינגענעבען איז די פאָרשטעלונג „טרופּע טאַ־נענצאַפּ“. כדי צו דערמעגליכען דעם ברייטען עולם צו קענען בעזוכען די פאָרשטעלונג, האָט די קולטור - קאָמיסיע ביי דער באַראַכאָוו־ביבליאָטעק איינגעאָרדענט אויף דעם קומענדיגען מאָנטאָג אַ הנחה־פאָרשטעלונג צו זעהר פּאָפּולערע פּרייזען.

Dr. med. H. LUBICZ
פאר הויט. ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 114-32
עמפּפאַנגס־שעה׳: 8—10. 12—2 און 5—8 אָוונד
זונטאָג פון 9—11 ביינאַג און יום־טוב פון 9—1.
פאַר דאַמען – אַ בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

ראַטעוועט אייער געזונד
קראַנקע אויף רופּטורען (ברוך־קראַנקהייטען)
ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל־גומי־באַנדאַזשען פון מיין מעטאָדע העלפען ראַדיקאַל אונטער גאַראַנטיע אהן אפּעראַציעס פון אַלע מינים ברוך־קראַנקהייטען (רופּטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער
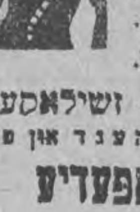

דאָס אַראָפּלאָזען זיך פון מאַגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספּע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע בויך־באַנדאַזשען.
אויף אויסגעקרימטע רוקען־ביין (הויקערס) אָרטאָפּעדישע הייל־גאָרסעטן אויף ביינער שווינדזוכט און אַלע אַנדערע פעהלערן אָרטאָ־פּעדישע הייל־אַפּאַראַטען אויף פּלאַטפוס.
ספּעציעלע איינלאַגען לויט גיפּס־מאָדעלען, אויף זשילאַסעם.
- גומי־זאָקן לויט מאָס. קינסטליכע הענד און פיס
ספּעציעלער אנשטאַלט פאַר הייל־אָרטאָפּעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג
לאָדז, פּיראַמאָוויטשאַ 9 (אַלגינסקאַ)
(פּראָנט פּאַרטער), טעל. 177-09 נאָהנט פון לאָדזער פאַבריקס־באַהנהויף
בעמערקונג: דאָס ערשיינען פון די קראַנקע איזאונבעדינגט נויטיג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען און דאַנק־בריף.
(אין זגערזש אויף טלאָמאַצקע № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

ראַדיאָ - פּראָגראַם

פרייטאג 2־טען אויגוסט

6.30 —פריהמאָרגען־תּפילה. 6.36 — גימנאַס־טיק, 6.50 — פּליטען. 7.20 — פריהמאָרגען־צייטונג. 8.25 — פּראַקטישע אַנווייזונגען. 11.57 — צייט־סיגנאַל. 12.03 — מעטעאָראָלאָגישע ידיעות. 12.05 — מיטאָג־צייטונג. 12.15 — פאַר זומער־וואוינונגען און קורערטער. 1 — אַ מאָמענט פאַר פרויען. 1.05 — סאַליסטען־קאָנצערט. 1.30 — פון ארבייטס־מאַרק. 1.35 — אינם ריטם פון פּאָקס־טראָט. 3.15 — בערזשע־איבערזיכט. 3.25 — ידיעות וועגן פּוילישען עקספּאָרט. 3.30 — קאָנצערט. 4 — פּאָרלעזונג. 5 — קינדער־קאָנצערט. 5.40 — לייכטע מוזיק. 6 — טוריסטישער רעפּאָרטאַזש. 6.15 — „גאַנץ פּוילען זינגט". 6.30 — לאָדזשער פּאָסט־קעסטעל. 6.45 — אַריעס פון פּוילישע אָפּערעס. 7.15 — רעקלאַמע - קאָנצערט. 7.30 — פּידעל־רעציטאַל. 7.50 — אָווענט־צייטונג. 8.55 — בילדער פון אַמאָליגען און איצטיגען פּוילען. 9 — סימפאָנישער קאָנצערט. 10 — אַלגעמיינע ספּאָרט־ידיעות, 10.06 — לאָקאַלע ספּאָרט־ידיעות. 10.10 — טאַנץ־מוזיק. 11 — מעטעאָראָלאָגישע ידיעות פאַר לופט־קאָמוניקאַציע. 11.05 טאַנץ־מוזיק.

שבת, 3־טער אויגוסט

6.30 — פריהמאָרגען־תּפילה. 6.36 — גימנאַס־טיק. 6.50 — פּליטען. 7.20 — פריהמאָרגען־צייטונג. 7.30 — פּליטען. 8.25 — פּראַקטישע אָנ־ווייזונגען. 11.57 — צייט־סיגנאַל, 12.03 — מעטעאָראָלאָגישע ידיעות. 12.05 — מיטאָג־צייטונג. 12.15 — וואַגנער־מוזיק. 1 — אַ מאָמענט פאַר פרויען. 1.05 — קליין־אָרקעסטער קאָנצערט. 1.30 — לייכטע מוזיק. 2.30 — נייעסטע פּליטען. 3.15 — בערזשע - איבערזיכט. 3.25 — אינזער ים־האַנדעל. 3.30 — קינדער־אוידיציע. 4 — טעכנישע עצות. 4.15 — לייכטע לידלעך. 4.30 — פּיאַנאָ־רעציטאַל. 4.50 — ערצעהלונג. 5 — פאַר זומער־וואוינונגען און קור־ערטער. 6 — ספּאָטישער ראַטגעבער. 6.15 — גאַנץ פּוילען זינגט. 6.30 — פּערלאַג־איבערזיכט. 6.40 — דאָס קינסטלערישע און קולטורעלע לעבען. 6.45 — פּראַנצויזישע באַלעט־מוזיק. 7.15 — רעק־לאַמע־קאָנצערט. 7.30 — אונזערע לידער. 7.50 — אַקטועלע שמועסען. 8 — אַריע פון „טראַוויאַטע". 9.30 — קאָנצערט. 10 — אַלגעמיינע ספּאָרט־ידיעות. 8.55 — בילדלעך פון אַמאָליגען און איצטיגען פּוילען. 9 — אוידיציע פאַר פּאָלאַקען אין אויסלאַנד. 9.30 — קאָנצערט. 10 — אַלגעמיינע ספּאָרט־ידיעות. 10.06 — לאָקאַלע ספּאָרט־ידיעות. 10.10 — פּריי־ליכע סירענע. 10.30 — לייכטע טאַנץ־מוזיק. 11 — מעטעאָראָלאָגישע ידיעות פאַר לופט־קאָמוניקאַציע. 11.05 — לייכטע טאַנץ־מוזיק.

מעלדונגען

איגוד הצמ"ד (יודענשטאַטס־פּאַרטיי) בפּולניה
סניף בלודז פּילסודסקי 57

מאָרגען שבת דעם 3 אויגוסט פּינקטליך 8.30 אוונער קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פּילסודסקי 57 אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט מיט דער בעטייליגונג פון די ח"ח מגר. שעפּסקי, הערשקוביץ, שעדלעצקי און אַנד. אויף דער טעמע: „רעפלעקסטען נאָך די וואַהלען צום 19־טען ציוניסטישען קאָנגרעס" אײַנ־גאַנג פריי פאַר חברים און סימפּאַטיקער.

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 53־121)

די נאָהענטסטע אויספלוגען:

פון 5—13 אויגוסט ה. י. קומט פאָר אַן 8־טאָגיגער אויספלוג קיין זאַקאָפּאַנע. אין פּראָגראַם בײַלויף פון מאָרסקע אָקאָ, קאַשטשעלסקער טאַל און אַנד. אײַנשרײַבונגען אין סעקרעטאַריאַט ביזן 9 אויגוסט אײַנשליסליך.

אַ 4־טאָגיגער אויספלוג נאָך ווילנע (אויפ'ן אַלוועלטליכען צוזאַמענפאָהר פון ייווא), טראָקי און אומגעגענד.

בשייכות מיט דעם בעפאָרשטעהענדען אַלוועלטליכען צוזאַמענפאָהר פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט, אָרגאַניזירט דער לאָדזשער זש.ט.ק. אין די טעג פון 14—19 אויגוסט ה. י. אַ 4־טאָגיגען אויספלוג נאָך ווילנע, טראָקי און אומגעגענד.

דער שלל מערקווירדיגקייטען, וועלכע ווילנע שטעלט מיט זיך פאָר אויפ'ן קולטורעלען, היס־טאָרישען און נאַטור־שיינקייטליכען געביט און ספּעציעל — דער צוזאַמענפאָהר פון ייווא, אויף וועלכען עס וועלען זיין פאָרטרעטען די גרעסטע פּערזענליכקייטען פון דער יודישער וויסענשאַפט־ליכער וועלט, צאָהלרייכע דעלעגאַציעס פון די ווייטסטע ישובים, ווי דרום־אַמעריקאַ, אַפריקאַ און אַנד. — איז אַ גענוגענדע גאַראַנטיע, אַז דער אויס־פלוג וועט דערוועקען אַ געהעריגע פּאָראינטערעסי־רונג אין די ברייטע שיכטען פון דער יודישער אינ־טעליגענץ.

טוריסטישע אָפּרוה־קאָלאָניע אין קאַרוויע בײַם באַלטישען ים.

די טוריסטישע אָפּרוה־קאָלאָניע פון לאָדזשער זש. ט. ק. אין קאַרוויע ביים באַלטישען ים גע־פינט זיך האַרט ביי דער פּלאַזשע, בשכנות פון טרוקענע סאָסנע־וועלדער. אין דער גרעסטער ווילע „זניטש" און אַרומיגע געביידעס; די צימערען זענען 2, 3־פּערזאָניגע. אין פּראָגראַם אויספלוגען אין דער אומגעגענד. בעזוך פון גדיניע, דאַנציג (שטאָט און פּאָרט־אײַנריכטונגען), ראָזעוויע (ים־לאַמטער), קאַרטוז (קאַשובישע שווייץ), יאַסטשעמביע־גורע און אַנדערע.

אויפ'ן אָרט אַ קלאַוויר, ראַדיאָ, ביבליאָטעק, טעגליכע פּרעסע.

אײַנשרײַבונגען און אינפאָרמאַציעס אין סעק־רעטאַריאַט פון זש.ט.ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 53־121) טעגליך, פון 10—2 מיטאָג און פון 6—10 אָוונט.

קלאַנג־קינאָ
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

נאָך אַ פּרעכטיגען רעמאָנט און גרינדליכען רעסטאַורירען פון זאַל איז פאָרגעקומען די ערעפנונג פון פּרעכטיגען קינאָ „CAPITOL"

צו דער אינױגוראַציאָנס־פאָרשטעלונג פון דעם ־לטנעטנדי־ פילם א. נ.

דער געפּעהרליכער פלירט

MYRNA LOY i WILLIAM POWELL

די דירעקציע.

לאַדענט איין די סימפּאַטיקער און שטענדיגע בעזוכער

הײַנט און פאָלג. טעג! איהר גע'דענקט די טראַגעדיע פון לינדבערג'ן? אויף דעם גרונד איז געשאַפען געוואָרן דער פילם א.נ.

„דער רויב"

אין די הויפּט־ראָלען:
Dorotha WIECK
ווי אויך דאָס וואונדער־קינד
Baby le Roy

נעכסטער פּראָגראַם: „איהר האָה"יט קושט" אין די הויפּט־ראָלען: Janet Gaynor i Henri Garat
אָנהויב פון די סעאַנסען 5.30 נאָכמיטאָג, שבת 4 נאָכמיטאָג, זונטאָג 2 בייטאָג.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(רוג קאָפּערניקאַ)
הײַנט און פאָלגענדע טעג

הערן־שניידער־אַטעליער
מ. גראַשיצער
קיליגסקיעגאַ 85 85
הויף, רעכטע אָפיצינע, לעצטער אייגנאַנג, ערשטער שטאָק, וואוינונג 19.
נעהמט אָן אַלער אַרט בעשטעלונגען צו גאַנץ מעסיגע פּרייזען.
פאַר אַרבייטענדע געוויסע הנחות.
בעמ.: איך לערן צושניידען טעגליך פון 7—10 אָווענד

Warszawskie
TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI
Spółka Akcyjna. Oddział w Łodzi
(LOMBARD)

zawiadamia, że w dniu 21-go sierpnia 1935 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA w sali przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 11 sierpnia 1935 roku w numerze 217 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 23 sierpnia 1935 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 11 sierpnia 1935 r., gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

ברוך־קראַנקע!

ערשטע און איינציגע ספּעציעל־אָרטאָ־פּעדישע הייל־אַנשטאַלט אין לאָדז, זאַוואַדזקאַ 8 (פריהער וואָלטשאַנסקאַ 10) פון דיר. י. ראַפּאַפּאָרט

דעה אין גאַנץ פּוילען בעריהמטער אָרטאָפּעד־ספּע־ציאַליסט פאַר ברוך־קראַנקע און אַלער־אַרט קאַליקעס און פעהלער פון גוף, וועלכער עקזיסטירט שוין 30 יאָהר און איז געוואָרען אָנערקענט און אויסגע־צייכענט פון פיל בעוואוסטע אוניווערזיטעטס־פּראָ־פעסאָרען

אַכטונג, ברוך־לייד־נדע!

נאָר אין דער ספּעציעל־אָרטאָפּעד. הייל־אַנשטאַלט זאַוואַדזקאַ 8 ווערען אויסגעפּערטיגט די בעסטע און ראַדיקאַלסטע ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע גומי־הייל־באַנדאַזשען, וועלכע בעזייטיגען אָהן שום אָפּע־ראַציע ראַדיקאַל, שנעל און מיט דעם גרעסטען ערפאָלג די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פאַרעל־טעטסטע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. ספּ. אָרטאָפּעד. הייל־באַנדאַזשען פאַר צוריקגעקומענע ברוכען נאָך אָפּעראַציעס ווי אויך ספּעציעלע אינדי־ווידועלע צונגפאַסטע אָרטאָפּעד. בויך־באַנדאַזשען געגען אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען און קישקעס און נאָך אָפּעראַציאָן פון שלעפּע־קישקע.

פאַר קאַליקעס, הויקערס און אַלעראַרט פעהלער פון גוף!

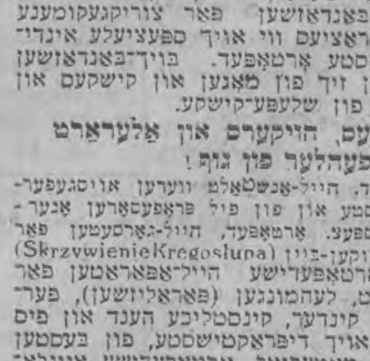

אין מיין אָרטאָפּעד. הייל־אַנשטאַלט ווערען אויסגעפּער־טיגט די הילבאָרסטע און פון פיל פּראָפעסאָרען אָנער־קענטע מעטאָדע ספּעצ. אָרטאָפּעד. הייל־גאָרסעטען פאַר פערקרימונג פון רוקען־ביין (Skrzywienie Kręgosłupa) די בעסטע אָרטאָפּעדישע הייל־אַפּאַראַטען פאַר ביינער־שווינדזוכט, לעהמונגען (פּאַראַליזשען), פער־קרומטע פיס ביי קינדער, קינסטליכע הענד און פיס (פּראָטעזען) ווי אויך דיפּראַקטישסטע, פון בעסטען און לייכטעסטען מאַטעריאַל, אָרטאָפּעדישע אײַנלאַ־גען פאַר שמערצליכע פלאַט־פיס לויט גיפּסט־מאָדעל.

אַכטונג! — אַלע קראַנקע אין מיין אָרטאָפּעד. הייל־אַנשטאַלט ווערען נאָר פון מיר פּערזענליך בעהאַנדעלט.
30־יעהריגע פּראַקטיק, פולע גאַראַנטיע!
ערמעסיגטע פּרייזען! עמפּפאַנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוו. ס'ווערען אויך אָנגענומען מיטגלידער פון אגבעזס. כפאָ. (קאַסע־כאָריך)
ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל־אַנשטאַלט אין לאָדז
Ortoped. Spec. J. RAPAPORT פון לעמבערג
Zawadzka 8, tel. 221-77 (פריהער וואָלטשאַנסקאַ 10)

שנעל־דרוקעריי
בראַמבערג
עגעלניאַנאַ 8. טעל. 255-09
פירט אויס:
ברית־בויגען, קאָנווערטען, רעכנונגען, קוויטאַנציעס, פערלאָבונגס־ און חתונה־קאַרטען, וויזיט־קאַרטען, פריקאַ־און קאָנפעקציע־עטי־קעטען, שפּרינגמאָ־באַנדראָלען
רציעל ◆◆◆ מאָדערן
און שעהן און ביליג

נאָר פאַר מענער!
דער לאַנג־עקזיסטירענדער לאָדזשער ערשטקלאַסיגער ספּעציאַליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פּאַריז.
ווער עס וויל טראָגען הויזען לויט דער לעצטער מאָדע דאַרף זיך ווענדען נאָר צו דעם ספּעציאַליסט פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ
אַלעע 1. מאַי 2, פראָנט, 1. שטאָק
רעקלאַמע פּרייזען! קומט און איבערצייגט אייך

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel 172-07
אָפּטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע
פּאָקען־שטעלען פון הינד געגען משונהת שערען הינד און פערד, בעדער פון הינ־קאַווען פערד, ניפּעווקען קאַפּיטעס.
עמפּפאַנגס־צייט'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ, שבת פון 9—1 און 3—4½.

Zakład Elektro-Mechaniczny
A. Brzozowski, Łódź,
91 Sienkiewicza 91
רעפּערירט זעמטליכע מאָטאָרען, דינאַמאָ־מאַשינען און פערלעגט פערשידענע פאַבריקס־ און וואוינונגס־אינסטאַלאַציעס. כ'קויף אויך גענוצטע מאָטאָרען און צאָהל די העכסטע פּרייזען. —::— סאָלידע בעהאַנדלונג!
די פירמע עקזיסטירט פון 1905.

מעטאַל־בעטען

מאַטראַצען אַלער אַרט
קינדער־וועגעלעך
אין אַ רייכען אויסוואַהל
ווישטימאַטשמאַס, אייז־קאַסטענס, פעלד־בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס־לאַגער
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 70-137
געדענקט דעם אַדרעס!
ספּעצ. רעפּעראַטור־ווערקשטעל און לאַקירער

שייטלען
טוט מען פּריזירען שיינער צו בעקומען ביי
קערש, ◆
גמון ערוואַ 15

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
פּערדהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זנערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אָן פון 4—8 אָוונט.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1־טער שטאָק.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו. זונטאָג און יום־טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען

לעטשניצע
פאַר וועגעריש־קראַנקע מענער־שוואַכע און הויט־קראַנקהייטען.
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאַווער 45
מאַטיג פון 9 פריה ביז 9 אָווענד.
פרויען און קינדער נעמט אָן אַ פרוי־דאָקטאָר
אַ בעראַטונג 3 זל.

„JERZY MILL" Łódź, Piotrkowska 73 poleca **wieczne pióra**
Repr. wiecznych piór Dr. JUNGH'a na Rzp. Polską i w. m. Gdańsk.

ADRIA — גלובנא 1 — יאַנאַר 5 נאָכמ.
הײנט און פאָלגנדע טעג! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! גרויסער פילם פון דער נײעסטער פראָדוקציע
ווענען דער פערשקלאַפונג פון דער מאָדערנער פרוי. א. נאָמען
אַ פרוי אין גאָלדענעם שטײגער

METRO — פּוֹשעיאַזד 2 — אָנהײב 4 נאָכמיטאָג.
קינא־טעאַטער „**Miraż**" 11 ליסטאָפּאַד 16 (קאָנסטאַנטינער) אָנהייב 4 נאָכמ.
הײנט פּרעמיערע! גרויסער פילם פון דער סאָוויעטישער פּראָדוקציע
שטורם־בריגאַדע
אין דער הויפּטר. **Ochłonkow**
אויסערן פּראָגראַם: די ספּאָרט־פּאַראַדע אויפן רויטן פּלאַץ אין מאָסקווע אין דער אָנוועזנהייט פון די העכסטע סאָוו. פּערזענליכקײטן

קלאַנג־קינא־טעאַטער **CORSO** — לעגיאָנוב 2/4
דער זאַל ווערט זאָרגפעלטיג ווענטילירט און געקילט.
אונזער גרויסער קאָנקורענצלאָזער פּראָגראַם!
„DON JUAN"
בידער מיט דער שוויגער
אין די הויפּטראָלן: דער אונפערגלײכליכער **DOUGLAS FAIBANKS** און **Merle Oberon**
קינסטלעריש שפּילען! גלענצענדע אויסשטאַטונג!
אין די הויפּטראָלן: **Slim Summerville, Zasu Pitts**
אויסערן פּראָגראַם: הומאָר! געלעכטער! סאַטירע! אויסערדעם אַקטואַליטעטען פון **P.A.T.**
אָנהײב 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 בײטאָג.
פרייזן: 1־טער סעאַנס 50 און 54 גר. נעכסטע סעאַנסן 54 גר. 75 גר. און 1.09 זל.

קלאַנג־קינא־טעאַטער **„LIRA"** — 37 ליסטאָפּאָדאָווסקיעגאָ 37.
אויסערגעוויינליכער דאָפּעלטער פּראָגראַם!
— I — הײנט און פאָלגנדע טעג!
די רײצנדע **FRANCISZKA GAAL** און דער בעקאַנטער קאָמיקער **SZOEKE SZAKALL** אין דער שפּאַנענדער קאָמעדיע א. נ.
דער סקאַנדאַל אין בודאַפּעשט
— II — הײנט און פאָלגנדע טעג!
די צוויי גרעסטע מייסטערס פון כאַראַקטעריזירען זיך **BORIS KARLOFF** און **BELA LUGOSI** אין דעם מעכטיגען פילם א. נ.
„שוואַרצע קאַץ"
בעמערקונג: לאָזט נישט אַדורך די געלעגנהײט צו זעהן דאָס רעוואָלוציאָנס־פּראָגראַם, ווײל ס'גײט שוין די לעצטע טעג

אײנציגער קלאַנג־קינא אין גאָרטען **RAKIETA** — שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
הײנט און פאָלגנדע טעג! **Rosie Barsony, Feliks Bressart, Tibor v. Halmay**
אין דעם פּרעכטיגען ווינער מעלאָדישען שלאַגער. גערעדט און געזונגען אויף דייטש
„די בלומען־פערקויפערין פון פּראַטער"
אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 בײטאָג; אויפ'ן ערשטען סעאַנס און פריהמאָרגען־פאָרשטעלונגען זענען די פּלעצער צו 54 גר.
דער זאַל איז געשיצט געגען קעלט און אונגינסטיג וועטער.

פּרייז פון אַנאָנסם ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי
קלײנע אַנאָנסען
פּרייז פון אַנאָנסם ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פרייע פּאָסטענס

עס ווערט געברויכט פון זאָפאָרט א לערן־יונגל פּיעטריקאָווער 8 ביים דיפּלאָמירטען קירזשנער־מייסטער כמיעלניצקי. 9746

א פאַבריק פון קאָסמעטיק, פּערפום, קאָלאָנסקא־וואַסער זוכט טיכטיגע פערקויפערס ערפאַהרען ביי מ. שפּס, מאַניס־שראָצקא 16. 9751

נויטיג א פריילײן אין א קאָלאָניאַל־געשעפט גרינער־מאַרק 10 פּאָסאַזניק.

נויטיג א יונגל אין א וועש־געשעפט צו ווענדען זיך פּיעטריקאָווער 20 פירמע אזיל פון 11 ביז 1 מיטאָג. 9780

דאַמען־שנײדער אויף ערשטע סאָרט ארבייט צו קאָנפעקציע ווערט געזוכט. גלובנא 1 גליקסמאַן. 9741

עס ווערט געזוכט א פעהיגער יונגע וואָס קען מיט'ן מעסער שנײדען ער קען זיין פון דער וועש־בראַנזשע, צו ערפאַהרען ביי מעש נאָוואָמיעסקא 4.

ס'ווערט געזוכט א מעדעל, וואָס קען ארבייטען אלס פריזירקע, צו ערפאַהרען, פּ. א. וו. 15 וו. 27.

א מאַלער יונגע וועלכער קאָן אײנשטרייכען א שטוב זעלבסטשטענדיג ווערט געזוכט, אלעיא 1־טער מאַי 25 בײ'ם מאַלאַרזש.

ראַקאַלען

איבערצוגעבען 3 צימער און קיך נאָוואָמיעסקא 22 ערשטער שטאָק געאײגנעט אויף געשעפט און וואוינונג צוזאַמען. צו ערפאַהרען אויפן אָרט ביי ראָזענוואַסער 9697

פרײזווירדיג צו פערקויפען א סוטער־פאַבריק אויף קרעדיט, עס קען אויך זיין צו פערדינגען אויף דזשערזשאַווע, צו ערפאַהרען ביי נאַשעלסקי נאָוואָמיעסקא 1. א גאַנצען טאָג.

א זעהר בעקוועם אָרט צו שלאָפען פאַר א פריילײן אָדער א פרוי, פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10 גאָלדבערג. 9748

צו פערמיטען א מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען ביליג דירה־געלד אל. 1 מאַי 20 וו. 37.

צוויי יונגעלייט קענען בעקומען לאָזשי מיט בעקעסטיגונג ביי אַן אַנשטענדיגער פאַמיליע. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 141, וו. 30

צו פערמיטען פון זאָפאָרט 2 צימערן און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען ביליג דירה־געלד, נאַרוטאָוויטשא 50, ביים זשאַנצע קאַשמיעראַק. 0742

א ווניג־צימער פראָנט מיט באַלקאָן און אלע בעקוועהמליכקייטען צו פערמיטען ציגעל גאַס 22, וו. 20. פון 9–10 פריה און פון 9 אָווענד. 9764

צו פערמיטען א שעהן צימער, פראָנט ערשטער שטאָק מיט א בעזונדערן איינגאַנג ביי יוזעפאָוויטש, בזשעזינער 11.

פון זאָפאָרט צו פערמיטען א לעצט צימער פאַר א יונג פאָרפאָלק ביי אַן אַנשטענדיגע פאַמיליע, פּילסודסקיעגאָ 49, וואוינונג 18.

זאָפאָרט צו פערמיטען א פראָנט־וואוינונג 4 שטאָק און 1 צימער און קיך אויף שרודמיעסקא 61, צו ערפאַהרען ביי מ. ל. רצעננסבערג נאָוואָמיעסקא 18.

2 ładne fabryczne sale siła, para woda tanio do wynajęcia. Zgłoszenia Świętosławski Sienkiewicza 11.

א גרויס געוועלב געאײגנעט אויף א יאַטקע אָדער פריזורע זאָפאָרט צו פערדינגען, זאַקאָנטנאַ 64, ערקונדיגען ביים וועכטער.

איבערצוגעבען א גוט איינגעפיהרטע בויד אויף א גוטען פונקט אין דאַבראָוויצקיס האַלע נאָוואָמיעסקא 19, צו דערוויסען זיך ביי בייגעלמאַן, מלינאַרסקא 20.

מוטערס
געדענקט, אז א וואַנץ דערנעהרט זיך מיט'ן בלוט פון אײערע קינדער!
גאַר מיט א ליכט
FUMIGATORE-CIMEX
ווערסטו קענען אויסראָטען אזוי, אז די וואַנצען וועלען זיך שוין מעהר נישט ווייזען. מיר פיהרען אדורך דעזינפעקציעס פון וואוינונגען אונטער גאַראַנטיע.
אָנמעלדונגען: טעלעפאָנען: 77־120 און 59־156.

פון זאָפאָרט צו פערמיטען 2 צימער און קיך פּאָמאָרסקא 17, צו ערפאַהרען ביים וועכטער.

א שעהן זונענצימער איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין צענטרום שטאָט. ערפאַהרען זגערזשער 3 אין גאַלאַנטעריע־געשעפט. 9784

א בעקוועהם אָרט צו שלאָפען פאַר אַן אַנשטענדיגען יונגערמאַן. — זאַכאָדניאַ 39, וו. 5. פראָנט, 1. שט.

פערשידענעס

עס ווערט געזוכט 2 יונגעלייט צו שלאָפען, אָדער אוועקצוגעבען א צימער פּיעטריקאָווער 59, וו. 20.

א קינדער־וועגעלע אין גוטען צושטאַנד ביליג צו פערקויפען נאָוואָמיעסקא 6. 2־טען טויער, 2־טען שטאָק ביי זעליג רויטמאַן.

אַן אָבערלאַק צו פערקויפען אין גוטען צושטאַנד, צו ערפאַהרען פּאַדזשעטשנא 31 ביי באָטשאַן. 9663

וויכטיג פאַר ווירטשלייט! צוליב ליקווידאַציע צו פערקויפען רינינקעס צו פילטערס, א קעסעל צו פאַרעווען רעהרען און מאָזאַיק טרעפּען, צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקא 138. 9766

ס'ווערט אָנגענומען צו טאַמבעווירען פלערליי ארבייטען מיט אַטלאַס ערשטקלאַסיגע ארבייט זעהר ביליג, קעהאַנע קילינסקיעגאָ 64. 9665

צו פערקויפען א 10 שטריק־מאַשין דיאַמאַנטווערקע 100 ברייט אין בעסטען צושטאַנד. צעגעלניאַנאַ 20 קווער אָפיצינע מיעשקאַניאַ 26.

צו פערקויפען א שליטען־מאַשין צו הענדשקעס נומער 5 דעלענק 35 אין ביליגען פרייז אין בעסטען צושטאַנד פּאַדזשעטשנא 14, וואוינונג 14, 15

פערשיפּטליכע פייערלעש־אַפּאַראַטען (Gaśnice pianowe) נייע און גענוצטע ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפּען אַפּאַראַטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באָטשאַן, פּאָמאָרסקא 25 עכטע אָפ. 1. איינגאַנג 1. שטאָק, וו 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש־אַפּאַראַטן

לעהרערין! גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעררייכט פאַר ערוואַקסענע אין פּויליש, יידישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פרייזן. לאַסמאַן, בזשעזשינער 15

Rządca domu, rutynowany, obeznany dokładnie z prawem cywilnem i karno-administracyjnem, przyjmie domy w zarząd. Dzwonić tel. 110=58.

בוכהאַלטער מיט לאַנג יעהריגע פּראַקטיק קאָן אָננעמען ארבייט איינינע שעה טעגליך אין אלע אונטערנעמונגען צו מעסיגע פרייזען, אָפּערטען אין אדמיניסטראַציע פאַר ליטערע „D". 9740

איך מאַך שלאָסער צו סווישער, הענטשע מאַשינען פון בעסטען שטאָהל 25|0 ביליגער ווי איבעראַל. מעכאַניק פּאָמאָרסקא 14. 9850

א קוואַליפיצירטער שטריקער זוכט ארבייט, אָפּערטען אונטער „שטריקער" אין אדמיניסטראַציע. 9747

Buchalter-Bilansista na stanowisku przyjmuje do prowadzenia księgi handlowe. Za uznanie ksiąg gwarantuje kaucją Leon Krell, Piotrkowska 79 m. 40 tel. 145-64.

געלעגנהייטלעך צו פערקויפען א שפּול־מאַשין אויך 6 שפּינדלען מיט פאַראַפין אַפּאַראַטען ערפאַהרען בערעק־יאָסעלעוויטש 17, וו. 16.

פאַר פּאַפּיר סוחרים: די בעסטע טינט פירמע יגראַ קאָנט איהר קויפען צום שוהל סעזאָן צו ביליגע פאַבריקס פרייזען פּאַדזשעטשנע 11. 9743

איך וויל פערקויפען א גיטאַרע מיט אַן אַפּאַראַט, א פידעל, א מויק. א שפּיגעל, א טיש, א שאַנק, בענקלעך, א בעט ביליג פון זאָפאָרט, זשידאָווסקא 23 וו. 22.

צו פערקויפען א ווייניג גענוצטען אָבערלאַק אין בעסטען צושטאַנד. קילינסקיעגאָ 16 וו. 6.

צוליב אפּרייזע צו פערקויפען 3 8־ער שטריק־מאַשינען, לוטאָמירסקא 9, 2־טער הויף מאַרקיעוויטש.

עס ווערט געזוכט א שותף מיט 3000 ביז 5000 זל. צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט אין צענטרום שטאָט, אָפּערטען אין אדמיניסטראַציע פאַר „Ero".

א שלאָף־צימער ווי אויך פערשידענע מעבעל־שטיקער צוליב אָבררייזע ביליג צו פערקויפען, נאָוואָמיעסקא 4 לערענטאַל.

עס ווערט געזוכט צו קויפען 2 נאַשיניעס אין גוטען צושטאַנד אָדער א שלאַך פון 12 ביז 15 מעטער לאַנג און 2 צאָל דיק, אָפּערטען אָבצוגעבען אין אדמיניסטראַציע אונטער ליטערע „K".

לעכער אויף דער מאַשין
ווערען אָנגענומען אויסצוניייען ביי
ג. גאַרדמאַן, שרודמיעסקא 8

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

שאַכט און קרופּ אינטערווענירן
געגען די ווילדע יודען־רדיפות

לאָנדאָן (יט״א) דער בערלינער קאָרעספּאָנדענט פון „מאָרנינג פּאסט“ שרייבט, אַז בלויז א דאנק דער אינטערווענץ פון אַזעלכע וויכטיגע פערזענליכקייטען ווי ד״ר שאַכט און קרופּ פאָן באהלען האָט מען די אַנטיסעמיטישע פאַנאטיקער פון דער נאַצי־פּארטיי נישט ערלויבט צו בעגייען די יודען־שלעגערייען אין דעם מאסשטאב, ווי זיי האָבען עס געהאַט בדעה. די דאָזיגע ביידע פיהרער פון דער ווירטשאַפט און אינדוסטריע אין דייטשלאנד האָבען זיך מיט דער גאַנצער ענערגיע געגענגעשטעלט דער טאקטיק, וועלכע איז נישט בלויז מיטעלאַלטערליך, נאָר אויך זעהר קאסטשפּיליג. ווען מען נעמט אין אַכט די קאָנסעקווענצען איהרע פאַר׳ן אויסלאנד־האַנדעל.

דער קאָרעספּאָנדענט דערצעהלט וועגען פאָלגענדען פאַל:

דערוויסענדיג זיך דורכ׳ן טעלעפאָן פון א גוט בעקאנטען יודישען סוחר אַז שטורמיסטען האָבען בעשמירט מיט בעליידיגענד ע אויפשריפטען די פענסטער פון זיינעם אַ פיליאל־געשעפט אין דער יאָאַכימסטאַלער שטראסע, האָט ד״ר שאכט געצוואונגען דעם קאמענדאנט פון אַ בערלינער שטורם אָפּטיילונג צו דינגען אַ ריינינגער־מאנשאַפט, וועלכע האָט געהאָרכזאַם בעזייטיגט אַלע שפורען פון דער „מאלעריי“.

קרופּ פאָן באָהלען ווידער, דערצעהלט דער קארעספּאָנדענט פון „מאָרנינג פּאסט“, האָט זיך אָבגעזאָגט אָנצונעהמען די בעדינגונגען, אויף וועלכע מען האָט געוואלט ערלויבען צוצושטעהען צום נאַצי־אַרבייטס־פראָנט דעם האמבורגער קויהלען־קאנצערן פון בלומענפעלד׳ן, מיט וועלכען עס איז פערבונדען דער קרופּ־קאנצערן, די בלומענפעלד־פירמע איז אַלט העכער הונדערט יאהר און איז זיינער־צייט געווען די קויהלען־ליפעראַנטען פאר׳ן דייטשען פלאָט. די בעדינגונגען אויף אָנצונעמען דעם בלומענפעלד־קאָנצערן אין נאַצישען אָרבייטס־פראָנט זענען בעשטאנען דערין, אַז די פירמע זאל אָננעמען אַ „אַרישען“ נאמען און בעזייטיגען צוויי לאנג־יעהריגע יודישע בעאַמטע. דער ענין איז פאָרגעשטעלט געוואָרען קרופּ׳ן, וועלכער האָט זיך אָבגעזאָגט צו אַקצעפּטירען די בעדינגונגען, ערקלערענדיג, אַז די טראַדיציע פון דער בלומענפעלד־פירמע איז א צו ווערטפולע זאך, אַז מען זאל זי מקריב זיין פאר אַזאַ פאָרשלאַג.

„דיילי טעלעגראַף“ טיילט מיט, אַז די האַלטונג פון דער רייכסוועהר איז לגבי יודען אַ פיל טאלעראַנטע. עס איז אַ פאַקט, אַז די אַנטי־יודישע בעשטימונגען פון מיליטער־דינסט־געזעץ ווערען נישט אין אַלע פאלען אָנגעווענדעט. אין א צפון־דייטשער שטאט — גיט איבער דער „דיילי טעלעגראַף“ — איז פאר דער פּאָבאָר־קאמיסיע געשטאנען א יונגער יוד אין מיליטער־עלטער, וועלכען די קאמיסיע האָט אָנערקענט אַלס מיליטער־פעהיג. דער יונגערמאַן האָט ערקלערט, אַז ער איז אַ פולבלוטיגער יוד, אויף וואָס דער רעקרוטירונגס־אָפיציר האָט מיט כעס געענטפערט „רעדט בלויז דאן, ווען מען פרעגט אייך“ און איהם בעשטימט צו מיליטער־דינסט אין נעכסטען רעקרוטאַציטורנוס.

אַנטי־היטלעריסטישע פּראָטעסט־פערזאַמלונג אין פּאַריז

פּאַריז (יט״א) לויט דער איניציאטיוו פון פּרעזידענט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ליגע געגען אַנטיסעמיטיזם, בערנארד לעקאש, איז אין פּאריז פאָרגעקומען אַ פּראטעסט־פערזאַמלונג געגען די נייע שווערע רדיפות אין דייטשלאַנד. מיט רעדעס זענען אָרויסגעטרעטען די דעפּוטירטע פאל פערען, טעדעסקא, ראשלין, זעראָפּא, בערנארד לעקאש און דער קאטוילישער גייסטליכ׳ער מאנגאַל. די רעדנער האָבען פעראורטיילט די רדיפות אויף קאטאָליקען און יודען און אָנגעוויזען אויף דעם ווידערשטאנד, וואָס הויבט זיך אָן בעמערקען געגען היטלעריזם. די פערזאַמלונג האָט אָנגענומען פאָלגענדע פּראָטעסט־רעזאָלוציעס:

„די בירגערס און בירגערינס, וואָס האָבען זיך פערזאמעלט אויפ׳ן רוף פון דער אינטערנאציאנאַלער ליגע געגען אַנטיסעמיטיזם, שטעמפּלען דאָס ווידעראויפקומען פון אַנטיסעמיטיזם, וועלכער ענטפלעקט זיך אין דייטשלאנד דורך ערשיינען פון באַרבארישען טעראָר, ווי אויך די אַלץ ערגערע רעפּרעסיעס געגען קאטאליקען און די אַלע, וואָס פּרובען צו רעדען אַ פריי ווארט. די פערזאמעלטע אַפּעלירען צו דער ציוויליזירטער וועלט, צו אייניגען זיך געגען היטלעריזם, צו פערשאַרפען דעם באיקאָט פון דייטשע סחורות און צו פערשטארקען די געגענד־פּראָפּאָגאנדע כדי צו פערטיידיגען דעם וועלט־שלום פאר די בעדראָהונגען פון דריטען רייך“.

ווענען יעדער מאַשין

זאָרגט איהר אָפּט מעהר, ווי ווענען זיך אַליין. מאָטאָרען ווערען פערזעהען - כמעט אָהן אויסנאַהם - מיט א גומי־שיידעל. כדי צו פערלענגערען זייער דויערהאַפטיגקייט. פעת׳ן געהן זענט איהר אויכגעשטעלט אויף עהגליכע טרייסלונגען, ווי אַ מאַשין. זאָרגט אַלזאָ אויך פאַר זיך און פערזעהט אייערע שיך מיט

BERSON SPORT
WYPUKŁE OBCASY GUMOWE.

איהר וועט זיך דערמיט פערזיכערען רוה, בעקוועמליכקייט און געזונד.
פאָרלאַנגט נאָר די מארקע בערסאָן,
יטאָרפּט אָפּ נאָכגעמאַכטע!

שטאַרקע אַנטי־דייטשע בעוועגונג אין גאַנץ אַמעריקא

דער פאַל מיט דער דייטשער שיף ברעמען אין ניו־יאָרקער פּאָרט האָט אין גאַנץ אַמעריקא געמאַכט אַ שטארקען רושם, די אויפרעגונג אין אַמעריקע צוליב דעם דייטשען באַרבאַריזם, וואָס האָט געפינען אַ אויסדריק אין דעם פאַל ברעמען האלט אין איין שטייגען. דער פאַרפאַל אליין קען אויך האָבען אינטערנאַציאָנאלע קאָמפּליקאציעס, ווייל הגם דאָס דריטע רייך האָט נאָך נישט אונטערגענומען קיין אָפיציעלען דעמארש אין וואשינגטאָן, גלויבט מען אָבער אין אַמעריקע, אַז די דייטשע דיפּלאָמאַטיע וועט דעם פאַל וועלען אויסנוצען צו אַ נייעם האנדעלס אָפּמאַך מיט אַמעריקע. דער אַמעריקאנ׳ש־דייטשער האַנדעלס־אָפּמאַך, וואָס ווערט כסדר דורך דייטשלאנד געבראכען קען נישט מעהר אויפגעהאַלטען ווערען אין דייטשלאנד שיינט זיך צו בעמיהען וועגען אַ נייעם האנדעלס אָפּמאַך מיט אַמעריקאַ זי וועט אָבער אָנטרעפען אויף דעם שטאַרקסטען ווידערשטאַנד מצד דעם גאַנצען אַמעריקאַנער פאָלק.

אין קאנגרעס האָט דער דעפּוטאט דיקשטיין זיך שוין שאַרף אָרויסגעזאָגט געגען א עווענטועלען נייעם אָפּמאַך מיט היטלער דייטשלאנד. אַזאַ אָפּמאַך וועט אַזוי לאנג נישט זיין מעגליך, ביז עס וועט נישט אויפהערען די נאצי פּראפּאגאנדע אין אמעריקע און דייטשלאנד וועט נישט ווערען טאָלעראנטער בנוגע קאטאליקען און יודען. די דאָזיגע האַנדעלס־פּערטראַקטאַציעס געגען דער רעגירונג פון וואַשינגטאָן די געלעגענהייט צו ווייזען א ביישפּיל די רעגירונגען פון דער גאַנצער וועלט, ווי אַזוי מען קען דאָס היטלער דייטשלאנד צווינגען צו אַנערקענען דעם פּרינציפּ פון דער אינדיווידועלער רעליגיעזער און עטישער פרייהייט פון די פרעמדע בירגער, וואָס האַלטען זיך אויף אין דייטשלאנד.

די זידלערייען אין דער דייטשער פּרעסע און ראַדיא אויף דעם ניו יאָרקער בירגערמייסטער לאַ גוואַרדיא און די חוצפּה׳דיגע פאָדערונג, אַז דער בירגערמייסטער, וועלכען זיי האַלטען אַלס הויפּט־שולדיגען אין די געשעהענישען, זאָל בעזייטיגט ווערען פון זיין אַמט, האָט אין ניו יארק אַרויסגערופען אַ נאָך גרעסערע אויפרעגונג, דער בירגערמייסטער אַליין האָט אַרויסגעגעבען א ערקלערונג, אין וועלכער ער וואַרפט אַרויף די שולד אויף דער „ברעמען“ אַליין.

עס ווייזט זיך אַרויס, אַז דער קאַפּיטאַן פון דער „ברעמען“ איז געוואָרענט געוואָרען פון דער אַמעריקאַנישער מאכט און מען האָט איהם געעצהט אַדורכצופיהרען אַ שטרענגע קאָנטראָל און נישט אַרויפצולאָזען קיינעם אויף דער שיף. דער קאַפּיטאַן האָט זיך אָבער אפּגעזאָגט דאָס צו טון. דער בירגערמייסטער ערקלערט, אַז וואָס שייך די אַנטי היטלעריסטישע מאַניפעסטאַציעס פון פרייטאָג אָוונד איז די פּאליציי וועגען זיי געווען אינפאָרמירט און האָט פאָראויסגעזעהען די סכנה אָבער די דייטשע שיפס געזעלשאַפט, וועלכער מען האָט וועגען דעם געמעלדעט האָט נישט אָנגענומען קיין שום שריט צו פערמיידען פון אַ פאָרפאַל. זי האָט ערלויבט בעזוכער אַרויפצוגעהען אויף דער שיף און די שיף אַליין איז געווען אַרומגערינגעלט פון פרידליכען המון, וואָס האָט געשטערט בעת דעם צווישענפאַל דער פּאליציי אַרויפצוקומען אויף דער שיף.

די אַרעסטירטע דעמאָנסטראַנטען זענען בעפרייט געוואָרען געגען קויציע, אַלע ערקלערען זיי, אַז זיי האָבען נישט קיין שום שייכות מיט קאָמוניזם. נאָר די רעליגיעזע פערפאָלגונגען אין היטלער דייטשלאנד איז געווען די מאָטיוון פון זייער דעמאָנסטראַציע, די ליגע צו פערטיידיגען די אַרבייטער האָט דעלעגירט דעם אדוואָקאַט אונגער צו פערטיידיגען די אָנגעקלאָגטע אָבער דער פּראָקוראָר האָט זיך ארויסגעזאָגט געגען דער דאָזיגער בעשטימונג. ווייל דער אדוואָקאַט האָט זיך אויך געפינען בעת די אַנטי היטלעריסטישע דעמאָנסטראַציעס אויף דער שיף „ברעמען“. דער אַדוואָקאַט האָט ענערגיש פּראטעסטירט געגען דער דאָזיגער אונטערפרעטאציע און ער ערקלערט, אַז עס זעהט אויס דאָס מען האָט פאר איהם מורא ווייל ער ווייסט דעם גאַנצען אמת.

די פּראָוואָצירענדע האַלטונג פון די היטלער דייטשען אין אַמעריקע און בעזונדערס אין ניו־יאָרק פיהרט אַלס צו ווייטערע קאָנסעקווענצען, צוליב דעם איז אויף דעם דריטען אויגוסט בעשטימט געוואָרען אַ ריזען דעמאָנסטראַציע איבער די ניו יאָרקער גאַסען.

אויך דער פּרעזידענט פון דעם אמעריקאַנישען געווערקשאַפטס בונד, גרין, האָט פערעפענטליכט אַ ערקלערונג אין וועלכער די רעגירונג ווערט אויפגעפאָדערט אָנצונעהמען געהעריגע מיטלען געגען דער היטלער רעגירונג, בכדי צו מאַכען אַ סוף צו דער ברוטאַלער און אונמענשליכער בעהאַנדלונג פון די אַרבייטענדע קלאַסען“. די ציוויליזירטע וועלט — זאגט גרין — קען נישט ווייטער בלייבען גלייכגילטיג. עס איז געקומען די צייט, אַז דייטשלאנד מוז באיקאָטירט ווערען נישט נאָר דורך די אַרבייטער און זייערע פריינד נאָר אויך דורך דעם גאַנצען אַמעריקאַנישען פאָלק“.

Doktór
Z. Henrykowski
ספּעציאַל־אַרצט פאַר ווענערישע הויט־קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
וואוינט יעצט
9 טראַוגוטאַ 9
טעל. 262-98
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 9—6 אָווענד.
פאַר פרויען אַספּעצ. וואַרטע־זאַל

איז ציעכאַצינעק
איז צו בעקומען טעגליך דעם
ביי שׁ. סוכעצקי,
נייעם
פאָלקסבלאַט
זדראַיאוואַ 10.

עקזיסטענץ פון פעלקער־בונד
אָפּהענגיג פון אויסגאַנג פון איטאַליעניש־אַביסינישען קאָנפליקט

נאָך מיט צוויי וואָכען צוריק האָט דער מעכטיגער הערשער פון איטאַליען מוסאָליני, זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט צו אַנערקענען דעם פעלקער־בונד דאָס רעכט אריינצומישען אין דעם איטאַליעניש־אַביסינישען קאָנפליקט. ער האָט דייטליך געגעבען צו פערשטעהען די באַטשאַפטער פון ענגלאנד און פראנקרייך אַז איטאליען וועט נישט שיקען קיין פערטרעטער קיין זשענעווע אויב עס וועט צוזאַמענגערופען ווערען א אויסערגעוועהנליכע סעסיע צו בעטראַכטען דעם אַביסינישען קאָנפליקט.

אָבער מוסאָליני האָט זיין מיינונג געענדערט. זיין פערטרעטער בעטייליגט זיך דערווייל אין די זיצונגען פון דער ראַט סעסיע און האָט אויך געגעבען אַ וואָרט פאָדערענדיג, אַז דער פעלקער־בונד זאָל זיך פערנעהמען נאָר מיט׳ן אינצידענט ביי אואַל־אואַל און זיך נישט אַריינלאָזען אין קיין דיסקוסיע וועגען דעם גאַנצען איטאַליענישען אַביסינישען סכסוך.

יעדענפאַלס איז עס שוין אַ גוטער סימן, אַז מוסאָליני, נישט קוקענדיג אויף זיינע פריהערדיגע דראָהונגען, האָט דורך דער בעטייליגונג פון איטאַליענישען פאָרשטעהער אין דער אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון ראט אָפיציעל אַנערקענט דעם אויטאָריטעט פון ראט, הגם די איטאַליענישע פּרעסע האַלט ווייטער אין איין רעדען מיט דעם גרעסטען שפּאט וועגען דער פעלקער־ליגע און זאגט אָן, אַז ביים ערשטען פּרוב צו עפענען א דיסקוסיע איבער דעם גאַנצען אַביסינישען פּראָבלעם, וועט איטאַליען פערלאָזען זשענעווע.

אויב ענגלאַנד וועט זיך רעכענען מיט די דראָהונגען פון דער איטאַליענישער פּרעסע און רעזיגנירען פון איהר ווילען צו עפענען איבער דעם איטאַליעניש אַביסינישען קאָנפליקט א גענעראַל דיסקוסיע, איז נישט בעוואוסט, וואָס שאַרפער עס איז דער ט אָן פון דער איטאַליענישער פּרעסע לגבי דעם פעלקער־בונד, אַלס פעסטער ווערט דער ווילען אין לאָנדאָן צו עפענען א גענעראַל־דיסקוסיע.

פון דער אנדערער זייט לעגט די ענגלישע רעגירונג גרויס אַכט אויף דער צוזאַמענאַרבייט מיט דער פראַנצויזישער רעגירונג, און עס איז קיין סוד נישט, אַז דער פראַנצויזישער פּרעמיער און אויסערן מיניסטער פּיער לאוואַל האַלט פאַר נישט ריכטיג פאָרצוטרעטעטען אין זשענעווע צו שאַרף און דעריבער לעגט ער פאָר, אַז דער ראט זאל זיך דאסמאָל בעגניגען דערמיט, דאָס די אַרביטראַזש קאמיסיע זאָל בעגייען איהר אַרבייט און עס זאָל בעשטימט ווערען דער פינפטער אַרביטער.

אַזוי ווי מען ווייסט אין לאָנדאָן, אַז לאוואל האָט די פערגאַנגענע וואָך געגעבען צו פערשטעהען אין רוים, אַז פראַנקרייך איז ענטשלאָסען זיך צו האַלטען ווייטער ביי איהר טראַדיציאָנעלער פעלקער בונד פּאָליטיק, ווי זי זאל אויך נישט בעמיהען צו ערלעדיגען דעם איטאַליעניש אַביסינישען קאָנפליקט אויף אַ פרידליכען אופן, איז דעריבער די ענגלישע רעגירונג גענויגט מסכים צו זיין אויף אַ אָפּלעגונג פון דער גענעראַל דעבאַטע. דערביי האָפט מען, אַז דער איטאַליענישער פערטרעטער אין זשענעווע וועט אין נאמען פון זיין רעגירונג מסכים זיין אָפּצוגעבען אַ ערקלערונג, אַז אין דער נאָהענטסטער צייט וועט אונטער קיין שום אומשטענדען נישט קומען צו אַ קריגערישער אקציע געגען אַביסיניען. אָבער דאָס אַלץ איז נאָר סברות און מען קען דעריבער נישט פאָראויסזעהען מיט וואָס די איצטיגע ראט סעסיע וועט זיך ענדיגען.

עס פערשטעהט זיך, אַז מען וועט זיך בעמיהען אויסצומיידען לגבי איטאַליען א טאַקטיק, וואָס זאָל איהר לייכטער מאַכען דאָס אַרויסטרעטען פון פעלקער־בונד, דער פעלקער־בונד וועט אויך זיכער נישט קענען ערפילען אַלע איטאַליענישע וואונשען. אויף ווי ווייט מוסאָליני וועט זיין גרייט איינצוגעהען אויף קאָמפּראָמיסען, אָדער זיך שאַרף אַקעגענשטעלען וועלען בעווייזען שוין די נאָהענטסטע שעה׳ן.

יעדענפאַלס איז איינס דערגרייכט געוואָרען; זשענעווע פערנעהמט זיך ווידער מיט דעם איטאַליעניש־אַביסינישען קאָנפליקט, זאָל עס זיין, אַז דער ראט וועט זיך בעגנוגענען נאָר צו בעטראַכטען דעם קאָנפליקט אין אואַל־אואַל אָדער וועט אויך פּרובירען אויסצובערייטערן זיינע קאָמפּעטענצען איינס איז זיכער: אַלע פערטרעטער פון די מלוכות, וואָס בעטייליגען זיך אין זיצונג פון ראט גיבען זיך אָפּ אַ קלארען די חשבון, אַז עס געהט איצט אין דער עקזיסטענץ פון פעלקער בונד.

מען קען גאַנץ דרייסט זאגען, אַז דער אויסגאַנג פון דער איצטיגער אויסערגעוועהנליכער פעלקער בונד סעסיע וועט אויף דער יעהרליכער פעלקער־בונד זיצונג פון פעלקער־בונד, וואָס וועט פאָרקומען אין סעפּטעמבער, געפינען א געוואלטיגען אָפּקלאַנג.

ווי עס זאלען נישט אויספאַלען די בעשלוסען פון ראט פון דעם פעלקער בונד אין איטאַליעניש־אַביסינישען קאָנפליקט, וועט מוסאָליני שוין די טעג מוזען אָדער אָנעהמען דעם אויטאָריטעט פון זשענעווע אָדער עפענטליך אַרויסטרעטען געגען פעלקער בונד.

עס מוז געזאגט ווערען, אַז די פאָלגען פון א עווענטועלען איטאַליענישען אַרויסטריט פון פעלקער בונד וואָלטען געווען א סך שווערערע ווי יאַפּאַנס אַרויסטריט. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער וואָס דער גאַנצער אינטערעס פון דער וועלט איז איצט קאָנצענטרירט אויף זשענעווע.

„קאָלאָניאַל-פּאָליטיק"

צום איטאַליעניש-אַביסינישען קאָנפליקט

פון ישעיה אוגער

ווען א מאָדערנער פאָרשער, א סאָציאָלאָג אָדער א מאָראַל - פּסיכאָלאָג, זאָל זוכען א ריכטיגען מאָס-שטאַב, א פּאַראַמעטער אויף צו בעשטימען גענוי די מאָראַליש-עטישע „הויך" און דעם „גראַד" פון יושר, וואָס הערשט היינט אין דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק, וואָלט ער נישט געקענט געפינען קיין בעסערען ווי די „ענטוויקלונג" פון דעם איטאַליעניש-אַביסינישען קאָנפליקט און די אויסשטעלונג פון די איינצעלנע פעלקער צו דעם דאָזיגען קאָנפליקט.

צביעות און געמיינהייט, פערראַט און פערפידיע — דאָס זענען אַלע אויסגעפּרובטע מעטאָדען אין דער פּאָליטיק, וועלכע ווערען אָנגעווענדעט מיט ערפאָלג אין יעדער תקופה און פון יעדען פאָלק. די דאָזיגע מעטאָדען האָט שוין רעקאָמענדירט דער אַלטער מאַקיאַוועלי מיט מעהר ווי דריי הונדערט יאָהר צוריק. ער האָט זיי דער ערשטער קלאָר און דייטליך פאָרמולירט, אַזויצו זאָגען לאָגיש און עמפּיריש בעגרינדעט אין זיין „בעריהמטען" בוך „דער פירשט", וואָס איז שפּעטער געוואָרען אַנ'אַרט וועג-ווייזער און „שולחן-ערוך" פאַר פירשטען און הערשער, פאַר פּאָליטיקער און דיפּלאָמאַטען אין פערשידענע לענדער. ס'איז נישטאָ די געמיינהייט און נידערטרעכטיגקייט, וואָס מאַקיאַוועלי האָלט נישט פאַר א „כשר" און „פּראַקטיש" מיטעל אין דער פּאָליטיק.

די שפּעטערדיגע מפורשים מאַקיאַוועלי'ס האָבען געפּרובט אַריינלעגען אַנ'אַנדער זין און אינהאַלט אין זיין ווערק. זיי האָבען עס געפּרובט אויסטייטשען פאַר א סאַטירע, פאַר א בייסיגע איראָניע, וועלכע זאָל מכלומרשט האָבען אין א פערשטעלטער פאָרם ביטער אָפּגעשפּעט פון די גרויזאַמע און דעספּאָטישע רעגירונגס - מעטאָדען פון מאַנכע הערשער און פירשטען פון זיין צייט. אָבער דאָס איז פּלפּול. פּראַקטישע פּאָליטיקער זענען געוועהנט צו לערנען פשט און פערשטעהן אַלץ, וואָס מאַקיאַוועלי האָט געזאָגט, פשוטו כמשמעו, נישט זוכענדיג אין זיין „לעהרע" קיין פערשטעקטע סודות און רמזים.

אויך אין אונזער צייט, נאַטירליך, פייערט דער מאַקיאַוועליזם גרויסע טריאומפען אין דער פּאָליטיק. דאָס זעהען מיר אין די לעצטע חדשים אין דעם פעררעטערישען אינטריגעס-שפּיל צווישען די „בעפריינדעטע" מלוכות. די זיגער-מלוכות, און דאָס בעזיגטע דייטשלאַנד, און דאָס זעהען מיר גאַנץ בעזונדערס אין דער פערברעכערישער האַלטונג פון די אַזוי גערופענע קולטור-פעלקער לגבי דער רויב-מלחמה, וואָס דאָס פאַשיסטישע איטאַליען גרייט צו געגען אַביסיניען, א רוהיגער און פרידליכער פון די אייראָפּעאישע אינטערעסען - ספערען און אייראָפּעאישען לענדער - קרייז ווייט אָפּגעלעגענער מלוכה.

אויב מאַקיאַוועליסטישע פּאָליטיק בכלל הייסט פערראַט און פערפידיע און פלעראיי מאָראַלישע און פיזישע פערברעכענס, וואָס זענען „פּאָליטיש" דערלויבט אויפ'ן גרונד פון יעזואיטישען כלל „דער צוועק הייליגט די מיטלען", הייסט קאָלאָניאַל-פּאָליטיק דאָס אַלץ אין נאָך א געמיינערער פאָרם אין א גרעסערער מאָס. קאָלאָניאַל-פּאָליטיק — דאָס איז מאָרד און רויב אין מיטען העלען טאָג, דאָס איז א פערפידער איבערפאַל פון הינטען אויף אַנ'אומשולדיג פאָלק, אונטער דעם אויסרייד פון יענעם וואָלף אין דער פאַבעל, וועלכער האָט געהאַט א פּרעטענזיע צום לעמעלע: דו האָסט מיר מוטנע געמאַכט דאָס וואַסער... און דערפאַר מוז איך דיך פערצוקען...

אַזאַ קאָלאָניאַל-קריג קומט זעלטען פאַר מיט'ן הסכם פון אַנדערע מלוכות, סיידען זיי מאַכען דאָס געשעפט בשותפות. מעהרסטענטיילס קוקען די מלוכות מיט שנאה און קנאה אויף דעם אָנפאַלער, נישט פערגינענדיג איהם אַזאַ פעטען ביסען, אויף וועלכען יעדער פון זיי האָט א גאָר שטאַרקען אַפּעטיט... זיי ווינשען איהם דערביי, ער זאָל זיך דערוואָרגען מיט'ן ביסען, בכדי זיי אַליין זאָלען נאָכדעם „ביי א געלעגענהייט" קענען פערצוקען און אויפעסען דאָס שעפּסעלע...

אַט די רויב-מלחמה געגען אַביסיניען, וועלכע דער איטאַליענישער פאַשיזם גרייט איצט צו, געהערט צום קאַפּיטעל אייראָפּעאישע קאָלאָניאַל-פּאָליטיק.

* * *

מאַכען קאָלאָניאַל - פּאָליטיק הייסט — רויבען אויף וואָס די וועלט שטעהט, הייסט אָנפאַלען אויף פּאָליטיש, ווירטשאַפטליך און קולטורעל אָפּגעשטאַנענע פעלקער אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט, בעראַבעווען זיי, פערשקלאַפען, און איינשפּאַנען זיי אין א פרעמדען יאָך. מ'רופט עס אויך מיט דעם שיינעם נאָמען „אימפּעריאַליסטישע פּאָליטיק". דערמיט פערדעקט מען און מען בעפּוצט איינינערמאָסען די איינגעאַרטיגע „ציוויליזאַטאָרישע" מעטאָדען פון אייראָפּעאישען „קולטור-טרעגער", וועלכער קומט „בעגליקען" די מענשהייט אין אַפריקאַ אָדער אַזיען אָדער אין אַנדערע טיילען פון דער וועלט. וואָס אייגענטליך אימפּעריאַליסטיש איז, איבער דעם פערטראַכטען זיך געוועהנליך וועניג מענשען. אימפּעריאַליסטיש אין קאָלאָניאַל - פּאָליטישען זין איז דער טייטש: פערכאַפּען פרעמדע לענדער און אונטעריאָכען פרעמדע פעלקער מיט דער הילף פון א פאָלקאָמענער קריגס-טעכניק, מיט'ן כח פון מאָדערנע האַרמאַטען און ביקסען, פער'סמ'ען די פעלקער מאָראַליש און פיזיש מיט אַלע „גוטע זאַכען" פון דער אייראָפּעאישער ציוויליזאַציע, עקספּלאָאַטירען און אויסזויגען זיי דעם מאַרך פון די ביינער, אוועקנעהמען ביי זיי די פרוכטען פון זייער לאַנד, די אוצרות פון זייער ערד, און זיי אַליין לאָזען דאַרבען און הונגערן און שווער אַרבייטען פאַרן „זיגער". אַט דאָס הייסט אימפּעריאַליסטיש: שאַפען פאַר זיך אָפּזאַץ-מערק און רייכע קוועלען פון רויה-שטאָפען מיט דער הילף פון שקלאַפען-אַרבייט און מיט פרעמדע פּראָדוקטען.

עס וואָלט כדאי געווען אַצינד, פאַר דער איטאַליעניש - אַביסינישער מלחמה, צו בעקענען די ברייטערע שיכטען פון אייראָפּעאישען פּובליקום מיט דער געשיכטע פון דער קאָלאָניזאַציע פון אַזיען, אַפריקאַ און אַמעריקאַ דורך די „ווייסע" מענשען. דאָס וואָלט אפשר געדאַרפט טון די קאָמיסיע פאַר גייסטיגער צוזאַמענאַרבייט, וואָס עקזיסטירט ביים פעלקער-בונד. איבער קאָלאָניאַל - געשיכטע איז געשריבען געוואָרען זעהר א סך. דאָס פּובליקום וואָלט פון דער רייכער קאָלאָניאַל - היסטאָרישער ליטעראַטור זיך דערוואוסט זעהר פיל וועגען דעם אופן, ווי אַזוי די אייראָפּעאישע קאָלאָניזאַטאָרען — קאָנקוויסטאַדאָרען — האָבען „ציוויליזירט" די „ווילדע" פעלקער אין יענע טיילען פון דער וועלט און וויפיל בלוט זיי האָבען פערגאָסען, בכדי צו פערזאָרגען אייראָפּאַ מיט גומי, בוימוואָל, קאַווע און אַנדערע פּראָדוקטען און געווירצען. אַט דאָס היסטאָרישע שטודיום וואָלט אפשר געהאַט א געוויסע מאָראַלישע ווירקונג אויף מאַנכע אייראָפּעאישע פעלקער, אויף די ברייטערע מאַסען, עס וואָלט זיי געעפענט די אויגען אויף די ריכטיגע בעדייטונג פון „אימפּעריאַליסטישער פּאָליטיק".

אויב מ'קען זאָגען אויף געשיכטע, אַז זי איז געשריבען מיט בלוט, איז דאָס די קאָלאָניאַל-געשיכטע. בוכשטעבליך געשריבען מיט מענשען-בלוט. אָנגעהויבען האָט זיך דאָס „בלוטיגע שרייבען" נאָך דער ענטדעקונג פון אַמעריקאַ דורך קאָלומבוס'ן. און געדויערט נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג. וואו דער ווייסער „ציוויליזירטער" מענש האָט א פוס אוועקגעשטעלט, דאָרט איז שוין קיין גראָז נישט געוואַקסען, דאָרט זענען פעלקער, מלוכות, אַלטע קולטורען אונטערגעגאַנגען. אין נאָמען פון עפּעס א העכערער זיטליכקייט און ציוויליזאַציע האָבען די „ווייסע" מענשען אומגעבראַכט און פערניכטעט אַלץ, וואָס איז זיי געשטאַנען אין וועג און זיי געשטערט זיך צו בעווייכערן אויפ'ן חשבון פון אַנדערע. בעזונדערס האָבען זיך אויסגעצייכענט דורך זייער אַכזוריות די שפּאַניער און פּאָרטוגעזען, נאָכדעם די ענגלענדער — די ענטדעקער און „קאָלאָניזאַטאָרען" פון דרום- און צפון-אַמעריקאַ. דער נאָמען פּיזאַראָ — א שפּאַנישער קאָנקוויסטאַדאָר, ד. ה. דעראָבערער און באַנדיט — „גלאַנצט" אין דער געשיכטע פון מענשליכע פערברעכענס אין סאַמע אויבען אָן; דאָס איז געווען איינער פון די גרויזאַמסטע און פערפידעסטע מענשען צווישען די אַוואַנטוריסטען-ענטדעקער פון יענער צייט.

ווי אַזוי די אַמעריקאַנער האָבען אויסגעראָט די אינדיאַנער אין אַמעריקאַ, פריהער דורך פייער און שווערד, נאָכדעם דורך אַלקאָהאָל און אַנדערע ווירקזאַמע „רפואות", אַגן היינט שליסליך אויף א גאַנץ „הומאַנעם" אופן, לאָזענדיג זיי אויסשטאַרבען „אין עשירות און לוקסוס" און אַזוי אַרום ירשנ'דיג זייערע לענדערייען און נאַפט-פעלדער; ווי אַזוי מען האָט כינאַ, די אַלטע אַזיאַטישע אימפּעריע, איינע פון די עלטסטע אין דער וועלט, צעשטיקעלט און צעברעקעלט, בערויבט און פערוויסט, און איינגעטיילט אין „איינפלוס-ספערען"; ווי אַזוי מ'האָט „עראָבערט" דעם „שוואַרצען" וועלט-טייל אַפריקאַ, צפון-אַפריקאַ מיט איהר בוימוואָל - רייכטום און דרום-אַפריקאַ מיט די דימענטען - פעלדער, עגיפּטען, אַלזשיר, טוניס, מאַראָקאָ, סודאַן, קאָנגאָ, מזרח און מערב-אַפריקאַ, און ווי אַכזריות'דיג די אייראָפּעער האָבען דאָרט גע'בעל-הבית'עוועט, עקספּלאָאַטירט און אויסגעראָט די „אומציוויליזירטע" פעלקער; ווי אַזוי, אויף וואָס פאַר א פערפידען אופן ענגלאַנד האָט אַריינגעצוויגען אין א קריג א פרידליך „קריסטליך" פאָלק, די בורען, און צום טייל צעשטערט זייער אומאָפּהענגיגקייט אין יענע געביטען פון דרום אַפריקאַ, וואו זיי האָבען זיך אין משך פון א פאַר הונדערט יאָהר מיט זייער בלוט און שווייס געשאַפען א היים; און וויפיל שוידערליכע מעשים די אייראָפּעער זענען בעגאַנגען אין הונדערטער אַנדערע פעלען, וויפיל העקאַטאָמבעס פון מענשען-קרבנות זייער „קאָלאָניאַל - פּאָליטיק" האָט געפאָדערט — דאָס האָט מען געדאַרפט דערצעהלען און איבערחזר'ן, אַריינהעמערן אין די מוחות פון די מיליאָנען אייראָפּעער גראָד אַצינד, ווען אויף דער טאָג-אָרדנונג שטעהט ווידער: א רויב-אָנפאַל אין מיטען העלען טאָג אויף א פרידליך פאָלק אין א פרעמדען וועלט-טייל.

דאָס מאָל הייסט דאָס לאַנד אַביסיניען, א זעלבסטשטענדיגע אַפריקאַנישע מלוכה מיט א מעהר ווי דריי-טויזענדיעהריגער פערגאַנגענהייט, זי קומט איצט אין די רייהע אַלס קרבן פון דער אייראָפּעאישער „קאָלאָניאַל-פּאָליטיק".

* * *

וואָס פאַר א קולטור-שאַנדע! דאָס איז! — אויב דער היטלעריסטישער באַרבאַריזם, דער גרויזאַמער מיטעלאַלטערליכער רעזשים, איז נאָך א גרעסערע שאַנדע פאַר די אַזוי גערופענע קולטור-פעלקער אייראָפּאַ'ס, איז אָבער פאַרהאַן א תירוץ: אַז מ'קען זיך נישט מישען אין דייטשלאַנד'ס אינערליכע אָנגעלעגענהייטען. דאָ אָבער העלפט איינער דעם אַנדערען פערניכטען א פאָלק.

מיט וויפיל ציניזם, מיט וואָס פאַר א גלייכגילטיגקייט און רוהיגקייט שאַרפט מען זייט וואָכען און חדשים דעם חלף פאַר די אויגען פון דער „ציוויליזירטער" וועלט און מען איז זיך מיישב: צי זאָל מען איצט אינגאַנצען אָפּקוילען אַביסיניען, פערניכטען און אונטעריאָכען, אָדער דערווייליג נאָר אָפּרייסען איינינע שטיקער פון איהר... אַט זעהען אויס די אונטערהאַנדלונגען פון די אייראָפּעאישע מלוכות און זייער גאַנצע איינשטעלונג צו דעם איטאַליעניש-אַביסינישען קאָנפליקט — און איטאַליען שטעהט רוהיג, הערט זיך צו צו וואָס מ'רעדט, און שאַרפט געלאַסען דעם חלף...

וואָס פאַר א קולטור-שאַנדע דאָס איז! — פראַנקרייך, דאָס דעמאָקראַטישע פראַנקרייך, איז אין בעס אויף ענגלאַנד פאַר דעם פלאָט-אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד און פאַר איהר אומטרייעשאַפט בכלל און וויל דעריבער נישט שטערען דעם בעפריינדעטען איטאַליען איינצושלינגען אַביסיניען. וואָס געהט עס איהר אָן? — אַביסיניען ליגט אין צפון-מזרח פון אַפריקאַ, און פראַנקרייך האָט דאָרטען קיין אינטערעסען נישט.

ענגלאַנד דאַגעגען וויל נישט דערלאָזען צו קיין קריג; נישט צוליב אידעאַליסטישע מאָטיוון, חלילה, זי האָט פשוט מורא, אַז איטאַליען זאָל נישט ווערען א צו נאָהענטער שכן איהרער נעבען עגיפּטען און סודאַן, נעבען סועץ-קאַנאַל און דער טראַסע, וואָס פיהרט קיין אינדיען. אָבער ווען עס וועט נישט געהן אַנדערש, וועט זי אויך גלייכגילטיג זיך צוקוקען, ווי מען ברענגט אום א פאָלק, און וועט נאָכדעם, נאַטירליך, זעהען פּראָפיטירען דערפון וויפיל עס וועט זיך לאָזען...

און דאָס געשעהט אין דער עפּאָכע פון פעלקער-בונד, פון קעלאָג-פּאַקט, פון לאָקאַרנאָ און שטרעזאָ אין דער עפּכע, ווען מען אָרדענט איין יאָהר איין יאָהר אויס ליאַרמעריגע דעמאָנסטראַציעס געגען קריג, אין יעדען לאַנד, ווען דער פּרינציפּ פון נאַציאָנאַלער זעלבסטבעשטימונג ווערט נאָך אַלץ בעטראַכט פאַרן יסוד פון פעלקער-פרידען.

און אַט אין דער עפּאָכע שטעהט אין א ווייטען לאַנד א פרידליך פאָלק, וואָס האָט קיינעם קיין שלעכטס נישט געטון, און וואַרט אויף זיין פּסק, אויף זיין פערניכטונג.

פערפידיע, פערראַט, דער געמיינסטער עגאָאיזם, גרויזאַמקייט און דעספּאָטיזם — דאָס איז מאַקיאַוועליסטישע פּאָליטיק, וועלכע פייערט טראַד אין אונזער צייט איהר גרעסטען טריאומף...

מען דאַרף א יודישע וועלט-אַקציע

צו די געשעהענישען אין דייטשלאַנד

פון י. האָמסקי

ווייטער דייטשלאַנד... אייגענטליך האָט עס דאָך די גאַנצע צייט נישט אויפגעהערט, נאָר מיר האָבען זיך צוגעוואוינט צו די טעגליכע רדיפות און דערנידערונגען, ווי מען געוועהנט זיך צו צו א קראַנקען אין א משפּחה. זיינע ליידען זענען די זעלבע, אָבער מען ווערט מיד פון דעם קרעכצען. און איצט שטאַרקט עס זיך. און איצט שוין פיל געפעהרליכער, ווי פריהער, ווייל אויב אין אַפּריל 1933 איז דייטשלאַנד אויפגעטראָטען אויף דער אַרענע פון דער מענשהייט מיט א פּרצוף פון א רוצח, איז שוין איצט דייטשלאַנד פאַר פיל לענדער א פערבינדעטע... מען קעהרט זיך מעהר נישט אָפּ פונם היטלעריזם מיט עקעל און פעראַכטונג, נאָר פאַרקעהרט, עס אין איצט איז אייראָפּאַ א מין קאָנקורס פון דעם, ווער עס וועט פריהער מיט איהם אָפּשליסען אַנ'אָפּמאַך.

קיינער רופט זיך נישט אָפּ און קיינער וועט זיך נישט אָפּרופען, ווייל וואָס פאַרא בעדייטונג האָט דען, ווען מען וועט נאָך הונדערט טויזענד יודען שפּייען עטליכע מאָל אין טאָג אין פּנים? — וואָלט עס געווען ערגעץ אין טיבעט, אין סודאַן, אויף די פּאָלינעזישע אינזלען — וואָלט מען א שטראָף - עקספּעדיציע אַרויסגעשיקט פאַר בעליידיגען דעם ווייסען מענש, און מען וואָלט די נעגערס אָדער די ווילדע פּאַפּואַסען אָנ'ברחמנות'דיג אויסגעשאָסען. אָבער דייטשלאַנד? — דאָס לאַנד פון דער העכסטער טעכניק, דאָס לאַנד, וואָס בעזיצט אַזאַ הויכע קולטור און אַזאַ פעסטע בעוואָפענונג? — ניין, מיט איהר רעדט מען נישט פון שטראָף - עקספּעדיציעס, נאָר פון א „פריינדליכער דערנעהנטערונג פון אונזערע פעלקער".

ווערט אַזוי טרויעריג ווען מיר גיבען זיך א קוק איבער אין אונזערע רייהען. ווי אַזוי באַלד נאָך יענע פּאָגראָם - טעג פון 1933 אין דייטשלאַנד האָט מען א וואָרף געטון א געשריי: — יודען קומט זיך צונויף! — אַזאַ קאָנגרעס, אַנ'אַנדערער, אָבער א קערפּערשאַפט, וואָס זאָל רעאַגירען. גוט, שלעכט, אָבער אַנ'אַנדערש זאָל זיין, א פאָרשטעהערשאַפט, וועלכע פּראָטעסטירט, וועלכע צענטראַליזירט עפּעס א וועלט-אַקציע. האָט זיך אָנגעהויבען אַזאַ ביליגע רינגעניש, ביי אונזערע פיהרער, אַזאַ גראָשענדיגע קליינקעפּעלדיגקייט פון אַזוי פיל זייטען, אַז אונזערע אַלע שונאים — און זיי אָבסערווירען אונז אויף שריט און טריט, — האָבען געקענט ראַק לאַכען אין די פויסטען.

און דער היטלעריזם איז דאָך שוין איצט נישט בלויז דייטשלאַנד. ער שפּילט שוין איצט אויף אַזוי פיל פראָנטען מיט דעם אויספּרובירטען אַנטיסעמיטישען מיטעל.

אין אַלע ראַנד-לענדער פון דייטשלאַנד וואַקסט דער איינפלוס פונם נאַציזם, אין דער שווייץ איז דאָ א גרויסע אָרגאַניזאַציע, די יאָקאָב - אַפּערע האָט זי בלויז געשאַדט, אין בעלגיען טראָגען די נאַציס מונדירען און מאַכען פּאַראַדען, ענגלאַנד שליסט אַנ'אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד. אין פּוילען קען ד"ר יהושע טהאָן מעהר נישט וויינען אויפן גורל פון די דייטשע יודען, נאָר פון די „יודען פון אונזער מערב-שכן", אַפילו אין אַזאַ בלוט-אָרימער, טעמפּעראַמענטלאָזער, מילכיגער מלוכה ווי האָלאַנד איז אויסגעוואַקסען א ריזיגע נאַצי-בעוועגונג. פון עסטרייך, פון אונגאַרן איז דאָך אָפּגערעדט.

אין פראַנקרייך וואַקסען די שטימונגען פאַר א דירעקטער פערשטענדיגונג מיט דעם היטלער-דייטשלאַנד.

בלייבט אונז ווייטער בלויז איינס, ווידערשטאַנד! — יאָ, ווידערשטאַנד! — נישט שווייגען. מאַניפעסטירען. שרייען אויף אַלע ווינקלען פון דער וועלט און דער עיקר רעאַגירען מיט אַלע מיטלען, וועלכע מען קען נאָר.

און עס געשעהט אַזוי, אַז אין ניו-יאָרק, אין פּאַריז, צו אין לאָנדאָן הויבען זיך די יודישע מאַסען אין א ספּאָנטאַנעם און סטיכישען פּראָטעסט. אָבער דאָס ווערט נישט צענטראַליזירט. עס בלייבט ביי מיטינגען, ביי גוטע ווערטער. דער היטלעריזם איז אַנ'אָרגאַניזירטער כוח, וואָס צילט אין אַלע יודען פון דער וועלט, אָהן אויסנאַהם, און אַלע יודען פון דער וועלט קענען נישט צוזאַמען ענטפערן פּונקט מיט אַזאַ אָרגאַניזירטער געגען-אַקציע.

די גרויסע פראַנצויזישע יודען — נישטאָ אייגענטליך איצט אַזעלכע: גרויסע, איך מיין די רייכע און איינפלוסרייכע, זיי שווייגען. ליגען בעהאַלטען. אַזאַ וועלט - פּראָפּאַגאַנדע געגען-אַקציע קאָסט געלד — וואו נעהמט מען עס? — יאָ, ווען דער היטלעריזם וועט צום ביישפּיל צוקריגען זיך צו דער מאַכט אין האָלאַנד — און דאָס קען געשעהען — וועלען זיי, די נאַציס, שוין געפינען א מיטעל אויפצוברעכען די שווערע קופערס פון די רייכע אַמסטערדאַמער יודען — אָבער פאַר שוץ, פאַר געגען-אַקציע — איז קיין געלד נישטאָ! —

און איך נעהם די האָלענדישע יודען בלויז אַלס ביישפּיל. דאָס זעלבע קען מען זאָגען וועגען פערשידענע אַנדערע יודען און נישט בלויז אין געביט פון פינאַנסען. פאַרוואָס שווייגען די יודישע פערזאָנען, וועלכע זענען ביי די פּאָליטישע רודערס פון פיל לענדער? — פאַרוואָס ווירקען זיי נישט ביי זייערע מלוכות, אַז מען זאָל רעאַגירען! — פאַרוואָס געהט מען זיי נישט מאָהנען און דערמאָהנען זייער חוב. —

פאַרוואָס זאָל עס אַלע מאָל בלויז זיין דער אָרימער יודישער מענש פון דער מאַסע, וואָס קומט נאָך א טאָג פּראַצע פּראָטעסטירען אויף א מיטינג. ווי א גרויער איינצעלנער און געטרייער זעלנער און די אַלע פיהרער זיינע בלייבען בלויז מיט דעם לאָזען זיך אָפּלאָדירען און מיט דעם פיהרען א קאָרעספּאָנדענץ, אַז דער אָדער יענער גויאישער דעפּוטאַט האָט אויסגעדריקט „מיטגעפיהל צו דער יודישער ראַסע".

יודען, יודען, מען טרייבט אונז שוין צוריק אין געטהאָ אָבער שוין נישטאָ מעהר די שוץ-וואַנט פון געטאָ, צופאַלען זיך. א בית-הקברות איז בלויז געבליבען פון אַנ'אַלט יודיש לעבען. עס מוז געענדערט ווערען אונזער שוץ - מעטאָדע. מען מוז זעהן גרויס און ברייט און מאָדערן, נישט פּאַסיווער קרעכצען, נאָר אַקטיווער ווידערשטאַנד. מען דאַרף אין דער גאַנצער וועלט אָרגאַניזירען א יודישען ווידערשטאַנד. ווען דער היטלעריזם זאָל זיך אַפילו א וואַקעל טון וועט זיין גיפט בלייבען אויף מעהר ווי איין דור און אויף ברייטער ווי איין לאַנד.

דער גרויער געשלאַגענער יודישער מענש אין אויפגערעגט און דערשראָקען, אָבער אויך גרייט אויף מעשים. ווער וועט דעם טיפען און בערעכטיגטען יודישען פאָלקס - צאָרן געבען א פאָרם פון קאַמף? — גרויסע מיטלען דאַרף מען, גרויסע וועגען, און א ריזיגע יודישע אַקציע פון וועלט-מאַסשטאַב און קיינער איז נישטאָ ביי אונז ווער עס זאָל וועלען דעם שווערען יאָך קענען אויף זיינע אַקסלען טראָגען.

יודישע פּאָליטיקער, יודישע דיכטער, יודישע בויער, יודישע דענקער, די פערפיינערטע, די בעלוידיגטע, די דערצאָרענטע יודישע מאַסען ווילען מעשים: — הויבט אויף דעם גרויסען קאַמף פאַר יודיש רעכט אויף לעבען! —

עס קען זיין צו שפּעט!

פערוואַרלאָזטע עמיגראַציע

פון לעא קעניג

ווען מיר לייענען און הערען וועגען די אומגעהויערע צרות, וואָס די טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער עמיגראַנטען האָבען אויסצושטעהן אין די פרעמדע לענדער, וואו זיי האָבען זיך געראַטעוועט פון פערפאָלגונגען און פון ביטערער נויט, הויבען מיר זיך אָן צו וואונדערן און פרעגען: צי די „רעטונג" איז נישט ערגער און געפעהרליכער פון דער קראַנקהייט גופא; צי ס'האָט זיך געלוינט אַנטלויפען פון איין גיהנום, כדי אַריינצופאַלען אין אַנ'אַנדער גיהנום? איז נישט אַ נייער גיהנום ערגער פון אַ אַלטען גיהנום און שוין דערפאַר אַליין, ווייל דער אַלטער גיהנום, פון וועלכען מען האָט זיך געראַטעוועט איז דאָך געווען אַ „היימישער" גיהנום און דער נייער איז אַ „פרעמדער" מיט נייע אומבעקאַנטע צרות, מיט נגישות און פערפאָלגונגען אויף אַ שפּראַך, וואָס מען פערשטעהט נישט...

און עס איז מעהר ווי מעגליך, אַז טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער עמיגראַנטען — יודישע און נישט יודישע — שטעלען זיך איצט אָט די ביטערע פערצווייפעלטע פראַגע: נאָך וואָס? נאָך וואָס זענען מיר אַנטלאָפען? זענען דען נישט קברים געווען אין אונזערע מצרים'ס, וואָס מיר זענען געלאָפען זוכען נייע קברים אין נייע פרעמדע מדבריות?

ווען מיר לייענען און הערען וועגען די שרעקליכע צרות, וואָס די עמיגראַנטען האָבען איצט אויסצושטעהן אין פראַנקרייך אַליין: ווי טויזענדער און טויזענדער פון זיי לעבען כמעט אויסערן געזעץ, ווערען טאָג־טעגליך געדראָהט אַרויסגעשיקט אָדער אַרעסטירט צו ווערען, און נאָר דערפאַר, ווייל מען פערגינט זיי נישט אַ ביסען ברויט, אַ טאָג שווערע אַרבייט — מוזען מיר זיך שטאַרק און ערנסט פערקלערען אויף דער פראַגע און מיט אַלע מעגליכקייטען געפינען כאָטש אַ שטיקעל טאָלק, און אַ שטיקעל אויסוועג פון אָט דער שרעקליכער סיטואַציע, אין וועלכער עס געפינען זיך איצט די הונדערטער טויזענדער אויסגעוואַנדערטע.

וואָס זשע זאָל מען טון? — פרעגען זיך בעזונדערע פערשידענע איינצעלנע יודישע אָרגאַניזאַציעס און יחידים, פשוט דערפאַר ווייל מיר זענען אַזוי זינדיג — הילפלאָז און אַפּאַטיש, אַז ס'איז נאָך קיין איין צענטראַלע יודישע קערפערשאַפט נישט געשאַפען געוואָרען, וואָס זאָל פרובען לעזען די און נאָך אַזעלכע באמת יודישע פראַגען. און יעדער פון זיי פערענטפערט די פראַגע מיט דער פראַגע:

נו, טאַקע, וואָס קענען מיר טון?

די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע איז איצט שטאַרק בעשעפטיגט מיט אינערליכע אָרגאַניזאַציע־פראַגען, דערצו לוידט איצט דער ציוניזם אויף אַ מאָדנער פסיכישער מחלה: פון אַ רוהיגען געוויסען, וואָס הייסט דער ציוניזם און פּאַלעסטינאַ טוען דאָך איצט אַמיינסטען קאָנסטרוקטיווע אַרבייט פאַר דער יודישער עמיגראַציע פון דייטשלאַנד און אַנדערע מקומות? וואָס־זשע וויל מען פון אונז?

ס'איז אמת. אָבער דאָך איז אַ גוטער זאַטער געוויסען נישט קיין איבריג סימפּאַטישע זאַך; ספּעציעל ווען די נויט און די צרות זענען אַזוי גרויס.

פון די אַנדערע יודישע אָרגאַניזאַציעס און קערפּערשאַפטען איז דאָך אָפּגערעדט.

זיי לוידען אפשר נישט פון אַ רוהיגען געוויסען, אָבער דערפאַר טוען זיי סתם גאָרנישט אויף דעם געביט אויסער אַביסעל שתדלנות (ביי דער מאַקדאָנאַלד קאָמיסיע) און אַ ביסעל פילאַנטראָפּיע.

אונזערע נאַציאָנאַלע אַרבייטער־פּאַרטייען ווידער, קומען אָפּ מיט מייסטען פּאַרטיי־פּראָפּאַגאַנדע און פּאָלעמיקס.

ביי דעם דאָזיגען אומגעפעהר צושטאַנד פון אונזער געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט און אונזער סאָציאַלען געוויסען, איז אַפילו קיין וואונדער נישט, פאַרוואָס דער טעריטאָריאַליזם האָט ווידער אויפגעלעבט אין דער יודישער גאַס, און עס געהען אַרום יודישע כלל־טוער און זאָגען נביאות:

נאָר אַ נייע טעריטאָריע, צי נאָך אַ טעריטאָריע וועט אונז העלפען.

אָבער לעת עתה ווערט די לאַגע פון דער יודישער עמיגראַציע אין פערשידענע לענדער מיט גאָר נישט פערבעסערט, גאָרנישט רעגולירט, און ממילא ווערט שוין די לאַגע אַלץ ערגער און ערגער.

יודען לויפען פון איין גיהנום אינם צווייטען אַריין, און אָפטמאָל מיט דעם סך־הכל, אַז זיי קענען שוין נישט לויפען צוריק, ווען זיי ווילען עס.

צעהנדליגער טויזענדער יודען — יונגע, געזונדע פיזיש און מאָראַליש, יודען — ווערען פערגרעבט, דעמאָראַליזירט און אָפטמאָל געטריבען צו פערברעכען אין זייערע ווייסטע האָפנונגסלאָזע וואַנדערונגען.

ווי הונגעריגע וועלף ווערען זיי געיאָגט און געטריבען פון איין ציוויליזירטער אייראָפּעאישער מדינה צו דער צווייטער, ווייל די אַלע לענדער לוידען פון אַרבייטסלאָזיגקייט און פון הורא פאַר רעוואָלוציעס, און ווילען נישט, און קענען אויך אפשר נישט, לאַנג די וואַנדערער ביי זיך האַלטען.

די יודישע עמיגראַציע הויבט איצט אָן אויסזעהן ווי די מחנות „בעזפּריזאָרני", מיט וועלכע רוסלאַנד איז באַלד נאָך דער רעוואָלוציע געווען פערפּעסטעט.

אַ „בעזפּריזאָרני", אַ פערוואָהרלאָזטע יודישע עמיגראַציע: הונדערטער פון די יודישע אויסגעוואַנדערטע פון דייטשלאַנד און פּוילען געפינען אפשר אַ מקום מקלט אין פערשידענע לענדער, אָבער געגען די גליקליכע הונדערטער זענען דאָ טויזענדער און טויזענדער אומגליקליכע, וועלכע קענען קיין מקום מקלט נישט געפינען און ווערען געזעצלאָזע און היימלאָזע, געטריבען צו דער ערגסטער פערצווייפלונג.

טויזענדער, הונדערטער טויזענדער מיטגלידער פון אונזער פאָלקס־אָרגאַניזים ווערען פערוואונדעט און פערדאָרבען. קיין געזונד קען דעם גאַנצען גוף, אויב ס' איז דאָ אַזאַ גוף, נישט צוקומען.

און אונזער נאַציאָנאַלער און סאָציאַלער געוויסען איז פערברעכעריש אַפּאַטיש, ווי געוועהנליך.

וואָס־זשע טוט מען פאָרט?

איבערחזר'ן איצט נאָך אַמאָל און נאָך אַמאָל, אַז ס'איז נויטיג אַ מין צענטראַלע יודישע אָרגאַניזאַציע, אַ פעראייניגטער פראָנט פון אַלע יודישע אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס, אַזאַ צי אַנ'אַנדערער יודישער קאָנגרעס איז שוין איבריג און אפשר אויך... אַרויסגעוואָרפען.

וואָס מען קאָן אָבער און ס'איז נויטיג איצט צו טון איז אַרויסלאָזען אַ נייעם לאָזונג, אַ נייעם קול קורא אין דער יודישער עפענטליכקייט: לויפט נישט!

אין די פּראָגראַמען פון אַלע, כמעט, יודישע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס איז דער הויפּט־פּונקט — אויף אַזאַ צי אַנ'אַנדער אופן — עמיגראַציע. מעהר צי ווייניגער קאָנסטרוקטיוו נאָר „עמיגראַציע" איז דער אַקס, אויף וועלכען עס דרעהען זיך אַלע אונזערע „לעזונגען" פון דער יודען־פראַגע.

אויסער דעם, וואָס יודען זענען צוליב היסטאָרישע סיבות גענייגט צו כאַפּען זיך צום וואַנדערשטעקען, ווי נאָר עס ווערט זיי ערגעץ וואו אַביסעל ענג, קומען נאָך כמעט אַלע מאָדערנע נאַציאָנאַלע יודישע אָרגאַניזאַציעס און אידעאַליזירען, פערגילטען אַזוי צו זאָגען, דעם היסטאָרישען וואַנדערשטעקען.

מען העלפט לויפען, מען הייסט לויפען!

און איצט איז געקומען די צייט — די ביטערסטע אפשר אין אונזער געשיכטע — ווען ס'איז שוין נישטאָ וואו צו לויפען, ווען, סתם לויפען איז שוין געוואָרען אַ שלעכטע און שעדליכע נאַציאָנאַלע פּאָליטיק.

און דער לאָזונג אויף דער יודישער גאַס — איבעראַל — דאַרף ווערען: לויפט נישט!

ווי שלעכט ס'זאָל אייך נישט זיין, ווי מען זאָל אייך נישט יאָגען איז אָבער מעגליך, אַז איהר וועט זיך „ראַטעווען" אין אַ ערגערן נאָך גיהנום.

אויף דער גאַנצער וועלט איז איצט שלעכט; קיינער ווייסט נישט וואָס פאַר אַ פריי לאַנד וועט מאָרגען ווערען פערשקלאַפט און דאָרטען קען אייך נאָך ווערען ערגער ווי אין אייער „שטיף־פאָטער־לאַנד", פון וועלכען איהר ווילט אַנטלויפען. לויפט נישט און קעמפט בעסער געדולדיג און איינגעעקשנ'ט אין אייער היים, ווייל אין דער „נייער היים" וועט איהר אפשר נאָך ווייניגער מעגליכקייטען און כחות האָבען צו קעמפען.

און טרייבט מען נישט אַממייסטען די בירגער, וועלכע אַנטלויפען אַמגיכסטען?

„אויפהערען לויפען" איז אויך דער ערשטער און וויכטיגסטער שריט אויפ'ן וועג צו רעגולירען די יודישע עמיגראַציע.

—=—

רעליגיעזער און ראַסען־אַנטיסעמיטיזם

וועלכער פון זיי איז ערגער?

פון ד"ר א. גינזבורג

עס געפינען זיך צווישען אונז גאַנץ וואוילע און גוט־מיינענדע מענשען, וואָס גיבען אונז די עצה, אַז מיר זאָלען אויפהערען זיך צו בעטראַכטען אַלס ראַסע אָדער נאַציע, אויפגעבען אַלע אונזערע נאַציאָנאַלע האָפנונגען און שטרעבונגען, זיך איינמאָל פאַר אַלעמאָל דערקלערען אַלס אַ „רעליגיעזע געמיינדע" און אַראָפּ פון מאַרק. דורך דעם, דורך אַזאַ עפענטליכער דערקלערונג, מיינען די דאָזיגע עצה־געבער, וועלען מיר פטור ווערען פון דעם אַנטיסעמיטיזם. די אַנטיסעמיטען, הייסט עס, וועלען דאַן נישט האָבען צו וואָס זיך צו טשעפּענען און וועלען פערשטומט ווערען.

צווייפעל איך בשום אופן נישט אין די גוטע כוונות פון די דאָזיגע עצה־געבער. איך בין זיכער, אַז זייערע הערצער בלוטען נישט ווייניגער ווי די הערצער פון די הייסעסטע יודישע נאַציאָנאַליסטען אויף די צרות און רדיפות, וואָס דאָס יודישע פאָלק האָט אויסצושטעהן. איך בין איבערציינגט, אַז זיי, די דאָזיגע עצה־געבער, וועלכע מיר רופען מיט פעראַכטונג „אַסימילאַנטען", וואָלטען נישט ווייניגער ווי די הייסעסטע נאַציאָנאַליסטען געטון אַלץ, וואָס עס איז מעגליך, כדי די לאַגע פון דעם יודישען פאָלק צו פערבעסערען. זיי זענען פּונקט אַזעלכע גוטע יודען, ווי מיר אַלע.

זיי מיינען עס גאַנץ ערנסט. די צרה איז נישט מיט זייער גוטען ווילען. די צרה איז מיט זייער שלעכטען זכרון. זיי האָבען פּשוט פערגעסען די יודישע געשיכטע. זיי האָבען פערגעסען, אַז לאַנג־לאַנג פריהער איידער די מאָדערנע נאַציאָנאַלע בעוועגונגען, סיי ביי יודען און סיי ביי נישט־יודען, האָבען זיך אָנגעהויבען, לאַנג־לאַנג פריהער איידער מען האָט אָנגעהויבען צו רעדען וועגען ראַסען און נאַציעס אין דעם מאָדערנעם זין, — לאַנג־לאַנג פריהער האָט שוין עקזיסטירט אַ שנאה צום יודישען פאָלק, האָט שוין עקזיסטירט אַנטיסעמיטיזם. יענער אַנטיסעמיטיזם איז נישט געווען קיין ראַסען־אַנטיסעמיטיזם און אויך נישט קיין נאַציאָנאַלער אַנטיסעמיטיזם. ער איז געווען אַ רעליגיעזער אַנטיסעמיטיזם, וועלכער איז געווען נישט בעסער, אויב נישט נאָך ערגער, פון דעם איצטיגען ראַסען אָדער נאַציאָנאַלען אַנטיסעמיטיזם. אין אַנדערע ווערטער, יודען זענען דאַן פערפאָלגט געוואָרען נישט ווייל זיי בעלאַנגען צו אַנ'אַנדער ראַסע און אויך נישט דערפאַר, ווייל זיי זענען אַ בעזונדערע, נאַציאָנאַלע גרופּע, נאָר דוקא דערפאַר, ווייל זיי זענען אַ בעזונדערע „רעליגיעזע געמיינדע..."

די דעמאָלסדיגע שנאה צום יודישען פאָלק איז געווען די זעלבע, ווי זי איז איצטער. בלויז די דערקלערונג איז געווען אַנ'אַנדערע. עס איז געווען אַ דערקלערונג, וואָס האָט זיך בעסער געפּאַסט פאַר יענער צייט. מענשען האָבען אַ טבע צו פאַרענטפערן און צו רעכטפערטיגען זייערע געמיינהייטען און חזיר'ייען. דאָס איז פּסיכיש אונפערמיידליך. ביי זיך אין די אויגען זוכט דער מענש צו זיין גערעכט. איז אין אַ רעליגיעזער צייט, ווען די רעליגיע האָט געשפּילט די הויפּט־ראָלע אין מענשליכען לעבען, האָט מען געזוכט צו פערענטפערן די פערפאָלגונגען געגען די יודען אויף רעליגיעזע יסודות, ווייל זיי זענען אַ בעזונדערע „רעליגיעזע געמיינדע" זוכט מען איצטער, ווען ראַסע אָדער נאַציע האָט אָנגעהויבען צו שפּילען אַ גרויסע ראָלע אין דעם געזעלשאַפטליכען לעבען פון די מענשען, — זוכט מען איצטער צו בעגרינדען די שנאה און די פערפאָלגונגען געגען די יודען אויף די יסודות פון ראַסע אָדער נאַציע. וועט מען מסתמא שפּעטער, אויב און ווען די ראַסען־עפּידעמיע וועט אָפּגעשוואַכט ווערען, געפינען אַנ'אַנדער דערקלערונג, אַנ'אַנדער פערענטפערונג. דער עיקר איז, אַז די שנאה עקזיסטירט; תירוצים, דערקלערונגען וועלען זיך שוין געפינען, נישט אומזיסט איז דער מענש אַ חיה, וואָס בעזיצט אַ שכל... תירוצים וועט ער שוין געפינען... יעדע צייט און איהר תירוץ. צייטען בייטען זיך און מיט זיי די תירוצים.

* * *

איך האָב פריהער בעמערקט, אַז דער „רעליגיעזער אַנטיסעמיטיזם איז געווען נישט בעסער אויב נאָך נישט ערגער, פון דעם איצטיגען ראַסען־אַנטיסעמיטיזם". איך וועל דאָ ברענגען אַ פּאָר ביישפּילען וואָס וועלען בעשטעטיגען מיין בעהויפּטונג.

די פאָרשטעהער פון דער קירכע האָבען דאַן, פּונקט ווי אַדאָלף היטלער איצטער, מורא געהאַט פאַר דעם שעדליכען איינפלוס פון די יודען. זיי האָבען מורא געהאַט, אַז די גלויביגע קריסטען זאָלען נישט אַראָפּגעפיהרט ווערען פון זייער אמונה דורך די יודען. האָט מען געזוכט מיטלען, וויאַזוי אָפּצוזונדערן די קריסטען פון די יודען. איז אויף אַ גרויסער קירכען־פערזאַמלונג, וואָס איז פאָרגעקומען אין שפּאַניען אין פערטען יאָהרהונדערט (אין יאָהר 305) בעשלאָסען געוואָרען:

„קיין קריסטליכע מיידעל טאָר נישט חתונה האָבען מיט אַנ'אומגלויביגען, ווייל עס קען נישט זיין קיין בעהעפטונג צווישען גלויביגע און אומגלויביגע. יודען זענען בכלל אומגלויביגע און דעריבער טאָר זיך מיט זיי קיין קריסט נישט מתחתן זיין".

די קריסטליכע פרומע האָבען דאַן אין נאָמען פון „רעליגיעזער ריינקייט" געטון דאָס זעלבע, וואָס היטלער טוט היינט אין נאָמען פון „ראַסען־ריינקייט".

ווייטער: „אין פאַל די עלטערן וועלען דעם דאָזיגען פערבאָט נישט פאָלגען, זאָל מען זיי אַריינלעגען אין חרם אויף פינף יאָהר צייט".

פאַר די, וואָס ווייסען וואָס אַ קריסטליכער אָדער אַפילו אַ יודישער „אַריינלעגען אין חרם" האָט דאַן געמיינט, איז נישט נויטיג צו דערצעהלען, אַז דאָס איז געווען נישט בעסער ווי פעראורטיילען איינעם, אַז ער זאָל זיצען אין היטלער'ס „קאָנצענטראַציאָנס־לאַגערען"...

און אָט איז נאָך אַ פּאַראַגראַף פון דעם זעלבען דאָקומענט:

„אויב וועלכער גייסטליכער וועט זיצען צוזאַמען מיט אַ יודען ביי אַ מאָלצייט, זאָל ער אויסגעשלאָסען ווערען פון דער קירכע, כּדי אַזעלכע זאַכען זאָלען נישט פּאַרקומען".

מיר איז נישט בעקאַנט, אַז אַ נאַצי, וואָס זאָל זיצען ביי אַ מאָלצייט מיט אַ יודען, זאָל קריגען אַ שווערע בעשטראָפונג, ווי אויסגעשלאָסען צו ווערען פון דער פּאַרטיי...

דער איינציגער חילוק צווישען דעם רעליגיעזען אַנטיסעמיטיזם פון מיטעל־אַלטער און דעם איצטיגען ראַסען־אַנטיסעמיטיזם פון היטלער'ן בעשטעהט אין דעם, וואָס דער „משומד", דער יוד, וואָס האָט אָנגענומען דעם קריסטליכען גלויבען, האָט דערמיט זיך איינגעקויפט אין יחוס און איז געוואָרען אַ גלייכבערעכטיגטער מענש, ווערענד ביי היטלער'ן איז דער משומד נישט קיין פיל גרעסערער יחסן, ווי דער יוד, דאָס שמד'ן זיך העלפט נישט.

דאַרף מען אָבער געדענקען, אַז די גלייך־בערעכטיגונג פון דעם משומד איז בלויז געווען אין דער טעאָריע. אין דער פּראַקטיק איז דער משומד סיי ווי סיי בעטראַכט געוואָרען אַלס אַ מינדערווערטיגער בירגער, וועמען מען האָט געזוכט אויסצומיידען און מיט וועמען מען האָט זיך נישט מתחתן געווען. די בעסטע ראיה אויף דעם זענען די געוועזענע „מאַראַנען" (אנוסים) פון שפּאַניען און פּאָרטוגאַל זייערע אור־אור־אייניקלעך, וועלכע זענען שוין גוטע און פרומע קריסטען, ווערען נאָך עד היום בעטראַכט פאַר אַ נידריגען מין מענש, מיט וועמען קיינער וויל זיך נישט מתחתן זיין. בלויז די רייכע און די מעכטיגע צווישען די אַמאָליגע משומדים איז עס געלונגען אַריינצורייסען זיך אין דער געזעלשאַפט פון די נישט־יודען און זיך אינגאַנצען צו אַסימילירען. דער רייכער און מעכטיגער יוד, ווידער, ווערט היינטיגע צייטען אויך נישט פערלוירען. ער געפינט שוין פאַר זיך אַ וועג אַפילו אין היטלער'ס דייטשלאַנד...

איבריגענס, מוז איך זיך מודה זיין, אַז דער גורל פון דעם משומד אינטערעסירט מיך נישט. אַ שעהנע, ריינע כפרה!

דער מוסר השכל פון דעם איז, אַז די יעניגע גוט־מיינענדע פּאַרשוינען צווישען אונז, וואָס זוכען צו אַנטרינען פון דעם אַנטיסעמיטיזם אונטער דער מאַסקע פון אַ „רעליגיעזער געמיינדע", זענען געגליכען צו איינעם, וואָס שפּרינגט פון פייער אין וואַסער, ווייל דער רעליגיעזער אַנטיסעמיטיזם איז בשום אופן נישט בעסער, ווי דער ראַסען־אַנטיסעמיטיזם.

* * *

דער אמת איז, און מיר דאַרפען ביי זיך נישט זיין גענאַרט, אַז קיין „קורצער וועג" צו פערענטפערן די יודען־פראַגע איז נישט. די שנאה צום יודישען פאָלק, וואָס עקזיסטירט שוין יאָהר טויזענדער, נעמט זיך נישט דערפון, ווייל יודען זענען בעסער אָדער ערגער פאַר די איבריגע פעלקער. נישט די יודישע מעלות, ווי נישט די יודישע חסרונות, זענען אין דעם שולדיג. מיר זענען נישט ערגער און אפשר אויך נישט בעסער פאַר די איבריגע פעלקער.

די שנאה צום יודישען פאָלק איז בלויז אַ קליינער טייל פון דער גרויסער וועלט־שנאה, וואָס בעהערשט נאָך עד־היום די גאַנצע וועלט. מענשען און פעלקער האָבען זיך פיינט איינע די אַנדערע און אַלע צוזאַמען האָבען פיינד יודען. מיר יודען ליידען פון דער דאָזיגער שנאה אַם מעהרסטען, ווייל מיר זענען די שוואַכסטע, ווייל מיר זענען איבעראַל אַ מינאָריטעט, ווייל מיר ווערען איבעראַל בעטראַכט ווי „פרעמדע". דער מענש ווי אַלע אַנדערע חיות, האָט מורא פאַר פרעמדע. ער האָט מורא פאַר דעם, וואָס איז איהם אומפערשטענדליך. און די דאָזיגע מורא ווערט זעהר ליכט פערוואַנדעלט אין שנאה.

די יודען־פראַגע, אַזוי דאַכט זיך מיר, וועט פערענטפערט ווערען אויב זי וועט איבערהויפּט ווען־עס־איז פערענטפערט ווערען, בלויז דאַן, ווען די שנאה פון מענש צום מענשען וועט פערשוואונדען, ווען ליבע אַנשטאַט שנאה וועט הערשען איבער דער וועלט.

די צייט איז נאָך ווייט, אָבער עס ווילט זיך האָפען, אַז זי וועט דאָך קומען, — „באחרית הימים"..

געשיכטע פון יודען אין לאדז

נישט קיין קליינע ראָל אין דער ענטוויקלונג פון דער שמוגלעריי האָט אויך געשפּילט דער פאַרבעהאַלט, וואָס דאָס פּובליקום האָט געהאַט צו די היימישע אויסאַרבייטונגען. „דער בעוואוסטער פאַרבעהאַלט פון פּובליקום — —שרייבט דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט אין 1846 — צווינגט די יודען, אַז זיי זאָלען פערקויפען אויסלענדישע, געדרוקטע קאַרטינען. עס איז שווער, און אפילו אונמעגליך איבערצוציינען אונזער פּובליקום, אַז נאָ רזיין גינסטיקייט ווי ביז איצט פאַר דער היימישער פּראָדוקציע, קען דערהויבען די אינדוסטריע און דערמעגליכען ממילא דערמיט, אַז די פאַבריקאַנטען זאָלען אויסאַרבייטען בעסערע סחורה'ס". נאָך מעהר: כּדי איינצוקויפען זיך אין חסד פון דעם היימישען עולם,, האָבען די פּראָדוצענטען זיך געמוזט בענוצען מיט אַ שווינדעל און האָבען זייערע אייגענע סחורות פערזעהן מיט עטיקעטען און מאַרקען פון אויסלענדישע פירמעס. און דאָס האָבען געטון נישט בלויז צווייט־ראַנגיגע פאַבריקאַנטען, נאָר אפילו די ערנסטע אונטערנעהמונגען. ווען, למשל, מען האָט דעם אייגענטימער פון אַ גרויסער פאַבריק אין לאָדז שמואל לאַנדע'ן, אין וואַרשע סוועסטיאַנירט דאָס גאַרן פון זיין שפּינעריי, צוליב דעם, וואָס ער האָט דעם גאַרן אומגעזעצליך פערזעהן מיט אַנ'עטיקעט מיט אַנ'ענגלישער אויפשריפט, וועלכע האָט בעצייכענט ,דעם סאָרט און דעם נאָמען פון אַנ'ענגלישער גאַרן־פאַבריק", האָט לאַנדע, אין זיין פערטיידיגונג זיך פערדרופען אויף פאָלגענדיגע אומשטענדען: „אַזעלכע עהנליכע מיטלען... בעמערקט זיך אויך אויף אַנדערע אויסאַרבייטונגען. למשל, די פּאַפּיר־פאַבריקען אין סאָטשעוו און אין יעזשאָרנע (וועלכע האָבען זייט 1830 געהערט צו דער פּוילישער באַנק), האָבען נעבען זייערע אייגענע פאַבריקס־צייכען אויפ'ן פּאַפּיר, נאָך אַנדערע צייכענעס און נעמען פון פערשידענע אויסלענדישע שטעט אין אַ פרעמדער שפּראַך, הגם די דאָזיגע צוגאַבען האָבען זיי זיכער נישט געהאַט ביים אויסקלייבען זיך דעם פאַבריקס – צייכען". בכלל טוען דאָס אַלע דערפאַר, ווייל „דער עולם איז צוגעוואוינט צו אַנטיקעט אין אַ פרעמדער שפּראַך... און דער פערקויפער איז מחויב צו טון אַלעס, וואָס עס פערלאַנגט פון איהם דער קונה, אויב מיר ווילען אויסהאַלטען די קאָנקורענץ און נישט פעריאָגען דעם קויפער".

די שווערינקייטען ביים אפּוּעצען די לאָדזער פּראָדוקציע

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

נישט קיין קליינע השפּעה אויף דער ענטוויקלונג פון דער שמוגלעריי האָט אויך געהאַט דער פאַקט, וואָס מען האָט געקענט איבערקויפען די צאָל־בעאַמטע און די האַנדעלס – קאָנטראָלערען. די שמוגלערס „האָבען די אָרטיגע קאָנטראָלערען צו זיך אַזוי דערנעהנטערט און האָבען זיך מיט זיי אַזוי איינגעלעבט — דערצעהלט אַ ראַפּאָרט פון 1842 — אַז זיי די קאָנטראָלערען, נעמען פון זיי אַ יעהרליכען געהאַלט און דערפאַר מאַכען זיי זיי נישט קיין שום שוועריגקייטען".

לסוף, איז נאָך כּדאי צו ברענגען אַ כאַראַקטעריסטישע מיינונג פון אַ יודישען סוחר, וועלכער שטאַמט פון פירטען יאָהר־צעהנדליג פון פערגאַנגענעם יאָהרהונדערט: „אַ גרויסע שולד פאַלט אויף די קעניגליכע בעאַמטע, וועלכע זיצען אויף זייערע פּאָסטענס, נעהמען פּענסיע פון קעניגרייך־אוצר און דערביי טוען זיי פּראָטומווירדיגען דעם גוטען נאָמען פון דער רעגירונג, ברעכענדיג די טריי־היטס־שבועה, ווייל, הגם עס דראָהט זיי נישט קיין נויט— פערלאַנגען זיי עפענטליך שוחד. אפילו ביי סחורות, וועמעס צאָל־אָפּצאָהל איז אַ קליינער און ווערט גערן געצאָהלט, מאַכען די בעאַמטע, אויב בעקומען זיי נישט קיין שוחד, פערשידענע שוועריגקייטען. וואָס אַלזאָ זאָלען טון די סוחרים, וועמעס לעבען עס איז פול מיט פערשידענע דאגות?— זעהר אַ סך פון זיי קרענקען זיך צוליב דער שמוגלעריי, וואָס זיי פיהרען, ווייל זי שטעהט אין סתירה צום געזעץ, אָבער זיי מוזען דאָך דאָס טון, ווייל עס פעהלט נישט אויס קיין גנבים, וועלכע געהען האַנד ביי האַנד מיט די אומעהרליכע בעאַמטע. די בעאַמטע טראַכטען אויס בלבולים אויף די עהרליכע סוחרים און העלפען די שמוגלערס" (ציטירט פונם ספר וויכּוח, וועלכען עס האָט פערפאַסט דער לאַסקער אייזענוואַנער ברוך בענדעט גליקסמאַן, געשטאָרבען אין 1848. וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דורך זיין אייניקעל פּ. ז. גליקסמאַן אין 1912 אין פּיעטריקאָוו).

די דאָזיגע מיינונג, הגם אַ סוביעקטיווע, אָבער בלתי ספק אַ זעהר אויפריכטיגע, פערדינט אויף אַ בעזונדערן אויפמערק.

ערשט ווען עס זענען עטליכע מאָל דערנידריגט געוואָרען די צאָל־אָפּצאָהלען, אויף גאַרן און ביינוועל־אויסאַרבייטונגען, אין די יאָהרען 1851, 1854 און 1868, האָט די שמוגלעריי אָנגעהויבען צו שוואַכען. נאָך די גאַנצע תנחות, האָט נאָך דער צאָל־אָפּצאָהל אויף צום מעהרסטען בענוצטע גאַרן־סאָרטען, בעטראָפען 20 פּראָצענט. נאָכ'ן יאָהר 1857, טרעפען מיר שוין וועניגער אין די לאָדזער אַקטען ענינים ווענען שמוגלעריי און די בעקלאָגונגען און די פּעטיציעס געגען דער שמוגלעריי, פערשוואונדען לגמרי.

איינער פון די לעבעדיגסטע פּראָבלעמען פאַר דער לאָדזער אינדוסטריע איז געווען דער ענין פון אַ געהעריגער אָרגאַניזאַציע פאַרן פערקויף פון די פּראָדוצירטע סחורות.

אַ הייפעל „קאָלאָניסטען", וועבער־בעלי־מלאָכות און פאַבריקאַנטען – פאַכמענער פון דייטשלאַנד און פון טשעכיע, זענען אַ דאַנק דער איניציאַטיווע פון דער פּוילישער רעגירונג אָנגעקומען אין אַ קליין, פערוואָרפען און זייטיג שטעטעל, וויט פון יעדען האַנדעלס און קאָמוניקאַציע־טראַקט, אין אַ שטעטעל וואָס איז אפילו דורך וואַסער נישט פערבונדען מיטן ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאַנד. די דאָזיגע וועבערס און פאַבריקאַנטען האָבען געהאַט אַ סאָלידע פאַך־צוגרייטונג, אָבער עס האָט זיי לגמרי געפעהלט די סוחרישע אויסבילדונג און די האַנדעלס־ריהרעוודיגקייט. דער סחורה־פערקויף האָט אויסערדעם נאָך פערלאַנגט דאָס קענען פון דער שפּראַך און לאַנד דאָס קענען די פּסיכאָלאָגיע פון דעם פּוילישען קאָנסומענט, די טראַדיציעס און מנהגים פון דעם פּוילישען סוחר און, קודם כּל — ענטשפּרעכענדיגע קאַפּיטאַלען. מען האָט געדאַרפט דעראָבערן קאָנסומענטען פאַר די אויסאַרבייטונגען פון דער יונגער אינדוסטריע, מען האָט געדאַרפט האָבען קאַפּיטאַל בכדי צו קענען איבערהאַלטען די צייט, וועלכע האָט אָפּגעטיילט דעם מאָמענט זייט מען האָט אָנגעהויבען די פּראָדוקציע, ביז מען האָט זי פערקויפט און ווייטער צו אַרבייטען.

פונאַנדערצופאָהרען איבער'ן לאַנד, אויף די ירידים און טרעגער, האָבען די קליינע בעלי־מלאכות, וואָס האָבען זיך אויסגעהאַלטען פון זייערע אַלטעגליכע אַרבייטען, קיין צייט נישט געהאַט און די, וועלכע האָבען דאָס יאָ געפּרובט, זענען גענצליך רואינירט געוואָרען. עס איז כאַראַקטעריסטיש, למשל, פאָלגענדיגער פאַקט:

דער וועבער יאַן קזשיסטאָף יערדאַן איז אַרום 1848 אַנטלאָפען פון לאָדז. בעת פּאָליציי האָט איהם געכאַפּט און צורוקגעבראַכט קיין לאָדז, האָט ער בעלעגט פאָלגענדע ערקלערונג: „פערקויפען די סחורה אויפ'ן אָרט האָב איך נישט געקענט, ווייל עס האָט זי קיינער נישט געברויכט, האָב איך אַלזאָ געמוזט אַרויספאָהרען אויף די יאָהרמאַרקס און אין די שכנישע שטעט. דאַדורך בין איך אויסגעשטעלט אויף געוויסע היזקות, ווייל איך קען מיינע אויסאַרבייטונגען נישט פערקויפען פאַר אַ גענוגענדיגען פּרייז, נאָר גאַנץ אָפט בין איך געצוואונגען צו פערקויפען זיי אונטערן קאָסטען־פּרייז און דאָס דערפיהרט מיך צו אַ רואינע".

די גרעסערע פאַבריקאַנטען האָבען על פּי הכרח, געמוזט זיין גלייכצייטיג אי אינדוסטריעלער, אי סוחרים, זיי האָבען געמוזט גרינדען לאַגערן, אויסהאַלטען אַ פּערסאָנאַל, פערקויפען, נישט בלויז אין הורט נאָר אויך אין ענצעל, אָבער דער כּלל וועבערס — בעלי־מלאכות און קליינע פאַבריקאַנטען, האָבען זיך נישט געקענט דערלויבען אויסצוהאַלטען אַזאַ מיט קאָסטען־פערבינדענעם האַנדעלס־אַפּאַראַט.

קאלומנע טאנצט לשם מצוה!...

פון דער סעריע: „דאַטשע־בריוועלעך"

פון י. אַבערזשאַנעק

ליבער רעדאַקטאָר!

אויב איהר מיינט, אַז די קאָלומנער ווייבלעך ווייסען נישט מעהר ווי הויזען, פליאַזשע און פלירט, האָט איהר במחילה אַ גרויסען טעות. איהר דאַרפט וויסען, אַז די קאָלומנער ווייבלעך און מעדלעך פערנעמען זיך מיט נאָך אַ זאַך. ווייסט איהר מיט וואָס? — מיט כּלל־טועריי! זיי זענען נאַדזוויטשיינע „דזשאַלאַטשקעס", זיי האַלטען אין איין „דזשאַלען".

מ'טאַנצט און מ'דזשאַלעט

יעדען שבת, יעדען זונטאָג אַנ'אַנדערע זאַבאַווע. אַמאָל טאַנצט מען פאַר גליקסמאַנ'ס זקנים, אַמאָל טאַנצט מען פאַר דער בענדעראָווא'ס פּאַגאַטאָוויע, אַמאָל פאַר „טאָז", אַמאָל פאַר אַקאַדעמיקער — מ'טאַנצט און מ',,דזשאַלעט".

נו, האָבען טאַקע די קאָלומנער ווייבלעך און מיידלעך בעשעפטיגונג, טאָג און נאַכט „פּאָשעדזעניעס". נאָכ'ן „פּאָקער" אָדער „רעמי", פּוצט מען זיך אויס אין עסיג און אין האָניג, מ'רויטעלט זיך אָפּ די ליפּען, משמירט זיך איין די ברעמען, מ'מאַכט זיך צורעכט די לאָטשקעס, מ'ווייסט זיך איין די נעגעלעך, און מ'געהט „נאַ פּאָשעדזעניע".

די „פּאָזשעדזעניעס" קומען פאָר אונטערן פרייען הימעל. ביי אַ טיש זעצען זיך אַרום ווייבלעך, מעדלעך, מאַנכע אין הויזען, מאַנכע אין לייכטע קליידלעך, ברוינע בחורים אין ספּאָרט־העמדער. אויפ'ן טיש שטעלט מען אויף אַביסעל „סלאָדקע" זאַכען: שאָקאָלאַדע, ציקערלעך, טיי מיט טשאַסטקעס פון „וולאַסנע ווירוב", די בעל־הבית'טע, ביי וועלכע ס'קומט פאָר די „פּאָשעדזעניע" פּאָרעט זיך ביי די געסט:

— „ניעך פּאַני סקאָזשיסטאַ!"

— „ניעך פּאַני פּיע!"

— „ניעך שען פּאַן פּאָטשענסטאָיע!"

די געסט לאָזען זיך נישט בעטען, מ'לעקט און מ'מאַכט דער בעל־הבית'טע קאָמפּלימענטען:

— „אָך, יאַקע פּישנע טשאַסטקאַ!"

— אָך, יאַקי צודאָווני קעקס!"

דער עולם בעלעקט זיך, די בעל־הבית'טע איז צופרידען פון די קאָמפּלימענטען, און אַז דער טיש איז שוין לעדיג, שטעלט זיך אויף אַ יונגע בלאָנדין מעדעל. טוט אַ קוק אין שפּיגעלע, מאַכט זיך צורעכט די פריזור, טוט אַ שמיר מיט'ן רויטען שטיפטעל איבער די שמאָלע ליפּען, און זאָגט:

— „אָטוויעראַם פּאָשעדזעניע".

דערביי האַלט זי אַ „ספּיטש", אין וועלכען די „זקנה" אַפּעלירט „דאָ אָבעצניך פּאַן", צו „פּאָפּיערען" דעם באַל פאַרן „דאָם סטאַרצוב".

די אַנוועזענדע „כּלל־טוערינס' פערשרייבען זיך צום „גלאָס". אַלע רעדען ווענען: שניטקעס, זאָגט איינע:

— מ'דאַרף מאַכען קאַנאַפּקעס מיט שפּראָטען. זאָגט די אַנדערע:

— „נאָ, וויע פּאַני" טילקאָ מיט סאַרדין.

הערט די דריטע סערדין, ציהט זי מיט'ן נעזעל:

— „יאַק טאָ?" „טילקאָ שוויצאַרסקעס סערעם"!

נאָך דער שניטקע – דעבאַטע, מאַכט די „פּאַני פּשעוואָדניטשאָנצאַ" אַ קאָמפּראָמיס – פאָרשלאָג:

טראָכען ז' שפּראָטקאַמי, רעשטע סאַרדנקי זע סערעם.

— בראַוואָ! בראַוואָ! דער קלוגער „וונייאָסעק" פון דער פּאַני פּשעוואָרניטשאָנצאַ, איז „יעדנאָגאָשניע" אָנגענומען געוואָרען.

דאָס ריכטיגע מאַכט זיך ביים טיילען די אַמטען. ס'ווערט אַ טומעל און אַ געפּילדער פּונקט ווי אין דער ווייבער־שוהל:

איינע שרייט:

— „יאָ כצען פּושי בופעטשע!"

אַ צווייטע:

— „יאָ פּושי פאַנטאַך!"

אַ דריטע:

— „יאָ, פּושי קאַשע!"

אַזעלכע „פּאָשעדזעניעס" קומען פאָר טאָג־טעגליך. יעדעס מאָל ביי אַ אַנדערע „דזשאַלאַטשקע", נאָך דער „פּאָשעדזעניע", דעקט מען דעם טיש. מ'נעמט אַראָפּ די בילעטען, און מ'לענט אויף... „ס'פּעשעל" — מ'נעמט זיך צום „פּאָקער". ס'טיילען זיך איין עטליכע גרופּקעס און מ'נעמט זיך „עוסק" זיין. ביי יעדער גרופּקע שטעלט מען אויף טעלערלעך מיט „טשופּקעס" און ס'ווערט ליהודים! ווער מיר זקנים? וואָס מיר „לינת הצדק"? ווער מיר אַקאַדעמיקער — איצט האָט דער

„איבער אייבעל" דאָס וואָרט!

מיינט איהר, פּאַניע רעדאַקטאָרזשע, אַז נאָר די ווייבער זענען אַזוי שטאַרק עוסק? אויב איהר מיינט אַזוי, האָט איהר במחילה אַ גרויסען טעות. אונזערע מענער שלאָפען אויך נישט אין אַנגעטועכץ. דער חילוק איז נאָר, וואָס די ווייבער שפּילען אַ גאַנצע וואָך, און די מענער מ'שבת־צו־נאַכט ל'שבת־צו־נאַכט. שבת־צו־נאַכט, ווי מ'ציגר נאָך אָן אַ ליכט, שטעהט מען און מ'קוקט אין הימעל אַריין. מיינט איהר, אַז דאָס ווילען זיי מחדש זיין די לבנה? אָך, ווי פאַלט איהר אוים? אי, וואָס קוקען זיי עפּעס אין הימעל אַריין? דאָס זוכען זיי דריי שטערן. אַז עס שטעהען דריי שטערן מעג מען זיך נעהמען צום „טעלעפאָן". זענען טאַקע דאָ אַזעלכע, וואָס בעגנוגענען זיך מיט 2 שטערן. דעם דריטען נוצען זיי צו דעם „שטערן" פון אַ שפּילער און פאַרטיג! — אָט אַזוי איז מען אין קאָלומנע „עוסק" אין צוויי זאַכען: אין כּלל־טועריי און אין „אויבער אייבעל!"...

קאָלומנער טאַנץ - זאַלען

חבר רעדאַקטאָר, לעבען!

האָט איהר שוין געזעהן אַ קאָלומנער טאַנץ־זאַל? ניין? אויב איהר האָט דאָס נישט געזעהן, טאָ זייט זשע מוחל, כאַפּט אייך אַראָפּ זונטאָג מיט'ן „טאַני פּאָטשאָנג" בלויז אַ קוק צו טון אויף די קאָלומנער „טאַנץ־סאַלעס".

ווייסט איהר, ווי ס'זעהט אויס אַזאַ „סאַלע"? אויב איהר זענט טשעקאַווע, וועל איך זיי אייך פאַרשטעלען:

אין מיטען פעלד איז אויפגעשטעלט געוואָרען אַ סוכּה, ממש אַ סוכּה. נישט חלילה קיין רייכע סוכּה, מיט אַ געדעקטען דאַך, מיט אַ פּאָדלאָגע, מיט ווענד, נאָר אַנ'אָרימע סוכּה, אַנ'אמת'ע דירת עראי, אָהן דאַך, אָהן פּאָדלאָגע, „פּשעזראָטשיסטע" ווענדלעך. האָט מען אוועקגעשטעלט אַנ'אָרקעסטער פערגעבען, מ'צימבעלט אויפ'ן „בענבען". דער ווינד רייסט פון אַלע זייטען. ס'יונגוואַרג קוועטשט זיך נעבעך צום טאַקט", ס'ציהט אין די פיס, מ'ציטערט און מען טאַנצט — דאָס זענען די קאָלומנער טאַנץ־זאַלען!

די ערגסטע מכּה אין קאָלומנע איז אָבער

דער „טאַני פּאָטשאָנג"

דאָס איז אַ „מכּה שלא כּתובה בתּורה". אַ „וואָגאָן־לי־קוק" האָט זיך אָנגעזעצט אויף קאָלומנע און לאָזט נישט לעבען.

ראשית, די געסט. יעדער „טאַני פּאָטשאָנג" ניט אַ וואָרף אַריין קיין קאָלומנע אַ פּאָר טויזענד פּערסערס. לאָזען זיי זיך אַריין ווי די היישעריקען: צעשפּרייטען זיך איבער אַלע גאַסען, פּענסיאָנאַטען און צו סתם בעקאַנטע. מ'זוכט אויף קרובים פון נייגצענטען דור. אויף טריט און שריט הערט איהר מקבל פּנים זיין די געסט:

— „אָ, יאַקי גאָשטש!"

— „וואָיאַשעק מאַקס פּשיעכאַל!"

— „טשאָטשאַ גוטשאַ!"

— שלום עליכם ר' טרייטעל!

אַזוי איז מען מקבל פּנים די געסט. מ'איז מכבד מיט „שניאַדאַניע", מיט אַ מיטאָג, מ'באַוויעט די געסט, און אין האַרצען טראַכט מען זיך:

— אַוועקקומען זאָל דער גאַנצער „וואָגאָן־לי־קוק" מיט דעם „אָרבּים" צוזאַמען. האָבען זיך אָנגעזעצט מיט זייערע „אָולגאָווע" צוגען און לאָזען אונז נישט צו רוה. אַזוי פיל ליעטניסקעס זענען דאָ אַרום לאָדז, האָבען זיי זיך אויסגעקליבען קאָלומנע — אַנ'אַנשיקעניש מיט דעם „טאַני פּאָטשאָנג!"

מ'געהט דאָ לאַסקוי"

די קאָלומנער ווייבלעך און מעדלעך האָבען נאָך אַ „זאַיענטשע". ווייסט איהר וואָס? זיי זאָרגען פאַר דער „ליניע". זיי ווילען נישט „טיען", דיק ווערען, הייסט עס.

טאָ וואָס טון זיי?

זיי געהען „דאָ לאַסקוי"

נישט ווייט פון קאָלומנע (אַנ'ערך 5 קילאָמעטער) געפינט זיך דאָס שטעטעל לאַסק. טאָ וואָס טוט דאָס „איידעלע געשלעכט", כּדי צו דערהאַלטען די „ליניע"? — זיי געהען „דאָ לאַסקוי". נעהמען זיי זיך צוזאַמען אַ מנין ווייבער (אין די הויזען,, פערשטעהט זיך), און געהען „דאָ לאַסקוי" — „אַפּקרמען"...

קומען זיי קיין לאַסק אין די הויזען, מאַכט זיך דאָרט אַ לעבעדיגע לויה. אַלט און יונג לויפט נאָך מיט אַ קאַצען־מוזיק. מ'טייטעלט מיט די פינגער. קינדער שרייען:

— מאַמעשי, קום נאָר, וועסטו זעהן פּורים־שפּילערינס! ווייבער אין הויזען!

ווייבער אין די קופּקעס שאָקלען מיט די קעפּ:

— קאַלומנער הולטייטשקעס!...

— נישט בחנם איז אַזאַ „קרעזוס" אויף דער וועלט!.. אַז ווייבער געהען אין הויזען!...

אַנ'אַלטער לאַסקער יוד זאָגט:

— אַ פערדרעהטע וועלט נעבעך. די סוחרים טוט דער אוזשאַנד אויס די הויזען, און די ווייבער טוען זיין אָן...

אָבער אונזערע קאַלומנער ווייבלעך לאַכען דערפון. זיי זאָרגען פאַר דער „ליניע" און געהען „דאָ לאַסקוי".

ווי איהר זעהט, פּאַניע רעדאַקטאָזשע, האָבען אונזערע קאַלומנער לעטניטשקעס וואָס צו טון: זיי האָבען איביג אַ „זאַיענטשע". די מענער אין דער שטאָט אַנטלויפען פון אַ „זאַיענטשע", און די ווייבער זוכען אַ זאַיענטשע!..

דער לײדיגער טײסטער

פון ד"ר א. קאראלניק

דער יונגער יודישער שרייבער טוט א שווערען זיפץ: „נו, וואס האב איך שוין דערפון? א גוט ליד, זאגט איהר, און אויך מיין לעצטע ערצעהלונג א געראטענע, זאגען אנדערע; אבער וואס קומט ארויס דערפון? אט דארט — און ער נעמט ארויס פון דער בוזים־קעשענע א לעדערנעם טייסטער, געלער לעדער און גאלדענע איניציאלען — דאס איז מיר געבליבען פון מיין לעצטער ליבע. צו מיין געבורטסטאג האט זי מיר געגעבען א מתנה. דאס איז זיין פונקציע אין דער וועלט. און ער בענקט נאך ער היום פאר זיין תקון.

א נאאיווע נשמה געווען, זי האט אויך געגלויבט אין דעם יושר פון דער וועלט און אין דער־לאגיק פון דעם לעבען. געגלויבט, אז א שרייבער האט אויך א רעכט אויף לעבען, און בפרט א יודישער שרייבער. „איך פערשטעה נישט — פלעגט זי רעדען אין יענער צייט, ווען זי האט געגלויבט אין מיר — איך פערשטעה נישט, ליטעראטור איז דאך נישט קיין לוקסוס. מען קען זיך בעגעהן אהן דימענטען אדער אהן קאוויאר, אבער א בוך איז ווי ברויט. די נשמה הונגערט דאך פונקט אזוי ווי דער גוף, בפרט ביי יודען. וואס נאך האבען מיר דען, מ'שטיינס געזאגט, אויב נישט דאס ווארט, דער בוך, וואס בלייבט? מיט וואס אויספילען די לאנגע, שווערע שטונדען פון אומעט, אין וואס זיך פערגעסען און זיך פערלירען? און דאס פאלק וואלט דאך אויך בעדארפט זיין דאנקבאר אייך, מענשען, וואס שאפען די קונסט פון ווארט וואס וויגען־איין, זינגען־פאר, זאגען־פאר — מען וואלט אייך בעדארפט האלטען אין עושר און אין כבוד". אזוי האט די נאאיווע, גוטע, געזאגט אין דער צייט, ווען איהר הארץ איז נאך פול געווען פון בענקעניש, און איהר ריהרענדער, קינדערישער אילוזיע האט זי מיר דערלאנגט דעם נייעם טייסטער, וואס האט געשמעקט פון פרישע לעדער און פאליטור.

אבער איהר ווייסט דאך, שרייבער האבען שוין אזא טבע — זיי האבען ליב צו שאפען אילוזיעס דארט, וואו די ווירקליכקייט איז שוין צו־גרוי, און דאך, ווען עס גנב'עט זיך אריין דורך די לאדענס פון דעם לעבען עפעס א שטראהל פון אילוזיע, עפענען זיי דעם לאדען, און דער פארביגער שטראל ווערט צעשוואומען אין דעם פראזאאישען, גלייכגילטיגען טאג־ליכט.

עס ווייזט אויס, אז מיר, שרייבער, זענען ווי מען פלעגט אמאל זאגען אין רוסלאנד: „לישניע ליודי", איבריגע מענשען. אט פרעג איך זיך אליין: פאר וועמען ווערען דאס פראדוצירט אט די בערג פון ביכער? פאר וועמען סילעווען פאעטען זייערע שנירלעך פון ווארט־פערל? פאר וועמען גיסט עס דער קעמפענדער, דער ראנגלענדיגער שרייבער אויס זיין הארץ און זיין טינט? איך זעה אזוי זעלטען א לייענענדיגען מענשען. געוויס, אין דער ביבליאטעק טרעף איך זיי — אנגעבויגען איבער ביכער, אפט אזוי זיצענדיג־דרימלענדיג, אזוי מוזיקאליש־שלאפענדיג; אבער איך בין תמיד חושד, אז זיי זענען אדער שרייבער, וואס גרייטען צו א נייעם בוך, אדער יונגעליים, וואס ווארטען דא אויף זייער „ראנדעוואו"! איך האב געזעהן מענשען זיצען און לערנען, און זיי האבען געהאט א צוועק דערביי; אבער גלאט זיצען מיט א בוך אין דער האנט, לייענען אהן שום כוונה, אהן שום „שכר" — אפשר איינער אין א שטאט און צוויי אין א געמיינדע.

ביי יודען. די אלטע יודען פלעגען „לערנען", זאגען טאג און נאכט, קיינמאל נישט ארויסגעלאזען דאס ווארט פון זייער מויל, אבער נישט דערפאר, וואס זיי האבען געהאט א בעציהונג, א דראנג, נאר ווייל אזוי איז געווען דער לעבענס־שטייגער, דער מנהג.

איך ווייס אייגענטליך נישט, ווער עס האט אויסגעטראכט די לעגענדע, אז יודען זענען א בוך־פאלק, אז זיי האבען רעספעקט פאר ליטעראטור און פאר דעם לעבעדיגען קוואל פון דער ליטעראטור — דעם שרייבער. אין דער נישט־יודישער וועלט איז ליטעראטור, פון זינט זי איז בכלל אויפגעשוואומען פון דעם תהום, געווען שטענדיג א שליסעל צו רוהם, צו גרויסקייט, און זעהר אפט אפילו צו עשירות. ביי יודען איז זי געווען פון שטענדיג אן דער זיבערסטער שליסעל צו בטלנות און צו דער טארבע. און די יודישע מעצענאטען — האט שוין עמיצער אמאל געהערט פון א יודישען גביר, וואס זאל, ווי, צום ביישפיל, מאראזאוו אדער ריאבושינסקי אין רוסלאנד, אויסהאלטען א גאנצע ליטעראַרישע בעוועגונג, אויפבויען מיט זיין געלט זשורנאלען, פערלאגען, טעאטערס, געבען שרייבער א מעגליכקייט צו שאפען, קינסטלער — צו ארבייטען, דענקערס — צו טראכטען און צו לעבען?

און פארוואס נאר אין רוסלאנד? אין אמעריקא פאסירט עס אויף שריט און טריט. אלערליי „פאונדיישאנס", געזעלשאפטען און אויך פריוואט מעצענאטען.

וואו, אין א וואסער מוזעי געפינט זיך א יודישער גביר, וואס זאל אוועקלעגען א פאר צעהנדליג טויזענט דאלאר אויף א יודיש־ליטעראַרישען פאנד? געוויס, געווען אמאל אין רוסלאנד דער ליטעראַרישער „נדיב", וויסאצקי, א יוד א משכיל, א געוועזענער מלמד — האט געגרינדעט און אויסגעהאלטען פאר א געוויסער צייט דעם „השלוח".

אבער, לייענט די בריף פון אחד־העם — קיין צו־גרויסע הנאה האט דער דאזיגער שטאלצער יודישער דענקער דערפון אויך נישט געהאט. איך וויל דא נישט דערצעהלען פון אנדערע, נאך לעבעדיגע, יודישע מעצענאטען. עס איז נישט כדאי אפילו זיי אנצורופען מיט אזא הויכען טיטול, אפילו אין א פאראדיסטישען טאן. זייער מעצענאטענטום האט אפט א שטריך פון ליטעראַרישען סאדיזם.

איין קליין געשיכטעלע וויל איך דא דערצעהלען מיין גוט־האַרציגער פערגלויבטער — די געשיכטע פון איין יודישען מעצענאט. עס האט זיך געטראפען מיט א פאר יאהר צוריק, זיצען מיר ביידע און שמועסען ביי א גלעזעל קאווע.

איך בין געווען גענוג נאאיוו צו האבען א ליטעראַרישען פלאן, געוואלט עפעס שאפען, פערטראכט א קולטור־בנין. און אזויפארזיכטיג, הינטען־ארום, מיט א סך מליצות און איבריגע פראזען, האב איך אנגעהויבען פארצולעגען מיין פלאן דעם מעצענאט. „איך וויל אייגענטליך פון אייך גארנישט, כ'מיין נישט קיין געלד, נאר אזוי, אנ'עצה, איהר זייט דאך א פראקטישער מענש און דערצו האט איהר דאך א בעציהונג צו יודישער קולטור, א. אז. וו.".

לאקריץ־זיסע ווערטער, און ווי לאקריץ האבען זיי מיך אליין גענודיעט. דער קלוגער גביר מיט דעם זאמטען שמייכעל האט זיך סוף־כל־סוף דערבארימט איבער מיר. „וואס דארפט איהר זיך מוטשען, ציהען פון זיך די עצמות? איך ווייס דאך גאנץ גוט וואס איהר מיינט — נישט מיין הגדה, נאר די קניידלעך. נו, איך וועל אייך מאכען די ארבייט גרינגער. מיין עצה דארפט איהר נישט און קיין קולטור בעדארף איך נישט, און מיר זענען נישט קיין שותפים. ליטעראטור — עט, צו וואס? מיין אינטערעס פאר שרייבער? געוויס, איך האב א גרויסען אינטערעס פאר זיי, ווען זיי זענען קבצנים — פאר זיי, אבער נישט פאר דעם, וואס זיי שרייבען. שרייבער? אך, איך האב זיי אזוי ליב, בפרט — ווען...."

און ער עפענט אויף זיין שאפע, אנ'אמת'ער „סעיף" מיט א גאנצער קאמבינאציע. נעמט ארויס פון איהר פעקלעך אלטע כתבים, מאנוסקריפטען פון טויטע שרייבער. ערשטע אויסגאבען מיט די אויטאגראפען פון פערפאסער, וואס זענען שוין לאנג בעגראבען. פערגעלטע בריף, שנארער־בריף. „דאס זענען אלץ היסטארישע דאקומענטען", זאגט ער מיט שטאלץ, „אבער מיין שענסטע רעליקוויע האב איך אייך נישט געוויזען". און ער נעמט ארויס א קעסטעלע, א שעהן קעסטעלע, שווארץ האלץ און פערלמוטערדיג אינקרוסטירט, עפענט עס אויף מיט א שליסעלע וויקעלט ארויס פון זייד א חפץ און לעגט איהם אוועק אויפ'ן טיש. עס איז געווען אנ'אלטמאדישער, האלב־צעריסענער טייסטער, וואס האט אמאל געהערט צו א בעריהמטען שרייבער — א שרייבער, וואס האט געלעבט מיט פינף־און־זיבעציג יאהר צוריק. געלעבט? האלב־טויט, קראנק, עלענד, א וואגלער געווען, אבער תמיד אין ענטוזיאזם, שטענדיג אין פלאם, א מענש פון א קאכעדיגען טעמפעראמענט און א נעוואלדיגען פאטאס. און א גאנץ לעבען — א קורץ לעבען — די שווערע קראנקהייט און די ארימקייט האבען איהם אפגעשניטען דאס לעבען אין די יונגע יאהרען. איז זיין טייסטער געווען א בענקענדיגער, אהן א דערפילונג, און ליידיג צו איהם געקומען, ליידיג זיך פון איהם געשיידט, און א ליידינער ליגט ער איצט אין א שאפע, אין „סעיף", לעבען באנקס און געלד און וועקסלען. צום ערשטען מאל אין אזא שכנות, אבער איצט דארף ער שוין די שכנים נישט האבען.

יא, יא, דער טייסטער האט זיך דערלעבט, בלויז זיין באלעבאס האט נישט זוכה געווען", זאג איך צו דעם שטאלצען בעזיצער פונם ליידיגען טייסטער. „געוויס, אזוי איז די וועלט", ענטפערט ער מיר פילאזאפיש און מיט א קאלטען שמייכעל און פערשליסט צוריק די רעליקוויע אין דעם „סעיף".

סוף פון איהר שענסטען טאג

(ערצעהלונג) • נאכ'ן פראנצויזישען • פון נ. פערלמאן

— איצט נעה איך... איך מוז שוין געהן... פערשטעהסט דאך אליין, מיין ליבער וואלטער...

ער האט זי אנגענומען פאר די אקסעל, האט זי צוגעדריקט צו זיך און ארויסגעזאגט מיט א געמאכטען ברוגז:

— געהן... געהן... דו ווייסט נאר איין זאך צו זאגען... א פינף מינוט קאנסטו נאך בלייבען...

מינא האט זיך הויך פונאנדערגעלאכט:

אלעמאל פערלאנגסטו פון מיר פינף מינוט... און אין פינף מינוט ארום וועט זיין די זעלבע זאך... ביזט א קינד, וואלטער...

ער האט צוגעלעגט איהר קאפ צו זיין אקסעל, און זי האט קוים געקענט איינהאלטען איהר היטעלע, וואס זי האט מיט אזוי פיל מיה געהאט צורעכט געמאכט פאר'ן שפיגעל.

— מיין גאט, עס איז שוין פינסטער! — האט מינא אויסגערופען — שוין אכט א זייגער... וואס וועט ער זאגען ווען איך וועל קומען אזוי שפעט אהיים? איך לויף שוין, וואלטער,„ מיר'ן זיך זעהן מאנטאג....

אלבערט קעלער, איהר מאן, א מענש א רוהיגער, א גזועצטער, האט טאקע זיין פרוי אין קיין שלעכטס נישט פערדעכטיגט, אבער אנ'ענדערונג אין איהר גייסטיגען צושטאנד האט ער דאך דערשפירט אמאל.

— וואס איז דיר, מיין טייערע? — ביזטו מיד? טוט דיר אפשר וועה דער קאפ? דו זעהסט מיר עפעס נישט אויס מיט אלעמען....

זי האט געענטפערט אומבעשטימט, מיט אפגעהאקטע ווערטער. אמאל האט זי איהם געזאגט, אז עס איז נישט מעהר ווי „אנ'אלגעמיינע מידקייט", אדער זי האט ארויפגעלעגט די שולד אויפן פריהלינג, וואס האט שטענדיג געווירקט זעהר שלעכט אויף איהר.

דעם אמת געזאגט, איז איהר טאקע נישט געווען גוט. זי האט געפילט, אז זי לעבט א נישט־פול לעבען, ווען איהר פריינט וואלטער איז נישטא לעבען איהר. אמאל האט וואלטער זיך געבייזערט אויף איהר: נאך אלעמען, איז עס זעהר נאריש. באלד וועסטו אפילו נישט אויסטון די הענטשקעס... ווילסט מיר טאקע איינריידען, אז דו ביזט עס אזוי שטארק פערנומען?... נו, גוט, זאג מיר שוין א „גוטע נאכט"...

מינא, א פערצווייפעלטע, האט נאר געשאקעלט מיט'ן קאפ:

— איך בין שוין אבער דא גאנצע צוויי שטונדען.

— אזוי! צוויי שטונדען! צוויי שטונדען פאר געליבטע זענען נישט מעהר ווי א סעקונדע... ווייסט וואס איך וואלט געוואלט, מינא? טרעף... איך וואלט געוואלט, אז מיר זאלען פערברענגען א גאנצען מעת לעת צוזאמען, א גאנצען טאג און א נאכט. מיר זאלען זיין איינגאנצען רוהיג און גארנישט טראכטען.

ער האט זיך איבערגעבויגען צו איהר. זי האט געקוקט פאר זיך, דאס מויל האלב־אפען.

— וועסט זעהן, מינא, וואס מ'קאן אלץ אויפטון אין א טאג. מיר וועלען וויסען, אז די צייט געהערט אינגאנצען אונז, אז מיר האבען נישט וואס צו יאגען זיך...

מינא האט געשמייכעלט, ארומנעהמענדיג מיט די הענט איהר קניה און קוקענדיג אלץ פאר זיך מיט א ווייטען, פע'חלומ'טען בליק.

— און די נאכט, מינא„ די נאכט...

וואלטער האט אפילו נישט געפרובט זאגען, וואס עס וועט זיין אין יענער נאכט. ער איז אנטשוויגען געווארען. ביידע, זיצענדיג שטיל איינס אנטקעגען אנדערען, האבען זיי זיך פערטראכט איבער דעם גרויסען גליק פון א טאג צוזאמען, וואס זיי וועלען אפשר אמאל אפרייסען פאר זיך, וואס וועט אפשר קיינמאל נישט קומען פאר זיי...

ביסלעכווייז איז דאס געווארען ביי זיי אנ'איינרעדעניש. יעדען מאל וואס זיי האבען זיך געטראפען, האבען זיי נאר גערעדט פון „זייער טאג". וואלטער איז געווארען אומגעדולדיג.

— דיין מאן פערלאזט נאר קיינמאל נישט דאס הויז? — האט ער נעפרעגט. — ער פאהרט גאר קיינמאל נישט אוועק פון שטאט?

מינא האט געשאקעלט מיט'ן קאפ אויף „ניין", אבער דער געדאנק וועגען איהר מאנ'ס אפפאהרען פון שטאט איז איהר אריין אין קאפ.

זי האט גענומען ערנסט טראכטען איבער דעם. איז טאקע נישט מעגליך עפעס צוצוטראכטען, אז זי זאל קענען וועניגסטענס איין טאג זיין אינגאנצען פריי פאר זיך?... עס האט זיך באלד ארויסגעוויזען, אז די זאך איז גארנישט אזוי שווער. מיט א פערקנייטשטען שטערען, א שוויוגענדיגע, א פערטועגנע אין זיך, איז זי שעה'ן לאנג אפגעזעסען אקעגען איהר מאן און נישט אויסגערעדט קיין ווארט. אלבערט איז געווארען שטארק אומרוהיג איבער דער ענדערונג וואס איז פלוצלינג פארגעקומען מיט זיין פרוי.

— מיין טייערע, — האט ער איהר געזאגט, — וואס זיצסטו אזא אומעטינע? מען טאר זיך נישט נאכגעבען. וועסט נאך אינגאנצען צוזאמענברעכען... טוט דיר עפעס וועה? טו עפעס, נעה פערברענגען מיט פריינד. אפשר וועסטו גאר פאהרען צו דיין מאמען? די רייזע וועט דיך אביסעל צושטרייען...

מינא האט זיך אנגעכאפט אן דעם פלאן, וואס אלבערט האט איהר פארגעשלאגען. זי האט נישט גלייך געזאגט „יא". זי האט איהם אבער געוויזען, אז דער פלאן האט זי פראינטערעסירט.

אלבערט האט געזעהן, ווי זי איז געווארען גאר אנ'אנדערע, לעבעדיגע, כמעט פרעהליך, און זיין הארץ האט אנגעקוואלען.

—דער צוג איז זעהר בעקוועם, — האט ער געזאגט, — וועסט פאהרען מארגען אין דער פריה. איך וועל פערשטעהט זיך, דיך בעגלייטען צום וואקזאל...

דאס איז געווען א נייע שווערינקייט, וואס מען האט געמוזט איבערקומען, ווייל מינא איז נעפאהרען און איז נ י ש ט געפאהרען. זי האט געהאט אויסגעארבייט אין גדאנק זעהר א פיינעם פלאן: אזוי ווי איהר געליבטער האט נישט געקענט אוועקפאהרען פון שטאט, וועט זי פערבלייבען מיט איהם. און צו דער מאמען וו,עט זי קומען מארגען, מיט א טאג שפעטער, דאס הייסט, נאך יענעם וואונדערליכען טאג, וואס איז געווארען זייער שטערעבונג, זייער איידעאל. זי וועט שוין וויסען צו ערקלערען איהר מוטער פארוואס זי האט פערשפעטיגט, און זי וועט עס טון אזוי, אז אלבערט זאל גארנישט וויסען. זי האט שוין אפילו בעשטימט ווען זי וועט פאהרען. זי האט זיך נישט געקענט דערווארטען אויפ'ן טאג: איבערמארגען.... מארגען... היינט...

מינא האט אנגעטון איהר ניי קלייד. די זון־פערפלייצטע גאסען זענען געווען אזוי פריהלינגדיג אויפגערעמט, ווי עס איז געווען מינא'ס פלאטערדיג הארץ אין יענעם פריהמארגען.

אלבערט האט געטראגען איהר קליין רענצעל, און ער האט עס אוועקגעלעגט אויף דער באנק אין א ווינקעל פון וואגאן, וואס מינא האט אויסגעקליבען פאר זיך.

מינא האט געטראכט מיט א שמייכעל אין זיך, אז די לאנגע רייזע וועט זיין גאנץ קורץ, אז זי וועט ארונטערגעהן אויף דער ערשטער סטאנציע, וואו וואלטער וועט ווארטען מיט זיין אויטאמאביל אויף איהר, — און ביידע וועלען זיי גלייך אנהויבען זייער טאג, דעם גרויסען טאג, וואס וועט פערבלייבען איינציג אין זייערע ערינערונגען.

אויף מארגען אין דער פריה איז אלבערט נעזעסען איינער אליין אין עס־זאל. פון קיך האט זיך געטראגען צו איהם דער ריח פון פרישער קאווע, וואס דאס דינסט־מיידעל האט צוגעגרייט. ער האט זיך געפיהלט איינזאם, ער האט אויסגעצויגען די הענט נאך דער פריהמארגען־צייטונג, דער גרויסער „קאפ" איבער דער גאנצער בריים פון דער צייטונג האט זיך איהם געווארפען אין די אויגען.

ער האט גענומען די צייטונג אין ביידע הענט און איבערגעלייענט די ריזיגע ווערטער:

„א שרעקליכע באהן - קאטאסטראפע לעבען ב."

דאס הארץ האט זיך א ווארף געטון אין איהם. ער האט זיך אבער באלד געכאפט און זיך געזאגט:

א, איך בין אזוי נאריש... עס איז טאקע דערזעלבער צוג, וואס זי האט גענומען, און אין דערזעלבער שעה... אבער זי איז דאך אוועקגעפאהרען נישט היינט, נאר נעכטען... אבער סיי ווי, וואס פאר א צופאל!... זי וואלט דאך געקאנט פאהרען היינט אין דער פריה...'

מיט א לייכטער הארץ האט ער גענומען לייענען ווייטער: „עפעס איז קאליע געווארען מיט די סיגנאלען און דער צוג איז לעבען ב. ארונטער פון די רעלסען; די ערשטע וואגאנען זענען אינגאנצען צושמעטערט געווארען; א גרויסע צאהל פערוואונדעטע און עטליכע טויטע" נאך דעם נייעם האט געפאלגט א ליסטע מיט נעמען, וואס אלבערט איז נישט איבעריג אויפמערקזאם דורכגעלאפען מיט די אויגען.

מיט אמאל איז זיין גאנצער קערפער פערגליווערט געווארען. די צייטונג איז ארויסגעפאלען פון זיינע הענט. ער האט איבערגעלייענט: „מינא קעלער; א פוטערן זשאקעטעל, א גרין קלייד — דערהרג'עט אויפ'ן שטעל".

ערשט שפעטער, ווען אלבערט האט קוים צוזאמענגענומען זיינע געדאנקען, האט ער זיך געפרעגט, ווי אזוי איז זיין מינא געקומען צו זיין אין דעם צוג היינט אין דער פריה, ווען זי איז ארויסגעפאהרען נעכטען?... ער האט דאך זי אליין בעגלייט צום וואקזאל.

נאך שפעטער, ווען ער איז געשאנען איבער זיין פרוי'ס קערפער, האט ער געקוקט אויף איהר און אלץ נישט געקענט פערשטעהן. זי איז דארט געלעגען אין איהר ניי קלייד, מיט איהרע פריש־געלאקטע האר, מיט א גליקליכען שמייכעל, וואס דער טויט האט פערגליווערט אויף איהרע ליפען. זי איז דארט געלעגען פאר איהם, און דאך איז עס נישט געווען זי. עס איז געווען אנ'אומבעקאנטע, וואס איז אוועק. אוועק פון איהם אויף אייביג, מיטנעהמענדיג מיט זיך דעם טיפען, גרוילינען סוד...

סנחריב

ביבלישע פאעמע

ישעיה, ל״ו – ל״ז

...און אינם יאהר דעם פערצענטען
פון יהודה׳ס קיניג חזקיה
איז אויף די פעסטע שטעט פון יהודה
ארויף סנחריב, אשור׳ס קיניג,
בעצוואונגען זיי, און האט געשיקט
פון לכיש קיין ירושלים
זיין מיליטער פיהרער רבשקה
אן שפיץ פון אנ׳ארמעע א גרויסער,
האט ער געשטעלט זיך לעבען גראבען
פון סאזשקעלע דער אויבערשטער,
אנטקעגען וועג פון וועשער-פעלד.
און ס׳איז אנקעגען איהם ארויס
אליקים, זוהן פון חלקיה,
וואס איבער פאלאץ, שבנא שרייבער
און יואח, אספס זוהן, דער קאנצלער,
און ס׳האט געזאגט צו זיי רבשקה:
היינט ווי־זשע קענסטו אפזאגען
אזוי האט איהם געלאזען זאגען
דער גרויסער קיניג אשור׳ס:
אויף וועמען האסטו זיך פערלאזען?
ביסט מיט׳ן מויל בלויז קלוג און שטארק
צו קענען אנפיהרען מלחמות;
אויף וועמען־זשע פערלאזטו זיך
און ווידערשפעניגסט געגען מיר?
פערזיכערסטו זיך אויפ׳ן שטיץ
פון שטעקען דעם צובראכענעם,
מצרים, וואס דו שפארסט זיך אן
אויף איהם און לעכערסט זיך די האנט?
אזוי איז פרעה דאך פאר אלע,
וואס פערלאזען זיך אויף איהם!
פערלאזט זיך אפשר אויף דיין גאט,
וואס חזקיהו האט בעזייטיגט
די במות און מזבחות זיינע
און אנגעזאגט דעם פאלק, ער זאל
זיך בוקען בלויז צום איינציגען
מזבח אין ירושלים?
פערוועט זיך נאר אצינד מיט מיר,
איך גיב דיר פערד צוויי טויזענד שטיק
צי גיסטו רייטער מיר פאר זיי?
געהט זאגט דעם קיניג חזקיה:
מיין האר׳ס א קליינינקען פאשא
און אויף מצרים זיך פערלאזען
מיט רייטוועגענער און מיט רייטערס?
צי אהן דעם ווילען פון דיין גאט
בין איך געקומען אין דעם לאנד,
בעצווינגען איהר, פערדארבען איהר?
עס האט דיין גאט דאך מיר בעפוילען,
כ׳זאל אויף דעם לאנד געהן, איהר פערדארבען!—
און ס׳זאגען דעמאלס צו רבשקה׳ן
אליקים, שבנא און אויך יואח:
דו רעד צו דיינע קנעכט אראמיש,
ווייל מיר פערשטעהען אט די שפראך,
און רעד נישט דא צו אונז יודיש,
ווען ס׳הערט דער פאלק וואס אויפ׳ן מויער.
רבשקה אבער ענטפערט זיי:
צי האט מיין האר געשיקט מיך ריידען
מיט אייער האר, אדער מיט אייך?
דאך נאר מיט יענע אויפ׳ן מויער,
וואס וועלען נאך מיט אייך צוזאמען
זיך שפייזען מיט אורין און קאל!
און ס׳האט רבשקה זיך געשטעלט
און הויך אויף יודיש אויסגעשריען:
הערט אויס די ווערטער פון מיין קיניג,
דעם אלמעכטיגען קעניג אשורס!
זאל אייך חזקיהו נישט פערפיהרען,
ווייל ער וועט אייך נישט ראטעווען,
זאל אויך אייך נישט פערזיכערן,
אז העלפען וועט אייך אייער גאט
און ס׳פאלט די שטאט נישט פאר מיין קיניג, —
אזוי זאגט קיניג אשורס אייך:
איהר שליסט מיט מיר א שלום־בונד
און געהט ארויס צו מיר אנטקעגען,
און איטליכער פון אייך וועט עסען
זיין ווייגשטאק און זיין פייגענבוים
און טרינקען וואסער פון זיין קוואל,
ביז איך וועל קומען און אייך נעמען
אין א לאנד, ווי אייער לאנד,
א לאנד פון ברויט און וויינגערטנער.
זאל אייך נישט אנריידען חזקיהו
און זאגען: גאט וועט ראטעווען!
צי האבען יענע פעלקערס געטער
ארויסגעראטעוועט די לענדער
זייערע פון קיניג אשורס?
פארוואס זשע זאל גראד אייער גאט
ירושלים ראטעווען?
און ס׳האבען אלע שטיל געשוויגען
און נישט געענטפערט איהם קיין ווארט,
ווייל ס׳איז אזוי געווען בעפוילען
פון קיניג, זאגענדיג: נישט ענטפערט!
און אלע דריי זענען געקומען
מיט קלײדער איינגעריסענע
צום קיניג חזקיהו און דערצעהלט,
וואס ס׳האט רבשקה זיי געזאגט.
און ווי ס׳האט חזקיהו עס דערהערט
האט ער די קליידער איינגעריסען
און מיט א זאק זיך צוגעדעקט
און אין גאטס הויז אריינגעגאנגען
און האט געשיקט אליקים׳ען
און שבנאן און די כהנים
די עלצטע צוגעדעקט מיט זעק
צו ישעיה, אמוצ׳ס זוהן, דעם נביא.
זיי האבען איהם אזוי געזאגט:
דער קיניג חזקיהו לאזט דיר זאגען:
עס איז א שלעכטער טאג געקומען,
א טאג פון אנגסט און שטראף און שמאך,
ווען קינדער קומען ביז געבוירערשטול
און ס׳קען די מאמע נישט געבוירען.
זאל גאט דערהערען, ווי רבשקה
האט איהם געלעסטערט און געשענדעט,
און דו זאלסט צו איהם תפלה טון
פאר׳ן רעשטל דעם געבליבענעם.
און ס׳זענען חזקיהו׳ס קנעכט געקומען,
געזאגט ישעיה׳ן אט די ווערטער.
און ס׳האט ישעיה זיי געענטפערט:
געהט זאגט דעם קיניג אייער האר:
נישט פארכט פאר די געהערטע ווערטער,
וואס קיניג אשור׳ס יונגען האבען
געלעסטערט און געשענדעט מיין נאמען!
איך גיב א גייסט אין איהם אריין
און ער וועט אויפנעהמען א קלאנג
און וועט אוועקגעהן אין זיין לאנד
און וועט דארט פאלען פונם שווערד.
און ס׳איז אין יענער צייט תרהקה,
דער קיניג כושם, ארויס אין שלאכט
אנטקעגען אשורס קיניג, און
רבשקה האט דערפון געהערט,
איז ער אוועק, זיין קעניג העלפען,
און האט דערוויל געשיקט שילוחים
צו חזקיהו, יהודה׳ס קיניג,
און איהם אזוי געהייסען זאגען:
זאל דיר נישט איינרעדען דיין גאט,
אויף וועלכען דו פערזיכערסט זיך,
אז ירושלים וועט נישט פאלען!
אט הער ווי אשור האט פערוויסט
די לענדער אלע פון ארום,
און דו נאר זאלסט זיך ראטעווען?
צי האבען יענע געטער זיי
געראטעוועט פון מיינע פאטערס?
פערטיליגט גוזן, חרן, רצף
און אויך בני עדן וואס אין תלשר!
וואו איז דער קיניג פון חמת,
פון ארפד און פון שטאט ספרוים?
צויאגט, פערדארבען זענען זיי!
האט קיניג חזקיה גענומען
די בריף פון די שלוחים׳ס הענט
און זיי געלייענט און געוויינט
געבראכט זיי אין גאט׳ס הויז אריין
און אויסגעשפרייט זיי דארט פאר גאט
און האט צו גאט אזוי געבעטען:
דו גאט־צבאות, כרובים־זיצער,
ביסט דאך דער גאט דער איינציגער
פאר אלע מלוכות פון דער וועלט,
האסט דאך בעשאפען ערד און הימעל,
נויג צו די אויערן און הער
די אויגען עפען און זעה
ווי ס׳האט סנחריב דא געשיקט
צו שענדען גאט דעם לעבעדיגען!
יע, גאט, עס האבען וויסט געמאכט
די קיניגען פון אשור יענע
אלע לענדער פון די פעלקער
פערברענט אין פייער אויך די געטער,
ווייל נישט קיין געטער זענען זיי,
נאר האנד־ארבייטען מענשישע,
געמאכט פון העלצער און פון שטיינער,
דעריבער האט מען זיי פערטיליגט.
אצינד, אבער, דו, אונזער גאט,
העלף אונז ארויס פון זיינע הענט,
און וויסען זאלען אלע לענדער,
אז דו ביזט גאט דער איינציגער!
און ס׳האט ישעיה, אמוצ׳ס זוהן,
געשיקט דעם קיניג חזקיה זאגען:
אזוי זאגט גאט ישראל׳ס צו
סנחריב׳ן דעם קיניג אשור׳ס:
עס לאכט פון דיר, עס שפאט פון דיר
די יונגפרוי טאכטער ציון׳ס;
עס שאקעלט מיט׳ן קאפ נאך דיר
די טאכטער ירושלים׳ס
וועמען שענדסטו, לעסטערסטו?
אויף וועמען הויבסטו אויף דיין קול
און בליקען ווארפסטו חוצפה׳דיג? —
אויפ׳ן הייליגען ישראל׳ס?!
דו לעסטערסט גאט דורך דיינע קנעכט
און טראכסט: מיט מיינע רייטוועגעלעך
האב איך אויף בערג דערהויבען זיך
אריינגעדרונגען אין לבנון
און אויסגעשניטען צעדערבוימער.
די אויסערוועהלטסטע טענענבוימער,
געקומען צו זיין העכסטען שפיץ,
דערלאנגט אפיש ביז זיין כרמל־וואלד!
כ׳האב אויסגעטריקענט מיט די טריט
די טייכען פון די פעסטונגען,
אליין געגראבען קוואלען פרישע,
געטרונקען וואסער צו גענוג;
צי האסטו נישט געהערט, וואס איך
האב לאנג־לאנג פריהער שוין געטון?
און האב פערצייטענס עס געשאפען
און איצט עס נאכמאל געבראכט —
עס ווערט א חורבן דא ארום
פון פוסטע שטעט — פערוויסטע בערגלעך!
די איינוואוינערס — קורצהענטיגע,
זיי שרעקען זיך און שעהמען זיך,
געווארען ווי די גראז אין פעלד,
ווי גרין געוויקס, ווי דעכער־וואוקס,
ווי זאנגען טרוקענע אין פעלד
אנטקעגען פולע, צייטיגע,
און וואו דו זיצסט, און וואו דו געהסט,
און וואו די קומסט — איז מיר בעקאנט
אויך ווי דו רגזנס׳ט זיך אויף מיר;
דיין רגזנ׳ען, דיין שטורמען —
ווייל דאס איז אלץ צו מיר דערגאנגען,
לעג איך א רונג דיר אויפ׳ן נאז
א שפרייז־האלץ אין די ליפען דיינע
און פיהר צוריק דיך אינם וועג,
אין וועלכען ביזט אהערגעקומען!
און דו האסט דא פאר זיך א צייכען:
געגעסען היי־יאהר ווידער־וואוקס,
דעם יאהר דעם קומענדיגען — ווילד־וואוקס,
און אינם דריטען — זייהט און שנייד!
פלאנצט וויינגערטנער און עסט פרוכט!
און די געראטעוועטע יהודה
וועט שיקען ווארצלען אונטען טיף
און זאמלען פרוכטען אויבען בריט!
ווייל אלץ וואס בלייבט און ראטעוועט זיך
אין ציון און ירושלים
וועט וואקסען און פערמעהרען זיך
און איבערשטייגען אלע ברעגעס —
אט דאס מאכען וועט פאר אייך
די אייפערקייט פון גאט צבאות.
דערום זאגט גאט צום קיניג אשור׳ס:
ער וועט אין שטאט אריין נישט קומען,
און וועט קיין פייל אהין נישט שיסען,
נישט קומען קעגען איהר מיט שילדען,
נישט שיטען ארום איהר קיין שאנצען
דעם וועג דעמזעלבען, ווי געקומען,
וועט ער זיך אומקעהרען צוריק,
ווייל איך וועל אט דער שטאט בעשיצען
כ׳וועל העלפען איהר פונמיינעטוועגען,
פונוועגען דוד׳ן מיין קנעכט.
און ס׳איז ארויס פון גאט א מלאך,
געשלאגען אין דער מדינה אשור׳ס
הונדערט פינפאונאכציג טויזענט.
ווען אויפגעשטאנען אינדערפריה —
זעה, אלע ליגען טויטע פגרים!
האט באלד סנחריב אפגעצויגען,
אוועק צוריק אין זיין שטאט נינוה.
און אט ווען ער האט זיך געבוקט
פאר זיין גאט נסרוך אינם טעמפעל.
בעפאלען איהם צוויי זיינע זיהן,
אדרמלך און שראצר,
שלאגען טויט איהם מיט׳ן שווערד
און אנטלויפען קיין אררט
און אויף זיין ארט איז אסר חדון,
זיין זוהן, געווארען קיניג.

—-=—

יודיש: פסח קאפלאן

סבות, פאלגען און הייל-מעטאדען

(מעדיצינישע שמועסען וועגען סיפיליס)

פון ד״ר ה. רוזשאנער

איינע פון די וויכטיגסטע לייסטונגען פון סאלווארסאן, אדער סאלוויארסאן - פרעפאראטען, איז דאס נאר גיכע פערהיילען זיך פון די סיפיליטישע געשווירען, תחילת. ווען סאלווארסאן איז נאר וואס ענטשטאנען, האבען די דאקטוירים ממש נישט גע־קענט זיך אפוואונדערן, ווען זיי האבען געזעהן, אז איין איינשפריצונג מיט סאלווארסאן איז גענוג געווען, כדי אויסצוהיילען די געשווירען ביי די סיפילים - קראנקע אין פערלויף פון 2-3 טעג, בעת מיט קוועקזילבער, וואס איז ביז דאן געווען דאס איינציגע הייל־מיטעל געגען סיפילים, האט געדארפט דויערן די קוראציע, כדי צו דערגרייכען אזעלכע רעזולטאטען בערך 3—4 וואכען.

ווי שנעל עס איז די ווירקונג פון סאלווארסאן, וואס קען אמאל טאקע דערפון ארויסראטעווען א מענשען פון די פעסטע און זיכערע נענעל פון טויט, קען דינען דער פאקט, וואס ווערט דערצעהלט פון בעקאנטען פאריזער סיפיליזאלאג ד״ר מיליאן. דאס איז געווען אין דער צייט פון דער גרויסער וועלט־מלחמה, ד״ר מיליאן האט זיך דאן געפינען אין דער כירורגישער אפטיילונג אין א מיליטעריש שפיטאל. מ׳האט דאן געזאלט מאכען אנ׳אפעראציע א זעלנער, וועלכען מ׳האט געזאלט עפענען דאס לופט־רעהרעל, ווייל ער האט פלוצלינג אויפגעהערט צו אטעמען. דאס איז געווען אין מיטען דער נאכט, און דער טויט האט געדראהט יעדע ווײלע צוצו־נעמען אלס קרבן דעם דאזיגען קראנקען. ד״ר מיליאן האט איינגעפונען, אז דאס נישט קענען אטע־מען איז א רעזולטאט פון א סיפיליטישע אנגעלא־פענקייט. ער האט דאן געמאכט דעם זעלנער א איינ־שפריצונג מיט סאלווארסאן. די ווירקונג פון דער דאזיגער איינשפריצונג איז געווען אזא איבערראשענד שנעלע, אז שוין נאך א האלבע שעה האט דער כמעט גוסס׳ער געקענט אנהויבען אטע־מען, און נאך א שעה איז די סכנה שוין געווען פער־ביי. ד״ר מיליאן דערצעהלט נאך א צווייטען פאל פון דער גיכער ווירקונג פון סאלווארסאן. דער דאזיגער פאל קלינגט ממש אונגלויבליך און העכסט־סענסאציאנעל. איין א שעהנעם פריהמארגען האט א פאריזער איינוואוינער פערלוירען פלוצים דאס לשון און ער האט בעקומען א לייכטען פאראליזש אויף דער רעכטער האנט. ד״ר מיליאן האט איהם געמאכט אנ׳איינשפריצונג מיט סאלווארסאן 0,3 געפינענדיג, אז דאס א רעזולטאט פון סיפילים. נאך 20 מינוט האט דער פאציענט שוין געקענט רערען א פאר ווערטער און „שפעטער״ איז פערשוואונדען דער פאראליזש.

ד״ר מיליאן דערקלערט די דאזיגע פאקטען דער־מיט, וואס די דאזיגע דערשיינונגען זענען געקומען אלס א רעזולטאט פון אנגעלאפענקייט אין געוויסע צענטערן, פון בעם נערווען־סיסטעם. דער סאלווארסאן האט פערקלענערט דאס געשווילעכץ. מיר קענען דערקלערען די דאזיגע גלענצענדע רעזולטאטען פון דער גיכער ווירקונג פון סאלווארסאן אויף אזא אופן אז דער סיפיליטישער גיפט רופט ארויס אויף געוויסע ערטער א קראמף (ספאזם). דער סאלווארסאן, וואס ווערט אריינגעשפריצט אין קערפער, נייטרא־ליזירט דעם דאזיגען גיפט און אויף אזא אופן פער־שווינדט דער קורטש.

אז סאלווארסאן איז אנ׳אונגעהויער וויכטיג הייל־מיטעל, וואס ווירקט נישט נאר אויף אויסצוהיילען געוויסע סיפיליטישע וואונדען, נאר אויך די קראנק־הייט גופא, בעווייזט דער פאקט, אז זייט מ׳האט אנ־געהויבען בענוצען סאלווארסאן אין קאמף געגען סיפילים, טרעפען זיך זעהר פיל פאלען פון איבער־חזר׳ן זיך פון דער סיפילים - קראנקהייט ד. ה. אז איינער, וואס איז שוין קראנק געווען אויף סיפילים, שטעקט זיך א צווייט מאל אן מיט דער דאזיגער קראנקהייט. אויב ער שטעקט זיך אן אויפסניי מיט׳ן סיפילים, איז דאס דער בעסטער סימן, אז ער איז שוין געווען אויסגעהיילט, מחמת אין געגענפאל, ד. ה. ווען ער וואלט נאך קראנק געווען, וואלט ער זיך דאך נישט געקענט ווידער אמאל אנשטעקען.

דערפון איז אלזא געדרונגען אז סאלווארסאן קען פולשטענדיג אויסהיילען פון דער סיפילים־קראנקהייט.

כדי אפצושאצען געגוי די גלענצענדע רעזול־טאטען פון סאלווארסאן אין פערגלייך צו די פריי־הערדיגע הייל־מעטאדען, וועלען מיר ברענגען א סטאטיסטיק פון יאהר 1911 (סאלווארסאן איז נאך דאן כמעט נישט בענוצט געווארען). די דאזיגע סטאטיסטיק איז נוגע 46 קראנקע, וועלכע זענען געהיילט געווארען זעהר ענערגיש אויף יענער צייט און די היילונג איז אונטערגענומען געווארען ביים סאמע אנהויב פון דער ענטשטעהונג פון סיפילי־טישען שאנקער. די ענערגישע היילונג איז בעשטא־נען דערין אז דער שאנקער איז געווארען כירורגיש אויסגעשניטען און דערצו האט מען זיי געהיילט מיט קוועקזילבער. פון די 46 קראנקע, נישט קוקענדיג אויף דער ענערגישער קוראציע פון יענער צייט, האט זיך דאך ביי 34 בעוויזען שפעטער א סיפילי־טישער אויסשלאק אויף דער הויט.

אבער וואסערע נצחון סאלווארסאן זאל נישט האבען אפגעהאלטען אויפ׳ן קאמפס־פראנט מיט סי־פילים דארף מען נישט אונטערשאצען אויך די אנדערע ספעציפישע מיטלען, — מחמת, ווי מיר האבען שוין בעמערקט אויף אנ׳אנדער ארט, כדי צו געווינען א שלאכט קען מען זיך נישט בעגנוגע־נען מיט איין געוועהר נאר דורך אנווענדען פער־שידענע מינים געוועהר, קען מען האבען די פולע האפנונג אויף א נצחון...

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●
צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●
בײלאגע צום „נײעם פאלקסבלאט" נומער 179
פרײטאג, דעם 2 אויגוסט 1935

אזוי ווײזט עס אוים!

זי האט געמוזט האבען אַנ'אַרישע באבע: זי שלאגט יודען...

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

שום אלייכים, יאַטן, צ'ווייסט ווי איעך בין? אין דאַנצנג בין איעך, צ'מיינט אַזאַדאַנציג ווי די ווילקער וואַבער אין מעידן טאַנצן פּאַקסדרועט? אָך, אין דאַנצינג, אין דער שטועט דאַנצינג. פון קאָוויע בין איעך אַראַנגיגאנגע קאַ דאנצינג.

צ'מיינט, אַז דו, אין דאַנצינג זענען נישטו אינדזערע באליטער יאטלעך? זאָך אזוי לעיבן מיט ענק ציזעזאַמעט, ווי איעך אָב גיזעיען באליטער יאַטן, אין דאפּקע פּון שמולן געסל. כאָב זיי באלד דערקנאַסט. כאַדזביג זיי רעדן דאַטשמעריש אין גייען אָעטגיפּיאָקיוועט ווי די קיטריעם.

איינער אַ באַליטער יאַט פּון פּרעווענטן-געסל, אַ גאַנצער מינאַריך, אָט מיעך אָכעט דערקענט, אָט איער זיך מיט מיער גיפרייט ווי שמעלקע מיטן גידוכים.

— פינקוס וואָס מאַכסט דו? וואָס העירט מאַן אין דעים שמאַלן געסיען?

אָב איעך עיעם אַ מעסט אונגיגעבן פון קאַפּע־לויש ביז די קאַמאַשן אין אָב אַזוי גיזוגט:

— שימשעלע פענטאַק, וואָס בראַכסטו עפּעס דאַטש? סאַרע פינקוס בין איעך דיער? איעך הייס פּיניעלע, פּיניעלע מאַזיק, אַזוי שוואויל איז דיער דו באַ די קאַקענקרייצן, אַז די שמאַסט שוין פּראַסיש?

נו, וואָס זאָגט עך, יאַטן, אָב איעך דעיעם פענטאַק גיט אראנגיזוגט?

צ'ווייסט וואָעס נאָך איעך אָב דו, אין דעים דאנצינג גיגאט? מאט דעך מיעך בעזיעכט צי כאניש קאַ ווליוטע.

אַ גראָבער דאַטש טרעפּט מיעך אין דער גאַס. מאַכט עיער צי מיער:

— דו, וואָס מאַכסט דו היער?

אָב איעך מיער גיטראַכט: זאָסט מאַכן מיט די זאַטן.

ני, אָט עיער מיעך בעזיעכט צי כ'שמוקל ניש קאַ ווליוטע.

אַז מ'זוגט יעקע פיי מעיג מע גלייבן. באַ מיער, באַ פּיניעלן, זיעכט עיער ווליוטע! ווען איעך וואָלט גיגאַט ווליוטע וואָלט איעך גיגאַנגע פּיעכאָטע פון באַליט קאַ דאַנציג?

וואָעס איעך קלעיר יעך צי טיען? יעך ראַכן איעך אַראנציגיין קא צאַמפּאָט, א קיק טיען צי אינדזערע ווילקער קאָמפּיען זיך ניש אין יאַם, צי אינדזערע שמאַלך־באַכער שפּילן ניש דאָרט אָף דעיר לי'רעטקע (גמיינט: רזלעטקע) אין טאָ־מער על איעך דאָרט פאַקן איינעם פון אינדזערע ווילקער, על איעך עיעם אינטערהאַקן די לעיבער.

דעוואַל זאַצך מיער גיזינט, אַ גרינסקע פּאַר אַלע באַליטער יאַטן.

ענקער פּיניעלע.

גראַף קאַלי.

וואר-קל־אנגעז

איז געווען אַ וואָך, רבותי,
צרות, ליידען, יעדער מין
מיט איהר „יודען-האַס" מעג דאַנציג
קאָנקורירען מיט בערלין...

ס'האָבען דאָרטען די שטורמיסטען
זיך צעהוליעט מיט אַ ברען,
אַזאַ ווילדע יודען - העצע
האָט מען זעלטען וואו געזעהן.

ס'האָט דער מענש פון זיך די חיה
דאָרט געגעבען פרייע הענט
ס'האָבען פינסטערע פלאַקאַטען
ווילד געדראָהט פון אַלע ווענט...

און אין בויטען איז געשעהען
אַזאַ שאַנד, אַזאַ בהלה:
ווי אין סדום האָט מען אַ מעדעל
אויסגעשמירט מיט פעך און סמאָלע

און איהר אָפּגעגאָלט די לאָקען
און מיט פעדערן בעשאָטען...
ווייל זי האָט נישט אָפּגעהיטען
היטלעריסטישע געבאָטען....

ס'האָט דאָס מעדעל, הערט רבותי
אַ פערברעכען דאָך בעגאַנגען,
עפּעס זאָגט מען, אַז אַ יודעל
האָט איהר אַריש הארץ געפאַנגען...

מ'האָט דערוואוסט זיך, מיט אַ יודען
האָט אַ ראַנדקע זי געמאַכט
ערגיץ אין אַ זומער - אָוונד
ווען די ליבע האָט ערוואַכט...

יודען טאָר מען דאָך נישט ליבען
און נישט צערטלען און נישט גלעטען
העכסטענס מעג אַנ'עכטע דייטשקע
מיט די פיסלעך אויף זיי טרעטען...

בעניעלעס 7 חכמות
פון דער וואָך

.1

— פאַרוואָס האָט מען אין „דריטען רייך" פערבאָטען יודען צו בעזוכען די באָד־אַנשטאַלטען?

— ווייל דאָרט געהט שוין סיי ווי סיי די ווילדע יודען-העצע אויף דער גאַנצער פּאַרע.

— .2 —

— פאַרוואָס האָט דער ניו־יאָרקער בירגער־מייסטער נישט געוואָלט אַרויסגעבען אַ דייטש די ערלויבעניש צו ווערען אַ מאַסאַזשיסט?

— ווייל אויף „רייבען די ביינער" איז דער בעסטער פלאַץ אין דייטשלאַנד גופא.

-- .3 —

דער נייער בערלינער פּאָליציי־פּרעזידענט, העלדאָרף, האָט ערקלעהרט, אַז די יודען טוען מיסבּרויכען מיט דער „גאַסטפריינדליכקייט" פון דייטשלאַנד געדעכט, וואָרעם דייטשלאַנד איז איצט נזהר, נישט נאָר מ'מיט'ן מקיים זיין „הכנסת אורחים", זי זאָרגט אויך שטאַרק פאַר „בקור חולים" און „הלוית המת".

— 4 —

פון גענף, טיילט מען מיט, אַז דעם 31־טען ד. ח. וועט פאָרקומען אַ זיצונג פון פעלקער־בונד, אויף וועלכער ס'וועט בעטראַכט ווערען דער איטאַליעניש־אַביסינישער קאָנפליקט.

ווי מען שמועסט, וועט ענגלאַנד צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע — רעדען אַנ'אָפענעם „איין און דרייסיג".

— .5 —

אין דייטשלאַנד איז אין דער שטאָט בראַקעם פאָרגעקומען אַנ'אויפפרייס אין אַ מאַשינען־האַלע. די סבה פון אויפפרייס איז אַ קורץ־שלוס.

זאָגט דערויף דער „קונדס":

— יאָ, ס'איז אמת, ס'איז שוין טאַקע אין דער מדינה „קורץ" פאַרן „שלוס".

— .6 —

ווי די צייטונגען גיבען איבער, האָט די מינכע־נער פאָליציי אַדורכגעפיהרט קאָנטראָלעס בײ די פלייש־העקער, דאָס איז צוליב דעם יקרות אויף פלייש.

— אין אַ לאַנד וואו מענשען־פלייש איז אַזוי ביליג, מוזען בהמות הויך שטייגען.

— .7 —

אין די פּאָליטישע קרייזען קאָכט זיך איצט מיט דעם פּראָצעס פון דעם בעקאַנטען דייטשען קאָמוניסט טעלמאַן.

וואָס פאַר אַ ראָלע שפּילט בײ די נאַציס איין טעלמאַן, אַ מדינה, וואָס וויל מאַכען אַ תל פון דער וועלט, וועט נישט מאַכען אַ תל פון איין מאַן!

בעניעלע זאַלץ.

פּײטעל און טרײטעל

פּײטעל: זאַג מיר, טרײטעל, וואו ליגט איי־גענטליך דאָס אַביסיניען, וועגען וועלכען מ'שרייבט איצט אַזוי פיל אין די גאַזעטען?

טרײטעל: געאָגראַפיש ווייס איך נישט, נאָר פּאָליטיש ליגט דאָס דאָרט, וואו די איטאַליענער ווילען קריגען אָנגעריבען אַ מאָרדע.

פּײטעל: אוי־אַזוי, טאָ ערקלעהר מיר, טרײ־טעל נאָך אַ זאַך: אין פוילען טאָר מען נישט באָיקאָטירען דייטשע סחורה, נו, און די וואַהלען צום סיים מעג מען יאָ באָיקאָטירען?

צווייטער: שוטה איינער, די סיים־וואַהלען איז דאָך ריין פוילישע סחורה!...

פּאָליטיק פון דער וואָך

פעלקער־ליגע.

איצט האָט דאָס וואָרט די פעלקער־ליגע. איטאַליען האָט פערטשעפּעט מיט אַביסיניען, לאָזט זיך אַביסיניען נישט שפּייען אין קאַשע און עס שמעקט מיט מלחמה.

זאָל זיין מלחמה ערגיץ דאָרט אין אַפריקע, וועמען אַרט עס? לאָזט זיך אויס, אַז עס אַרט יאָ — מיצען מוז מען דאָך שוין אָנקומען צו דער פעלקער־ליגע.

צווישען אונז געשמועסט מאַכט די פעלקער־ליגע אַנ׳איינדרוק פון אַנ׳אָפּגעקומענע פון אַנאָפּגע־שוואַכטע זקנה, וואָס קאָן זיך אַליין קוים קוים האַלטען אויף די פיס, נאָר אַנ׳אָנשטעל מאַכט זי נאָך פון אַ בריה, פון אַ וואַזשנע עקזאַקערין.

בסך־הכל איז די פעלקער־ליגע אַ מאַנעקין ביי ענגלאַנד. וואָס ענגלאַנד הייסט, טוט די פעלקער־ליגע.

אויך איצט, אויב ענגלאַנד וועט נישט וועלען קיין מלחמה אין אַביסיניען, וועט די פעלקער־ליגע נישט דערלאָזען.

ווען מיר שרייבען די שירות זיצט די פעלקער־ליגע ביי דער אַרבייט.

נאָר נישט ליידיג געהן, נאָר געאַרבייט זאָל ווערען!

פונקט ווי ביי ענגלאַנד

— וואָס איז מיט דיין שלום בית?

— פונקט ווי דער שלום ביי ענגלאַנד מיט דייטשלאַנד, נאָר אַביסעלע אַנדערש

— דהיינו?

— ביי זיי איז פון „ים“ געוואָרען אַ שלום, און ביי מיר האָט זיך פון שלום אויסגעלאָזען אַ ים.

סאַקראַטעס.

דער וואַהל־קאַלענדאַר
פּרעסע־נאָטיצען

דעם 16־טען יולי — נאָמינירט אַ גענעראַל וואַהל־קאָמיסאַר.

20־טען יולי — נאָמינירט אַ קרייז־וואַהל־קאָמיסאַר.

15־טען אויגוסט — נאָמינירט קאַנדידאַטען אויף סיים־דעפּוטאַטען.

8־טען סעפּטעמבער — נאָמינירט דעפּוטאַטען צום סיים.

וואַסער אויף די לונגען
אַ 96־ער פּיראָזאָפּיע

אין די חסידישע קרייזען איז בעקאַנט אַ יוד מיט׳ן נאָמען ר׳ שעפּסעל. דער דאָזיגער ר׳ שעפּסעל, אַ בן שמונים, האַלט נאָך ביז איצט שטאַרק פון אַ „טרינק“, ער טרינקט חלילה נישט קיין באַוואַרקע, נאָר ריינעם 96־ער.

קומט ער אַנימעלטען אויף אַ שמחה בעמערקט ער, ווי דער בעל שמחה גיסט צו וואַסער צום שפּירט. זעהענדיג דאָס, שטעלט זיך ר׳ שעפּסעל אַוועק, פערציהט דעם שטערן און גלעטענדיג זיך די באָרד זאָגט ער:

— אַהאַ, איצט איז מיר ערשט קלאָהר געוואָרען אַ סוד.

— וואָס פאַר אַ סוד? פרעגט מען איהם.

— ביז איצט, זאָגט ר׳ שעפּסעל, איז מיר געווען קשה, ווי קומט עס וואָס מענשען האָבען וואַסער אויף די לונגען? איצט פערשטעה איך שוין: מ׳גיסט צו וואַסער צום בראָנפען, נו מוז דאָך דאָס וואַסער האָבען אַנ׳אָרט וואו זיך אַוועקצוזעצען, נו, זעצט עס זיך אַוועק אויף די לונגען!...

איבערדערצעהלט פון
יאַקוב נייהויז.

ליקוזער רעסטאָראַנען

רעסטאָראַטאָר׳ס ווייב: מענדעל, מיר האָבען שוין היינט געהאַט אַ שאָדען: דער הונד האָט אויפגעגעסען ס׳פלייש, וואָס איז געווען צוגעגרייט אויף מאָרגען פאַר די געסט.

רעסטאָראַטאָר: נעם דיך נישט איבער, מ׳וועט קויפען אַנ׳אַנדערען הונט...

אַ נייע קרענק

— זי האָבען געהערט גילדענע, אונזער ווירטין איז דאָך געשטאָרבען!

— טאַקע? פון וואָס איז זי געשטאָרבען?

— פון 3 דאָקטוירים מיט אַ סטאַרשע פעלדשער.

„יאַכנע נומער איינס“
פון
כּ. קאָוונער

פאָהרט זיך „יאַכנע נומער איינס“ אויף דער דראָטשע, נעמט אַ צימער צוזאַמען מיט נאָך דריי ווייבער. און אַלע צוזאַמען האָבען בלויז איין קיך. און אַלע פיר ווייבער ווילען קאָכען אין איין צייט, יעדע פרוי וויל פריהער פערטיג ווערען, זיך געהן באָדען, און זיך באַקען אויפ׳ן הייסען זאַמד. יעדע וויל אַהיימקומען ברוין, אָפּגעברענט; זאָלען חבר׳טעס זעהען, אַז זי איז געווען אויף דאַטשע זאָלען זיי צופּיקט ווערען.

ווילען, הייסט עס, אַלע פיל ווייבער וואָס פריהער פערטיג ווערען מיט זייערע מיטאָגען, שטעהט איינע אויף אַכט אין דער פריה, הויבט זיך אַ צווייטע אויף זיבען, און אַ דריטע זעקס, און די פערטע — פינף, יעדע וויל אַריבעריאָגען די צווייטע.

טוט זיך אָפּ אין הויז חושך! דאָס גאַנצע הויז געהט אויף רעדלעך.

וואָס די פיר ווייבער צורעדען און צושטעלען און צו יאַכוועגען אין איין טאָג, וואָלט עס געווען גענוג פאַר שטילערע פרויען אויף פינף יאָהר.

איינע די צווייטע בעשולדיגט; איינע די צווייטע בעליידיגט; ביי דער פעהלט אויס אַ לימענע, ביי יענער אַ ציבעלע, ביי אַ דריטער אַ לעפעל און ביי דער פערטער דאָס זאַלץ־מעסטעל.

מען רופט זיך „גנב“, מען רייסט זיך פאַר די האָר, מען מאַכט זיך מיט דער בלאָטע — אַ רעגעלע קאָמעדיע!

און אָט בעוויזט זיך פלוצים דער מאַן פון „יאַכנע נומער איינס“. אַ יודעל הויט און ביינער אַ קראַנקער, אַ צוּבראָכענער. ער איז געקומען אונגעריכט און ער איז דאָס אַריינגעפאַלען צווישען די פיר ווייבער — אַ האָן צווישען פיר היגער.

ער איז נעבעך אַזוי שוואַך, אַז ער קען נישט הוסטען, אָטעמען, אַפילו קרעכצען, קען ער אויך נישט. וואָס׳זשע טוט ער, דער גרויסער העלד? בעט ער עסען ביי זיין יאַכנען. וואָס־זשע טוט זיין יאַכנע: זי זאָגט צו איהם:

— וועסט מיר געבען מעהר געלד, וועסטו אויך קריגען עסען. איך האָב נאָך דיר נישט געשיקט, און אויב עס געפעלט דיר נישט, קענסטו זיך געהן אַרבייטען. און אויב דו קענסט נישט אַר בייטען, קענסטו צוריק אַהיימפאָהרען. מוועט זיך בעגעהן אָהן דיר.

און אָט קאָכט „יאַכנע נומער איינס“ אָפּ אַ טאָפּ מיט זופּ, און ווי נאָר דאָס ווערט פערטיג, נעמט זי דעם טאָפּ, מיט די הייסע זופּ מיט׳ן עוף און זי פערשליסט עס אין איהר שאַנק.

די אַנדערע דריי ווייבער פערדריסט עס: ס׳טייטש, מען דאַרף האָבען אַ האַרץ פון אַ מערדער אַזוינס צו טון, פערשליסען פאַר אַנ׳אייגענעם מאַן די זופּ. וואו איז דאָס געהערט געוואָרען? און וואָס פאַר אַ מאַן? — אַ קראַנקער, אַ צוּבראָכענער, קוים וואָס ער זשיפּעט, נעבעך!

וואָס־זשע טוען די פרעמדע ווייבער? גיבען זיי איהם פון זייער זופּ צו ביסלעך. יעדע פרוי גיט איהם צוויי־דריי לעפעל — האָט ער גענוג. איז דער מאַן ביי זיין פרוי אויף דאַטשע און פרעמדע דריי פרויען האַלטען איהם אויף ביי זיין לעבען...

איז ער זיך פשוט מחיה. און נישט נאָר גיבען איהם די פרעמדע פרויען זופּ מיט אַ שטיקעל עוף נאָר מען גיט איהם אויך ברויט מיט פוטער, אַ גלאָז מילך, און מען וואַשט אויס פאַר איהם אַ פאָר זאָקען, אַ העמד, אונטערוועש, אַ נאָז־טיכעל, און דער „יאַכנע נומער איינס“ אַרט עס נישט, זיי ווילען בעדינען איהר שלימאַזעל, זאָלען זיין!

אָבער די פרויען פערדריסט עס זעהר שטאַרק: ווי איז דאָס אַ פרוי אַזוי שלעכט צו איהר אייגענעם מאַן?

די איינציגע זאַך, וואָס די יאַכנע גיט איהר קראַנקען מאַן, איז אַ געלעגער. דאָס קענען איהם די פרעמדע פרויען שוין נישט געבען.

פּאַסירט איינמאָל אַזאַ געשיכטע:

יאַכנע קאָכט אָפּ אַ טאָפּ מיט זופּ און זי פערשליסט די זופּ הייסערהייט אין איהר קופערט כּדי ער, דער מאַן איהרער, זאָל עס נישט פערזוכען. לאָזען די אַנדערע פרויען וויסען דעם שלימאַזעל וואו דער טאָפּ הייסע זופּ געפינט זיך. לאָזט ער זיך צופּאַסען אַ שליסעל צום קופערט און ווען זיין „יאַכנע נומער איינס“ געהט זיך באָדען, עפענט ער אויף די שאַנק, עסט זיך אָן מיט די זופּ, גיסט אָן אין טאָפּ קאַלט וואַסער, פערשליסט צוריק, און די ווייבער קוועלען; עס קומט זיי צו אַ שטיק געזונט. אַלע גיבען איהם געדעכט, מען האַלט איהם פאַר אַ חכם, פאַר אַ העלד. „אַזאַ יאַכנע איז דאָס ווערט“, זאָגען זיי, „מען מוז איהר געבען דעם ריכטיגען פסק“.

און אָט קומט „יאַכנע נומער איינס“ צוריק איינגעטונקען אין זאַמד ווי גרויס זי איז; זי האָט זיך אַרומגעקייקעלט אין זאַמד אַ גאַנצען טאָג און זיך אומישנע נישט אָפּגעוואַשען, כּדי מענשען זאָלען זעהען, אַז זי איז געווען אין וואַסער.

און אָט גרייט זי צום טיש פאַר זיך אַליין.

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

קורצער פרייטאָג: פאַניע שבת הגדול, האָט איהר געלייענט אין דער צייטונג, אַז שטרייכער י״ש, פאָדערט איינצופיהרען בעזונדערע געטאָס פאַר יודען?

שבת הגדול: שעהנע צייטען כלעבען: אינ׳ם לאַנד פון שילער און געטהע, טראַכטען איצט גאָר היטלער׳ס שילער, צו מאַכען אַ נייע געטאַ!..

בעניעלע זאַלץ.

בוטערבראָט

— פאַרוואָס רופט מען אין דייטשלאַנד ברויט מיט פוטער — „בוטערבראָט“?

— ווייל ביז מ׳זעהט עס, ווערט ביטער, אין מויל.

ה. באַהאַריער.

שטעלט אַוועק איין טעלער, לעגט אַוועק איין לעפעל, איין גאָפּעל, איין מעסער, ווי זי וואָלט גאָר קיין מאַן נישט געהאַט. און אָט געהט זי צו צום קופערט מיט איהר שליסעלע און נעמט אַרויס דעם טאָפּ מיט זופּ. זי קוקט, טאַפּט, טראַכט, עפּעס געפעלט איהר נישט די זופּ — צו וואַסער־ניג... און עפּעס פעהלט איהר אַ פליגעלע; אַ פיסעל; דאָס לעבערל מיט׳ן פופּיקעל פעהלען אויך.

וואָס טוט זיך דאָ?... ווער האָט עס געקענט צוגעמען, אַז זי האָט געהאַט ביי זיך דאָס שליסעלע?

זי נעמט פערזוכען די זופּ, פערקרימט זי זיך. ס׳איז וואַסער, נישט קיין זופּ, פראָסט וואַסער. דער מאַן איז נישטאָ אין הויז, ער איז אין דרויסען אויפ׳ן האַמאַק. אָבער די דריי ווייבער זענען דאָ. זיי קענען זיך נישט איינהאַלטען און זיי שיסען אויס אין אַ געלעכטער.

„יאַכנע נומער איינס“ פערשטעהט, אַז איטצער האָט עס איהר אָפּגעטון; אָבער זי ווייסט נישט וועמען צו בעשולדיגען. נעמט זי זידלען אַלעמען. זי זידלט און שעלט און יאַדעט אויף וואָס די וועלט שטעהט.

דער מאַן זיצט זיך אין דרויסען און ער הערט זיין ווייב׳ס פּיסקעל און ער איז זיך מחיה וואָס זי ערגערט זיך, וואָס זי פערלירט אַ שטיק געזונד.

געהען די דריי פרויען אַרויס, געהט זיי „יאַכנע נומער איינס“ נאָך מיט איהרע קולות.

פערבייגעהער בעמערקען: „נאָך וואָס דאַרף די שעהנע, די זוניגע, די ליכטיגע וועלט האָבען אַזאַ יאַכנע?“

אָבער „יאַכנע נומער איינס“ שעלט ווייטער און די ווייבער לאַכען, און דער מאַן איהרער קוועלט, ער ווערט ממש געזונדער...

דאָס אָרימע שעפּסעלע, נעבעך!
פאַבעל פון סאַקראַטעס

אַנ׳אָנקלאַגע, נישט קיין ציווילע, נאָר פון גרויס געוויכט,
האָט דער פויער אויפ׳ן שעפּסעל אָנגעקלאָגט אין העכסטען געריכט,
באשר, אין אַ געוויסען טאָג האָט ער פעסט געשטעלט,
אַז צוויי פעטע הינער פון הינערשטייג, איהם פעהלט,
פון וועלכע ס׳איז קיין זכר, קיין ביינדעל געבליבען,
דעם גרויסען שולד, האָט ער באַלד אויף דער שעפּסיל פערשריבען;
ווייל אין דער נאַכט ווען דער אומגליק איז געשעהען,
איז אויסער איהר, אויפ׳ן הויף קיינער נישט געווען,
י דער פוקס, דער פאָרזיצענדער פון געריכט,
קוקענדיג שטרענג דעם שעפּסיל אין געזיכט,
האָט גערונערט: שעפּסיל: זיי זיך מודה די מינוט.
אַז דו האָסט פערגאַסטען דאָס הינערשע בלוט!
דאָס שעפּסעל אין שרעק, בעגיסענדיג זיך מיט טרעהרען,
טענה׳ט: אדוני פוקס: כ׳קען ביי אַלע הייליגקייט שווערען,
אַז איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגען,
דעם גנעדיגען הער ריכטער, איז גוט בעקאַנט,
אַז, אין מיין האַלז און מיין מאָגען,
קומט קיין מאָל נישט אַריין קיין בלוט, קיין פלייש קיין שמאַלץ,
מיין שפּייז איז נאָר, גראָז, היי, אויך אַמאָל ברויט בעשאָטען מיט זאַלץ,
נאָך די געלונגענע רעדעס פון פּראָקוראָר,
אויך פון פערטיידיגער,
האָט גענומען דאָס וואָרט דער פוקס, דער הער ריכטער, דער גנעדיגער
ער זאָגט:
אַזוי ווי מיין פּראַקטיק האָט מיר געוויזען,
און ווי מיר זעהען אין לעבען
אַז אַלע גנבים, באַנדיטען, האַלטען נאָר אין איין שטרעבען,
צו פערטיידיגען זייער מערדעריי מיט פאַלשע מאָטיוען.
כאָטש ס׳איז קלאָהר ווי דאָר טאָג, אַז זיי האָבען געמאָרדעט מיט אבזיכט מיט אַ כּיון,
און אַזוי ווי אויסער דעם שעפּסיל, איז ביי די זיכער קיינער נישט געווען די גאַנצע נאַכט,
איז פאָלקאָם בעוויזען קלאָהר, אַז זי דאָס שעפּסיל האָט עס נאָר געמאַכט.
דערפאַר איז מיין אורטייל שאַרף, און ווי די זון העל,
צו שעכטען דאָס שעפּסיל באַלד אויפ׳ן שטעל,
דעם פויער אָפּצוגעבען בלויז די פעל,
און די שעפּסען־פלייש וועט דורך מיר פערשלונגען ווערען גאַנץ שנעל,

הנמשל:

די „טאָלעראַנטע“ געבילדעטע וועלט, קוקט און שוויגט,
ווי דער באַרבאַריזם אין „דריטען רייך“ שטייגט,
די וועלט ווייסט גוט, אַז די שעפּסלעך זיינען שוואַכע,
זענען נישט בכח צו נעמען נקמה, ראַכע,
דערום זענען זיי נעבעך געצווינגען,
צו ווערען געפרעסען און פערשלונגען,
ווייל דאָס שוואַכע שעפּסעל איז שוין געבוירען מיט׳ן שלים־מזל,
אַז זי מוז אייביג זיין דער שעיר לעזאזל.

דעפּעשע פון קוסעוויצקי׳ן
צום „קונדס“
אָנפראַגע וועגען וואַהל־רעכט

פון קוסעוויצקי׳ן האָט דער „קונדס“ דערהאַלטען פאָלגענדע טעלעגראַפישע אָנפראַגע:

רעדאַקציע „קונדס“

אין שייכות מיט דער נייער וואַהל־אָרדינאַציע פרעג איך, צי האָב איך אַ שטימע?

אונזער ענטפער:

פריינד קוסעוויצקי.

אַז איהר האָט צום פריהעריגען סיים געהאַט אַ שטימע ווייסען מיר, נאָר צו איהר האָט זי נאָך, דאָס וועלען מיר פרעגען זעלמאַנאָוויטש׳ן.

דער „קונדס“.

אָנפראַגע פון אַ סלאָמיאַני וודאָוויעץ
צום „קונדס“־רעדאַקטאָר

לאַכטיגער קונדס־רעדאַקטאָר!

אַזוי ווי איך בין, נישט פאַר אייך געדאַכט, אַ שטרויענער אלמן, פרעג איך אייך:

צי זאָל איך געהן אין רעסטאָראַן עסען מיטאָג אַ 12 זייגער און בעקומען דאָס, וואָס ס׳איז געבליבען פון נעכטען, צי זאָל איך געהן 4 נאָכמיטאָג און אַריינכאַפּען דאָס, וואָס איך וואָלט על פי שכל, געדאַרפט בעקומען מאָרגען?

בעניעלע זאַלץ.

פאַרוואָס ער פאַשעט זיך!

גאַסט (צו אַ גראָב־בייכיגען פּענסיאָנאַטשיק): ערקלעהרט מיר, פאַניע בזשוכאַלסקי, פון וואָס פאַשעט איהר זיך אַזוי?

פּענסיאָנאַטניק: פון אַטרעטעס, רעוומאַטיזם, גאַלשטיינער, נירען און פון ראָזוואָלניעניע.

גאַסט: דאָס אַלץ האָט איהר?

פּענסיאָנאַטניק: ניין, מיינע געסט!..

אין דער „אָבּעפּיטשאַלניע“

קראַנקער (צום דאָקטאָר): פאַניע דאָקטאָרשע וואָס טוט מען אַז מ׳האָט אַ קאַטאַר?

דאָקטאָר: מ׳ניסט.

דייטש-יודישע חלוצים אין ארץ-ישראל רעדטען אפ יודישקייט

(אַ קאָרעספּאָנדענץ)

יודישקייט. — פערהאַן דאָ מענשען, וואָס זוכען דאָס. און זיי זוכען דאָס ערנסט. טראַכטען וועגען דעם, דיסקוטירען צווישען זיך, לייענען ביכער, הערען פאָרטראַגען און לעבען דערמיט.

און דאָס זענען דווקא יונגע מענשען, וואָס אַרביטען שווער אין קאָלאָניע פּיי פּאַרמעריי און סאָציאַליסטען דערצו. קען מען דאָך מיינען, אַז זיי זענען פרומע יודישע יונגעלייט פון אַ יודישע סביבה, רבנישע קינדער, אָדער אַזעלכע, וואָס האָבען בעקומען אַ יודישע ערציהונג, פּיי רעליגיעזע עלטערען. ניין, פּונקט פערקעהרט.

דאָס מערקווירדיגע איז דאָ, אַז די יונגעלייט און מיידלעך, וועגען וועלכע איך וויל דאָ דערצעהלען, שטאַמען גראָד פון אַן'אַסימילירטער דייטשער סביסה פון אַ פערמעגליכען יודישען קלאַס אין דייטשלאַנד, פון דעם העכערען מיטעל־קלאַס, וואָס האָט געלעבט אין דייטשלאַנד ווי אין אַ גן־עדן, און האָט מיט יודישקייט קיין שום פערבינדונג נישט געהאַט און האָט מיט אַלע קרעפטען נאָר געזוכט מיטלען ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון דער יודישער לאַסט, וועלכע זיי האָבען אין אַ קליינער מאָס נאָך געטראָגען אויף זייערע פּלייצעס.

אָט די עלטערען האָבען דווקא געטראַכט, אַז זייערע קינדער וועלען שוין פון יודישקייט זיין פריי אינגאַנצען. לאָזט זיך אויס, אַז מען קאָן אפילו קיין קינדער נישט אויסהיטען פון יודישקייט, ווייל יודישקייט געפינט הינטערוועגען צו יונגע יודישע הערצער, ווען אפילו עלטערען פערשפּאַרען דעם הויפּט־וועג.

געזוכט אַנ'אינהאַלט האָבען אָט די יודישע יונגע מענשען. זיי האָבען געלעבט מיט דער דייטשער קולטור, געקניפּט און געבונדען מיט איהר שפּראַך און דענקען — ווי דייטשען, אָבער דאָס יונגע יודישע האַרץ האָט דערפיהלט, אַז ערגעץ־וואו איז פערהאַן אַ פּלאַץ, וואָס איז געבליבען לעדיג, נישטאָ מיט וואָס איהם אויסצופילען. עס איז געוועזען אָט דער יודישער פּונק, וואָס האָט געגליעט אין הארצען. ער איז נישט אויסגעלאָשען געוואָרען. און ער פאָדערט, מען זאָל איהם פונאַנדערבלאָזען, ער זאָל זיך צופלאַקערען.

זיי האָבען אָנגעהויבען זוכען אַ וועג אויף צוריק אַ וועג, ווי אַזוי צו פערטיפען זייער יודישקייט און, די הויפּט־זאַך, די פערבינדונג מיט יודישער געשיכטע און גייסטיגען שאַפען. מיט איין וואָרט — יודישקייט.

פרייטאָג נאָכמיטאָג נישט ווייט פון דער קאָלאָניע חדרה. דער אַספאַלט שאָסעי פון דער קאָלאָניע האָט זיך געענדיגט, אָפּגעהאַקט. עס הויבען זיך אָן די גאָלדענע זאַמדען. אָראַנדזש־גערטנער, פּרדסים יונגע, שטעהען אין אייביגען גרין. ווייט ביים ברעג הימעל זעהט מען די עקאַליפּטוס וועלדער, וואָס האָבען אויסגעטריקענט די מאַלאַריע־זומפּען. חדרה האָט וואָס צו דערצעהלען וועגען די זומפּען און וועגען די קרבנות, וואָס זיי האָבען פערשלונגען. מען געהט אין זאַמד און מען קומט צו אַ פּלאַץ בעדעקט מיט באַראַקען און ביידלעך. דאָ וואוינען חלוצים.

אָבער אויך צווישען די באַראַקען זעהט זיך, אַז נישט אַלע טראָגען איין און דעם זעלבען כאַראַקטער. פערהאַן דאָס וואָס מ'רופט סטיל. און ווירקליך, וואו נען דאָ אויף דעם פּלאַץ פון קרן־קימת פיר פערשידענע קבוצים, — קאָלעקטיווע ארבייטער־גרופּען, — וואָס ארבייטען אין קאָלאָניע.

די בלוי־געפאַרבטע טירען און פענסטער פון איין גרופּע באַראַקען האָט צוגעצויגען אונזער אויפמערקזאַמקייט. עס האָט זיך אָנגעזעהען, אַז די איינוואוינער פון די דאָזיגע באַראַקען. צייכענען זיך מיט עפּעס אויס פון די אַנדערע.

נעבען איינער פון דער בלוי־געפאַרבטער טיר איז געשטאַנען אַ יונג מיידעל מיט אַלע סימנים פון נאָך גאָר אַ נייער, פרישׂ אָנגעקומענער אין לאַנד. די העלע הויט פון איהרע אָרעמס האָט זיך גערויטעלט און געשיילט. דאָס האָט זי בעקומען דעם ערשטען גלעט פון דער וואַרימער זון. אין איהר גע וועהנליכען ארבייטס־קאָסטיום פון אַ חלוצה, דאָס מיינט אַ לייכטע בלוזע און קורצע הויזען ביז פאַר די קניע, האָט מען געזעהען, אַז איהר יונגער קערפּער מאַכט די ערשטע אָנשטרענגונגען אריבערצוגעהן צו אַנ'אַנדער לעבען, ווי זי האָט ביז איצט געפיהרט, די שעהנע העלע אויגען און דער אינטעליגענטער בעוועגליכער קאָפּ און, די הויפּט־זאַך, די אַכטצעהן, ניינצעהן יאָהר, וואָס זי טראָגט אויף זיך, האָבען ווי אויסגעשריגען פון איהר:

— נישקשה, נישקשה, מיט אָט די אַלע אייגענשאַפטען און פעסטען ווילען קען מען אָנהויבען. עס וועט געלונגען.

ווען איך האָב זי געפרעגט, ווער עס וואוינט דאָ, און ווי הייסט דער קבוץ, האָט זי געענטפערט אין אַ זעהר פאַרזיכטיגען העברעאיש:

— דאָס איז דער קבוץ „הזורע” פון דייטשלאַנד, — און זי האָט אָנגעהויבען ערקלערען, ווער און וואָס ער איז.

— „אנשי מעשה” הייסען זיי פון דער היים. אָבער דאָ האָבען זיי זיך צוגעגעבען אַ בעזונדער נאָמען, ווייל „אנשי מעשה” הייסט זייער יוגענד־בעוועגונג אין דייטשלאַנד, — אויף דייטש „ווערקלייטע”, — און געקומען זענען זיי צו זייער יודישער יוגענט־בעוועגונג פון אַ דייטשער יוגענד־בעוועגונג.

איך בין געווען נייגעריג צו וויסען, וואָס מיינט דאָס „אנשי מעשה”, וואָס טוען זיי עס, און ווי קומען זיי צו אַזאַ נאָמען. און זי האָט אָנגעהויבען ערקלערען, מיט איהר זעהר פאָרזיכטיגען העברעאיש:

— דעם נאָמען האָבען זיי גענומען ביי ר' טרפון פון פרקי אבות. ר' טרפון האָט געזאָגט: היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק....

זי האָט אינמיטען אָפּגעהאַקט, ווייל אַזוי פיל געדענקט זי נישט נאָכצוזאָגען ר' טרפון'ס קלוגע רייד. זי געדענקט בלויז דעם אינהאַלט, אַז ר' טרפון הייסט לערנען אַ סך און מען דאַרף עפּעס אויפטאָן אויף דער וועלט. אָבער אַזוי ווי זי זעהט, אַז איך אינטערעסיר זיך שטאַרק מיט דעם גאַנצען ענין, וועט זי רופען איהר חבר'טע, וואָס קען בעסער העברעאיש פון איהר און קען בעסער פון איהר ערקלערען דעם געדאַנקען־גאַנג פון זייער גרופּע. די חבר'טע איז אויך די סעקרעטאַרקע פון דער גרופּע און איז שוין כמעט אַ יאָהר אין לאַנד. און זי, די, וואָס האָט גערעדט מיט מיר, איז ערשט אין לאַנד דריי־פיר טעג.

די סעקרעטאַרקע פון קבוץ האָט שוין גערעדט העברעאיש ווייניגער פאָרזיכטיג, אָבער זי האָט אין אַלגעמיין גערעדט, ווי זי וואָלט געוואויגען און געמאָסטען יעדען וואָרט, אויב ער גיט טאַקע גענוי איבער, וואָס זי דענקט און וויל זאָגען. זי האָט איהרע ערקלערונגען געגעבען מיט דעם פליכט־געפיהל פון אַ מענשען, וואָס וויל טאַקע, מען זאָל וויסען, וואָס זייער גרופּע טראַכט, און מען זאָל ריכטיג פערשטעהן.

זי האָט אין קורצע שטריכען איבערגעגעבען די געשיכטע פון די „ווערק־לייטע”, ווי אַזוי יודישע קינדער, וואָס האָבען געלעבט אין אַנ'אַלגעמיין דייטשער יוגענט־בעוועגונג, האָבען מיטאַמאָל דערפיהלט, אַז עס פעהלט זיי עפּעס, אַז הינטער זייער דייטשטום איז פערהאַן אַ פּוסטקייט. און זיי האָבען אָנגעהויבען זוכען זייער אייגענע פערגאַנגענהייט, און האָבען זיך אָפּגעשטעלט אויף דעם תנ"ך. פערשטעהט זיך, מיט אַ מאָדערנעם צוגאַנג צו איהם. צום תנ"ך, און פון דאַנען — צו יודישער געשיכטע, און „מיט דעם עסען קומט דער אַפּעטיט”. מען האָט אָנגעהויבען זוכען די פערבינדונג מיט דער קולטור און מען איז געקומען צום פאָלק.

די גרעסטע שוועריגקייטען האָבען זיי אָבער געהאַט אין דעם פּונקט. ווייל אויפנעהמען די יודישקייט אַזוי ווי זי איז און דערמיט פיהלען די פערבונדענקייט מיט דעם פאָלק האָבען זיי נישט געקענט. זיי זענען מאָדערנע מענשען און אַרויפנעהמען אויף זיך אַ יודישקייט, וואָס זעהט ביי זיי אויס פערעלטערט און אָפּגעשטאַנען האָט די יוגענט נישט געקאָנט. האָט מען געזוכט וועגען, מען האָט אָנגעהויבען מאַכען שבת פאַר זיך. מען האָט געזוכט אַנ'אינהאַלט פאַר דעם שבת, ווי אַזוי איהם צו פערברענגען צוזאַמען אין דער יוגענט־געמיינדע פון „ווערק־לייטע”. מען האָט געזוכט אַ פאָרם, און מען זוכט זי נאָך דאָ אויך.

— ביי אונז, — זאָגט די וואונדער־שעהנע, יודיש־חנ'עוודיגע ברונעטקע, די סעקרעטאַרקע, — איז דער שבת אינגאַנצען געווידמעט דעם גייסט אַזוי, אַז אַלע נויטיגע שטוב־ארבייטען ווערען פערענדיגט פרייטאָג פאַרנאַכט.

און די צוגרייטונגען צום שבת געהען מיט דעם גאַנצען פרומען ערנסט, ווי ביי פרומע יודען.

עס איז שוין נאָך זון־אונטערגאַנג. דער יונגער עולם וואַשט זיך און בייט איבער קליידער. די שכינה פון שבת בעווייזט זיך אין דעם עס־זאַל, אָבער באמת פּאַסט זיך גאָרנישט פאַר דעם זאַל דער גשמיות'דיגער נאָמען „עס־זאַל”, חדר־אוכל. עס איז אַ גרויסער צימער, וואָס אין אַ העלפט פון איהם זענען די ווענט בעשטעלט מיט ביכער־שראַנקען. עס איז אַ וואונדערבאַרע גוט־אויסגעקליבענע ביבליאָטעק. ביכער וועגען קונסט, געשיכטע, פילאָזאָפיע, יודישער געשיכטע און יודישע ספרים. אַ פּיאַנאָ שטעהט נעבען די ביכער. און דאַן איז דער צווייטער טייל פון זאַל, עס שטעהען לאַנגע איינפאַכע טישען מיט בענק אין צוויי רייהען און אַ קליין טישעל צווישען זיי אויבענאָן. די טישען זענען געדעקט מיט ווייסע טישטוכער, בלומען זענען צושפּרייט אין וואַזעס און זעהר איינפאַכע געפעס, טעלער און לעפּעל זענען צושטעלט. אויף דעם קליינעם טישעל שטעהען צוויי לייכטער מיט ליכט.

דער עולם — 70 חברים — קומט און פערנעהמט די פּלעצער ביי די טישען. אינטעליגענטע געזיכטער ביז גאָר, מען ברענגט מיט זיך שבת־שטימונג. עס איז שטיל. ביי דעם קליינעם טישעל אויבען אָן זיצען צוויי, — אַ בחור'ל און אַ מיידעל. ווען אַלע זיצען אויף די ערטער, שטעלט זיך דער בחור'ל אויף און רייבט אָן אַ שוועבעלע און צינדט אָן די ליכט, ער זאָגט אַ ספּעציעלע ברכה צום ליכט־בענשען:

לכבוד שבת־הכלה אנו מדליקין הנרות האלה, כי אור היא לעמלים וינפש בה עם ישראל.

נאָך ליכט־בענשען קומט דער קבלת שבת. מען זינגט לויט דעם נוסח דעם ערשטען פּסוק „לכה דודי”, מען לייענט אַ קאַפּיטעל פון דער תלמודישער אגדה און מען נעהמט עסען.

דאַן האָט מען געזונגען אַלע צוזאַמען אויסגעקליבענע לידער, — העברעאיש, פערשטעהט זיך. אויך זמירות, טראַדיציע, אַלטע פיהרונג און מאָדערניזם געהען דאָ האַנט און האַנט.

נאָך זמירות איז געהאַלטען געוואָרען אַ קלירער פאָרטראָג. דער זעלבער, וואָס האָט געבענשט די ליכט, האָט אויך געהאַלטען דעם פאָרטראָג. עס געהט נאָך דער רייהע, אַלע שבת אַנ'אַנדערער מיטגליד פון דער געמיינדע.

דאָס איז די אָרדנונג פון דער שבת'דיגער סעודה, אָבער פאַר דעם גאַנצען שבת איז פערהאַן אַ פּראָגראַם, וואָס מען דאַרף אויספילען.

אַזוי איז דער פרייטאָג־צו־נאַכטס, דער שבת'דיגער טאָג איז אינגאַנצען געווידמעט דעם גייסטיגען יודישען לעבען.

אָט אַזוי זוכען היינטיגע יונגעלייט יודישקייט.

—=—

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20.

יונג - טעאַטער
קינסטל. אָנפיהרונג: ד"ר מ. בראַנדט.

מאָנטאָג, דעם 5-טען אויגוסט, 9.15 אָוונט
אַ גרויסע הנחה־פאָרשטעלונג
טרופּע טאָנענצאָפּ

בילעטען צום פּרייז פון 54 גר. ביז 2 זל. שוין צו בעקומען אין דער באַראַכאָוו־ביבליאָטעק
על. קאָשטשושקי 9, טעל. 191-50 יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 2 נאָ און פון 4 ביז 10 אָוונט.
אין טאָג פון דער פאָרשטעלונג ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

ליבע און שאד

פון טשאַרלס יאַפּע

— 1 —

אָנפאַנג זומער, אין יאָהר 1911, האָט דער יונגער שאַכמייסטער, דוד גרינבלאַט, געקריגען אַנ'איינלאַדונג צו שפּילען אין דעם אינטערנאַציאָנאַלען שאַכמייסטער טורניר אין קאַרלסבאַד. די איינלאַדונג איז געווען גע'חתמ'עט פון וויקטאָר טיעטץ, דער פּרעזידענט פון קאַלסבאַדער שטאָטראַט, אַליין אַ בעריהמטער שאַך־שפּילער, דער אימפּרעסאַריאָ פון יענעם טורניר.

צו שפּילען אין אַזאַ טורניר איז געווען דער חלום פון גרינבלאַט'ס יוגענד, זיין שטענדיגע אַמביציע. ער איז דאַן געווען אין בעסטען ברען פון זיין שאַך־קאַריערע; נישט לאַנג צוריק געענדיגט דעם ערשטען ניו־יאָרקער שאַכמייסטער טורניר, וואו ער האָט בעקומען דעם דריטען פּריז מיט אָפּסאַר חיות'ן, דעם שאַך־טשעמפּיאָן.

רייך איז ער דאַן געווען ווי אַלע שאַך־שפּילערס, נאָר אין פאַנטאַזיע. ער האָט זיך געזעהן וועלט־בעריהמט. ער האָט גע'חלומ'ט צו געווינען דעם קאַרלסבאַדער שאַכמייסטער־טורניר, בעזיגענדיג די אַנדערע 24 וועלט־מייסטער. געזעהן זיך אפילו אָנגעטון אין דער שאַך־קרוין פאַר זיין זיג איבער ד"ר לאַסקער'ן, דעם דעמאָלטדיגען שאַך־טשעמפּיאָן פון דער וועלט.

ער זעהט זיך, ווי ער קומט צוריק פון קאַרלסבאַד אַלס זיגער, אין זיין שטענדיגער קאַפּע, אַרומגערינגעלט פון זיינע הויפּט־חסידים, ווי זיי קוקען אויף איהם מיט שמאַלציגע אויגען און שלינגען יעדעס וואָרט, וואָס געהט אַרויס פון זיין מויל... קאַרלסבאַד איז פאַר איהם געוואָרען אַ צויבער־וואָרט. קאַרלסבאַד האָט געמאַכט זיין בלוט צירקולירען שנעלער, זיין האַרץ — צו קלאַפּען שטאַרקער, מעכטיגער.

אין גאַנצען משוגע איז גרינבלאַט דאַן נישט געווען, זיין פאַנטאַזיע איז געווען נישט ווייט פון אמת. ער האָט זיך אויסגעצייכענט אין זיין דעביוט, אין ניו־יאָרקער שאַכמייסטער טורניר מיט מאַרשאַלן און קאַפּאַבלאַנקא'ן. פערלוירען האָט ער גאָר צו חיות'ן, און דאָס האָט איהם געקאָסט דעם ערשטען פּרייז.

דאָס האָט איהם אויך געקאָסט אַ שטיק געזונד. פינף פונט האָט ער פערלוירען פון זיין אַזוי אויך אָפּגעצערטען, אויסגעמאַטערטען קערפּער. מאָנאַטען לאַנג האָט ער אַליץ געהאַלטען אין איין ערקלערען צו זיינע חסידים, ווי נאָר דורך איין פאַלשער קאָמבינאַציע האָט ער די פּאַרטיעס פערלוירען, ווען ער האָט געהאַט די פּאַרטי געוואונען דורך איינפאַכען, לאָגישען שפּילען.

אַ שווערער פּראָבלעם איז פאַר איהם געווען: וואו נעמט מען געלד אויף הוצאות צו פאָהרען נאָך קאַרלסבאַד? פון אַלע זיינע פערדינסטען: בייטאָג אין אַ זיידען־פאַבריק און ביינאַכט שפּילען שאַך און שרייבען אין אַ שאַך־צייטונג, האָט ער קוים געהאַט גענוג די נשמה צו דערהאַלטען. נו, ווי זאָגט דער ענגלענדער: „וואו עס איז דאָ אַ ווילען, איז דאָ אַ וועג”. ער האָט גענומען 40 דאָלאַר (8 וואָכען אוואַנס) אין דער צייטונג, געבאָרגט אַ קליינע סומע ביי זיינע פריינט און געקויפט אַ דריטע קלאַס שיפס קאַרטע אויף אַ האָלענדישער שיף.

זונטאָג פריה, אַ טאָג פאַר זיין אָוועקפאָהרען, איז ער אויפגעשטאַנען מיט אַ שרעקליכען קאָפּ־וועהטאָג — אַ גאַנצע נאַכט מיט אַנ'אויג נישט געקענט צומאַכען. דער געדאַנק צו בלייבען שטעהן אויפ'ן מיטען וועג אין האָלאַנד, האָט געעגבערט דעם מוח. איין מינוט האָט ער אַ טראַכט געטון, צו באָרגען אַ פּאָר הונדערט דאָלאַר פון אסתר'ן. די רויטע מיידעל, וואָס איז אין איהם געווען שטערבליך פערליבט... ער האָט דעם געדאַנק פון זיך שנעל פערטריבען, ווי אַ זלידנע בייסענדע פליג... ניין, ביי איהר וועט ער קיין געלד נישט נעהמען ווען עס קומט איהם אפילו אויס צו שטאַרבען פון הונגער, אפילו אין גאַנצען אין קאַרלסבאַד נישט צו פאָהרען...

אַ קלאַפּ אין טיר האָט איהם אויפגעוועקט פון די געדאַנקען.

— אַריין!

אין טיר האָט זיך בעוויזען די פרוי.

— אייער מיידעל וויל אייך זעהן.

— וועלכע מיידעל, וואָס מיידעל?

— אָט די רויטע אסתר, — רופט זי זיך אָפּ סאַרקאַסטיש.

— זאָגט איהר, אַז איך בין אין דער היים נישטאָ. זאָגט איהר, אַז איך האָב זעהר קיין צייט נישט!

— האָט ער מיט כעס אַרויסגעפּלאַצט.

די רויטע אסתר איז געווען אַ מיידעל, וואָס ער האָט זיך מיט איהר בעקענט מיט איבער אַ יאָהר צוריק, טאַקע דורך אַ שידוך, וואָס די פרוי האָט איהם גערעדט. „אַ גאָלדענע מיידעל, אַ שעהנע, אַ פערדינערקע”, האָט זי איהם צוגערעדט.

פון אָנפאַנג איז זי איהם געפעלען געווען, נאָר נאָכדעם איז זי פאַר איהם געוואָרען אָפּשטויסענד. ער האָט זי אָנגעהויבען אויסמיידען. און מערקווירדיג! וואָס מעהר ער האָט זי אויסגעמיטען, אַלץ מעהר האָט זי געזוכט זיין קאָמפּאַניע, זיין פריינדשאַפט.

„אַנ'אָנשיקעניש אויף מיין קאָפּ!” טראַכט ער ביי זיך און קוקט אַריין אין צווייטען צימער. אין דער הויך גיט ער אַ זאָג:

— וואָס מאַכט איהר, אסתר? וואָס עפּעס אַזוי פריה צום בעזוך?

אסתר האָט זיך אינגאַנצען פערלוירען.

— כ'ווייס? איך האָב געהערט אַז איהר פאָהרט אין קאַרלסבאַד, איהר זענט אוודאי נעענגט אין געלד — נאַט, דאָ האָט איהר!

זי דערלאַנגט איהם אַ טשעק, נישט אויסגעמאַכט די סומע, זי גיט איהם אויך אַ באַנק־ביכעל, בעמערקענדיג:

— איך האָב 12 הונדערט דאָלאַר, איהר קענט עס נעהמען אינגאַנצען, איהר קענט נעמען וויפיל איהר ווילט, איהר וועט מיר אָפּגעבען ווען איהר וועט האָבען.

ער איז געבליבען שטעהן געפּלעפּט דאָס לשון האָט איהם אָפּגענומען. זי האָט צוגעגעבען:

— איך גיב אייך דאָס געלד, נישט צו פערפליכטען אייך, איר זאָלט מיט מיר חתונה האָבן, איך גיב אייך נאָר אויס ריינער פריינדשאַפט. ווען איהר וועט...

ער איז געוואָרען אַנ'אויפגעקאַכטער. ער האָט אַ וואָרף געטון דעם טשעק און דעם באַנקבוך אויפ'ן טיש, אוו מיט כעס מעהר געשריען ווי גערעדט:

— איך וועל ביי קיין פרויען קיין געלד נישט נעהמען! איך דאַרף נישט אייך און דאַרף נישט אייער געלד!...

ער האָט אַ קלאַפּ געטון מיט'ן טיר און איז ווי אַ ווילדער אַרויסגעלאָפען.

אין דרויסען האָט ער זיך אַביסעל אָפּגעקיהלט.

— נאָך אַלעמען, וואָס האָב איך צו דעם מיידעל? זי איז דאָך אַזאַ גוטע, מיין בעסטער פריינט... זי גיט מיר אוועק אַלץ וואָס זי האָט, און איך, בעלייריג זי גאָר...

ער האָט זיך אומגעקעהרט צוריק. ער האָט זי איבערגעבעטען:

— פערציי, אסתר'קע! איך בין אַ משוגענער... איך האָב נישט געמיינט, דיך צו בעליידיגען. קיין געלד קען איך אָבער ביי דיר נישט נעהמען. דו ביזט און בלייבסט מיין בעסטע פריינדין. קום־צו מאָרגען צום שיף, מיט מיר זיך געזעגנען.

נאָך אַ רייזע פון 12 טעג אין אַ דריט־קלאַסיגער קאַיוטע איז ער אָנגעקומען קיין האָלאַנד, מיט צוויי דאָלאַר אין קעשענע. אַראָפּ פון שיף — שטום! קיינער פערשטעהט איהם נישט. מיט צרות דערפרעגט ער זיך אויף אַ שאַך־קלוב אין האַאַג, די הויפּטשטאָט פון האָלאַנד. דאָרטען געפינט ער זיך צווישען אייגענע. מען רעדט צו איהם רוסיש, דייטש, ענגליש און מאַמע־לשון. מען אַראַנזשירט אַ מעטש פון הונדערט גולדען צווישען איהם און ד"ר אַלאַנד וואָס ער געווינט אַנטשיידען מיט 3 צו 1. און מיט אַ פרעהליכען האַרץ און מיט 50 קראָנען אין קעשענע קומט ער אָן אין קאַרלסבאַד.

(ווייטער — זונטאָג)

ניידער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניידער פאלקסבלאט

היינט — דער פראצעס געגען 16 געוו. ראטמענער

אפקלאנגען פון די געשעהענישען אין שטאט-ראט

היינט אינדערפריה וועט אין שטאטישען געריכט פארקומען דער פראצעס, וועגען די געשעהענישען אויף דער זיצונג אין לאדזער שטאט-ראט, דעם 28-טען מאי ה. י.

ווי באקאנט האבען אויף דער דעמאלטיגער זיצונג די ענדעקעס זיך געפונען אין א מינדערהייט, און האבען פראוואצירט א ווילסט געשלעג, בעת וועלכען ס'איז ערנסט פערוואונדעט געווארען דער בונדישער ראטמאן נוטקעוויטש און דער פ.פ.ס.'אוריעך גאלינסקי. א חוץ דעם האבען א רייהע אנדערע יודישע ראטמענער בעקומען טרוקענע קלעפ.

עס זענען אנגעקלאגט געווארען 16 ראטמענער 11 ענדעקעס, 2 — פ.פ.ס. (אורבאך און גאלינסקי), 2 פון דער יודישער בירגערליכער פראקציע (שטיינשניידער און אדוו. ווייצמאן) און 1 פועלי-ציון (האלענדערסקי).

די יודישע און סאציאליסטישע ראטמענער זענען צוגעצויגען געווארען צום פראצעס ווייל זיי זענען בעשולדיגט געווארען דורך די אנגעקלאגטע ענדעקעס, אז זיי זאלען כלומרשט האבען געשלאגען די ענדעקעס.

אלע אנגעקלאגטע און עדות האבען בעקומען אויפפאדערונגען זיך צו שטעלען היינט אין געריכט.

דער פראצעס האט ארויסגערופען א פערשטענדליכע פעראינטערעסירונג אין דער גאנצער שטאט, בעזונדערס צווישען דער יודישער בעפעלקערונג.

האנדווערקער-קאמער האט דעלעגירט איהרע פארשטעהער אין די וואהל-קאלעגיעס

נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער האנדווערקער - קאמער, אויף וועלכער ס'זענען געוועהלט געווארען 13 דעלעגאטען אין די וואהל-קאלעגיעס:

אין 15-טען קרייז זענען דעלעגירט געווארען: איסר פיאלקא, קאראל איזידארטשיק, חיים יאסקאוויטש, יאן רושטשאק און תערש קאלסקי.

אין 16-טען קרייז: אנטאני כמיעלא, זיגמונט פריז, וואוזשיניעץ גערביך, גוסטאוו נוימאן און ארטור וואוטקע.

אין 17-טען קרייז: סט. קאפטשינסקי, אנדזשעי לעוואנדאווסקי און זיגמונט ראאבע.

היינט 12 א זייגער בייטאג וועט אין דער זעלבסט פערוואלטונגס - אפטיילונג ביי דער וואיעוואודזטווע פארקומען א זיצונג, וועלכע וועט, אין פערטרעטונג פון פונאנדערגעלאזטען שטאט-ראט וועהלען 108 דעלעגאטען אין די וואהל-קאלעגיעס פון 15-טען, 16-טען און 17-טען קרייז.

מען זאמעלט אונטערשריפטען

א גרויסע צאהל היגע בירגער, אויך צווישען דער יודישער בעפעלקערונג זאמעלט אונטערשריפטען אויף צו קענען דעלעגירען אייגענע פארשטעהער אין די וואהל-קאלעגיעס.

בעשטימט די מיטגלידער אין די וואהל - קאמיסיעס

נעכטען האט דער פרעזידענט גלאזעק בעשטימט 408 מיטגלידער און 408 פערטרעטער אין די אבוואדאווע וואהל-קאמיסיעס.

אויך דער סטאראסטא ד"ר ווראנא האט פון זיין זייט בעשטימט אין דרעזעלבער וואהל-קאמיסיעס 408 מיטגלידער און 408 פערטרעטער.

340 טויזענד וואהל - בערעכטיגטע

לויט די ביז-איצטיגע פראוויזארישע אויסרעכענונגען זענען פערהאן אין לאדז 340 טויזענד וואהל-בערעכטיגטע צום סיים.

וועגען ברוקירען די גאסען אויף די פארשטעט

דעם 30. יולי איז אין דער בוי-אפטיילונג פון דער שטאט-פערוואלטונג פארגעקומען, אונטערן פאָרזיץ פון אינזש. ראפאלאוויטש א קאנפערענץ וועגען פערברוקירען און אין ארדנונג ברענגען די גאסען אין די פארשטעט.

אין דער קאנפערענץ האבען אנטיילגענומען די לייטער פון מאגיסטראט אינזש. שטאלצמאן, אינזש. סלאווינסקי, אינזש. ווישקאווסקי, פארשטעהער פון הויז-בעזיצער - פעראיין, לאקאטארען - פעראיין און פעראיין פון פריינד פון די פארשטעט צווישען די פערזאמעלטע האט זיך ענטוויקעלט א דיסקוסיע וועגען פראגראם פון ברוקירען די גאסען. ס'זענען אנגענומען געווארען א גאנצע רייהע בעשלוסען וועגען דער נויטווענדיגקייט צו ברוקירען די גאסען פון די פארשטעט.

מאגיסטראט-אונטערשטיצונגען אויף דינגען וואוינונגען

די אפטיילונג פאר סאציאלער שוץ ביי דער שטאט-פערוואלטונג האט אין די לעצטע 4 חדשים ארויסגעגעבען געלד-שטיצע אויף צו דינגען וואוינונגען פאר עקסמיסירטע און רעעמיגראנטען אויף א סומע פון 15830 זלאטעס.

אנולירט הייל-קאסטען פאר ארימע בירגער

אין הסכם מיט'ן פארשלאג פון דער געזונד-הייטס-אפטיילונג ביי דער שטאט פערוואלטונג, האט דער פרעזידענט גלאזעק אנולירט די הייל-קאסטען פאר ארימע בירגער, וועלכע האבען זיך געהיילט אין די שטאטישע שפיטאלען. ביז'ן 30 יוני 1935.

אין אלגעמיין זענען אנולירט געווארען הייל-קאסטען אויף א סומע פון 82.686 זל.

א שטרייק צוליב אורלויבען

(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע „טאשמא און ווראנין" (וואולטשאנסקא 50) איז אויסגעבראכען א שטרייק פון די דארט בעשעפטיגטע 100 ארבייטער.

די סיבה פונ'ם שטרייק איז — דאס נישט בעצאהלען פאר אורלויבען.

פארק העלענאוו טעל. 209-32

מארגען, שבת, דעם 3-טען אויגוסט, 8.45 אווענד איינציגער אויפטריט פון דער וועלט-בעריהמטער רעווי-קינסטלעריו

Hanka Ordonówna

Igo Sym

מיטן אנטייל פון בעריהמטען פילם - סטאר

אין זייער שלאגער-פראגראם. ביים פארטעפיאן: ל. בארונסקי.

פון 3 א זייגער סימפאנישער קאנצערט פון פילהארמ.

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. ס. פיעטרושקא.

איינטריטס-בילעטען צום פרייז 1.09 זל. און פאר ספעציעל רעזערווירטע זיץ-פלעצער צו 3.30 זל. צו בעקומען אין דער טערקישער קאנדיטארייע פיעטריקאווער 12 און אין קאסע פון העלענאוו.

איין טאג ארבייט פאר קויהלען

פערגרעסערטע צאהל ארבייטס-טעג ביי די שטאטישע ארבייטער

(א) ווי מיר האבען שוין געמאלדען, האבען די פראפעסיאנעלע פעראיינען פון די סעזאן-ארבייטער געמאכט בעמיהונגען ביי דער שטאטישער מאכט וועגען פערברייטערען די סעזאן-ארבייטען אויף אזא אופן, אז די ארבייטער זאלען קאנען מאכען געוויסע זאפאסען אויף ווינטער.

איצט איז אנגענומען געווארען זייער פראיעקט, אז ס'זאל געארבייט ווערען 5 טעג אין דער וואך, און פאר'ן פינפטען טאג זאלען די ארבייטער בעקומען שוה-כסף, דהיינו — קויהלען אין הערבסט.

איצט דערוויסען מיר זיך, אז די ארבייטער האבען בעקומען די ערשטע טאלאנען אויף קויהלען.

מ'טאר איהם נישט טשעפען...

דער שיכור דערשטעכט זיין פרוי, ווייל זי מאכט איהם פארוואורפען

(א) אויף דער פאלעשיער גאס נומער 22 האט זיך נעכטען אפגעשפילט א בלוטיגע טראגעדיע:

דארט וואוינט איינער בראניסלאוו ווארניצקי מיט זיין פרוי, וועראניקא.

ווארניצקי איז א שיכור פונם טייוועלס גנאד, און אז ער פלעגט אפט קומען אהיים אין א צושטאנד „ער שלא ידע", פלעגט איהם די פרוי זיינע, וועלכע האט אגב געליטען נויט, מאכען שווערע פארוואורפען.

אט-די פארוואורפען האבען איהם נעכטען ביינאכט ארויסגעכאפט א קצבישען מעסער, און האט איהם צוויי מאל ארייגעשטאכען אין זיין פרוי'ס ברוסט.

די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט זי אין א גוסס'ן צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

דעם מערדער האט פאליציי ארעסטירט.

CASINO

אנהויב 6 נ"מ, שבת און זונטאג—12 בייט.

היינט און פאלג. טעג!

8 שעה פון Dr. Morgan

אין די הויפט-ראלען:

CHESTER MORRIS

VIRGINIA BRUCE

א פילער מיט דינאמיט פילם וועגען א מענש, וועלכער ריזיקירט זיין קאריערע צו בעשיצען זיינע פאציענטן.

נייע טעמע :—: גלענצענדע רעזשי!

דער זאל איז אידעאל געקיהלט.

פרייזן פון די פלעצער פון 1.09 זל.

יונג-טעאטער

קינסטל. אנפיהרונג: ד"ר מיכאל בראנדט.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20. טעל. 213-84

היינט פרייטאג 9.15 אוונט

מארגען שבת 4 נאכמ. און 9 אוונט

טרופע טאנענצאפ

זונטאג 2 פארשטעלונגען

מיט'ן אנטייל פון גאנצן אנסאמבל.—בילעטען צו בעקומען א גאנצן טאג אין קולטור-ליגע און פון 6 נאכמ. ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

פרייטאג, 2 ג' מנחם אב תרצה

אויגוסט

זון-אויפגאנג 3.57

זון-אונטערגאנג 7.26

ליכט-צינדען: 7.09

ענדערונגען אין געריכטס-וועזען

(א) לויט ווי מ'אינפארמירט אונז איז דער ביז-איצטיגער געהילפס-פראקוראר ביים קרייז - געריכט מיעטשיסלאוו בערנארד נאמינירט געווארען אלס ריכטער פון היגען קרייז-געריכט.

דער לאנג-יעהריגער וויצע-פראקוראר ביים קרייז-געריכט, און לעצטענס דער ריכטער פון דעם געריכט יוליוש פאוולאווסקי, איז אויף זיין אייגענער בקשה, בעשטימט געווארען אלס ריכטער פון ווארשאווער קרייז-געריכט.

דער לייטער פון שטאטישען געריכט אין בזשעזשין, דער ריכטער זיגמונט וויזשיקאווסקי, איז בעשטימט געווארען אלס א ריכטער פון לאדזער קרייז געריכט.

ערשטע זיצונג פון דער ניי-געגרינדעטער טעאטראלער קאמיסיע

(א) נעכטען איז אונטער'ן פארזיץ פון דעם דיכטער קאנאזשעווסקי פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער נייער טעאטראלער קאמיסיע, וואס איז בעשטימט געווארען דורכ'ן שטאט-פרעזידענט גלאזעק.

דער דירעקטאר פון שטאטישען פוילישען טעאטער, ה' ווראטשינסקי האט אפגעגעבען א בעריכט און פארגעלעגט א רשימה פונ'ם אנסאמבל אויפ'ן קומענדיגען סעזאן.

אויך דער דיר. ווינקלער פון „טעאטער פאפולארני" האט פארגעלייגט אזא רשימה פונ'ם אקטיארען-צוזאמענשטעל.

די ביידע רשימות וועלען פארגעשטעלט ווערען דעם פרעז. גלאזעק צום בעשטעטיגען.

זיך געשלאסען העבלערס פאבריק

(א) איינע פון די גרעסטע לאדזער טעקסטיל-פאבריקען — די פאבריק פון ס. א. ע. העבלער (אויף דאמבראווסקא 23[25) איז געשלאסען געווארען אויף אן אומבעגרעניצטער צייט, מחמת מאנגעל אין בעשטעלונגען, און דער נויטווענדיגקייט אדורכצופיהרען א רעמאנט.

אנ'ערך 800 ארבייטער זענען געבליבען דערוויל ארבייטסלאז.

זיי רעכענען, אז אין 2—3 וואכען ארום וועט די פאבריק ווידער געלאזט ווערען אין גאנג.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: א. פאטאש (פלאץ קאשטשעלני 10), א. כארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער, (פיעטריקאווער 46), מ. עפשטיין (פיעטריקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59), נ. אנטאניעוויטש (פאביאניצקא 56).

אומגליקספאל ביי דער ארבייט

(א) בעת'ן פוצען א מאשין אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור", איז ארונטערגעפאלען און זיך צובראכען א האנד דער 27-יאהריגער ארבייטער יאן סיטשינסקי.

מ'האט איהם אפגעפיהרט אין קרייז-שפיטאל.

גנבות

(א) נעכטען ביינאכט האבען זיך גנבים ארייגעקראגען אין דער וואוינונג פון מלך מילער (אויף 11. ליסטאפאדא 9), וועלכער געפינט זיך מיט זיין משפחה אויף זומער-וואוינונג.

די גנבים האבען זיך מרחם געווען איבער מלבושים און וועש אין דעם ווערט פון 8,000 זל.

* * *

(א) אין דער וואוינונג פון שמואל לעווין (פאדניאווא 18) האבען גנבים ארויסגעטראגען פערשידענע זאכען פאר אנ'ערך 1,000 זלאטעס.

Dr. Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02

נעמהט אן איך הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע

פון 8-11 בייטאג און פון 4-9 אוונער